

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम वस्तुगत विवरण (TVET Profile)

गण्डकी प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय
पोखरा, कास्की

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम: वस्तुगत विवरण- गण्डकी प्रदेश

प्रादेशिक TVET प्रोफाइलको तयारीमा प्राविधिक रूपमा “युवाहरूका लागि गुणस्तरीय प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (क्वालिटी)” परियोजनाद्वारा सहयोग रहेको थियो। क्वालिटी परियोजना नेपाल सरकार र स्विजरल्याण्ड सरकारबीचको द्विपक्षीय परियोजना हो। संघीय स्तरमा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् र प्रदेश स्तरमा सामाजिक विकास/शिक्षा मन्त्रालयले परियोजनाका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिरहेका छन् । स्वीस विकास तथा सहयोग (Swiss Development and Cooperation – SDC) को तर्फ बाट स्वीस कन्ट्याक्ट-स्वीस फाउण्डेसन फर टेक्निकल को अपरेसनले क्वालिटी परियोजनालाई प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्दछ । क्वालिटी परियोजनाको अनुरोधमा, राष्ट्रिय अनुसन्धान एजेन्सी National Institute for Research and Training (NIRT) ले TVET प्रोफाइलको तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण, प्रतिवेदन लेखन, डिजाइन र निर्माण गर्नको लागि सहयोग प्रदान गरेको थियो ।

शुभकामना

मुलुक संघीय शासन प्रणालीमा रुपान्तरण भएसँगै संविधानतः शिक्षा तीनै तहको साझा अधिकार अन्तरगत पर्ने विषय भएकोले सोही बमोजिम वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अन्तरगत रही शिक्षामा पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने कार्यका लागि तीनै तहले प्राथमिकताका साथ जिम्मेवारी निर्वाह गरिरहेको वर्तमान अवस्थामा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमलाई गण्डकी प्रदेशको आवश्यकता र सम्भावनाका क्षेत्रहरूमा व्यवस्थित गर्नु अनिवार्य छ ।

गण्डकी प्रदेशको समृद्धिका लागि शिक्षा र तालिमका क्षेत्रहरूमा सुधार अपरिहार्य छ। विशेषगरी युवाहरूको व्यावसायिक दक्षता र रोजगारमूलक तालिमको क्षेत्र (Technical and Vocational Education and Training- TVET) को सुधारको आवश्यकता बृद्धि हुँदै गएको सन्दर्भमा प्रदेश स्तरीय TVET प्रणालीलाई अझ बलियो र प्रभावकारी बनाउनका लागि गण्डकी प्रदेश सरकारले तर्जुमा गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था र निर्धारित योजनाको कार्यान्वयनमा प्रोफाइलमा समावेश भएका तथ्य एवम् सूचनाहरू निकै महत्वपूर्ण हुने भएकोले यस कार्यलाई महत्वका साथ अगाडि बढाईएको हो ।

प्रोफाइलमा स्थानीय तह अनुसार शिक्षण संस्था, जनसाङ्ख्यिक विवरण, अध्ययन हुने विषय, सिपयुक्त जनशक्तिको अवस्था र आवश्यकता, सिप परीक्षणको अवस्था समेत समावेश भएकोले स्थानीय तहलाई आफ्नो आवश्यकतामा आधारित रही योजना विकास गर्नमा समेत सहयोगी हुनेछ । प्रदेशस्तरीय TVET प्रणालीको कानुनी व्यवस्था र अभ्यासहरूको वास्तविकता अध्ययन गरी विभिन्न TVET प्रदायकहरूको अवस्थाका बारेमा स्पष्ट जानकारी सहित प्रदेश भित्रका TVET प्रदायकहरूको स्थिति विश्लेषण गरिएको छ । यस प्रोफाइलको अध्ययनले प्रदेश सरकारलाई TVET क्षेत्रको कानुनी आधार, रणनीतिक योजना, वार्षिक कार्यक्रम विकास गर्नमा समेत आधार हुनेछ । प्रोफाइल निर्माण कार्यमा प्रत्यक्ष एवम् अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न हुनुहुने सम्पूर्ण जनशक्तिहरू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । धन्यवाद ।

मा. विन्दु कुमार थापा, मन्त्री
सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय
गण्डकी प्रदेश

शुभकामना

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार शिक्षासम्बन्धी जिम्मेवारी तीनवटै सरकारको साझा अधिकार अन्तरगत रहेको छ । प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली २०७४ (संशोधन सहित) मा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमसम्बन्धी विषय समावेश भएको छ । कार्य विस्तृतिकरण प्रतिवेदन, २०७४ मा साझा अधिकार सूचीको बाँडफाँट र विस्तृतिकरण खण्डमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमको प्रादेशिक नीति, मापदण्ड, पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री निर्माण कार्यान्वयन र नियमन सम्बन्धी अधिकार रहेको छ ।

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिम (Technical and Vocational Education and Training- TVET) क्षेत्रको एकिकृत सूचनाहरू हालसम्म तयार भई नसकेको सन्दर्भमा विज्ञ समिति मार्फत् प्रोफाइल निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाइएको हो । प्रस्तुत प्रोफाइल द्वितीयक स्रोतका तथ्याङ्क, फिल्डमा सङ्कलित प्राथमिक तथ्याङ्क र सम्बन्धित सरोकारवालासँगको विस्तृत छलफलबाट सूचनाहरू संकलन गरी तयार गरिएको छ । गण्डकी प्रदेशको प्रमुख विकासका सूचकहरू तुलनात्मक रूपमा मध्यमस्तरमा रहेको पाइन्छ । प्रदेशको रोजगारी दर र साक्षरता दर राष्ट्रिय औसत नजिकै भएपनि TVET सम्बन्धी विषयहरू तथा सिपमूलक तालिम र रोजगारीका अवसरहरूमा पहुँच अझै चुनौतीपूर्ण रहेको छ । प्रदेशमा पर्यटन, कृषि र साना उद्योगहरूका लागि आवश्यक सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न TVET कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको आवश्यकता देखिन्छ ।

गण्डकी प्रदेश सरकारले TVET क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी गण्डकी प्रदेश शिक्षा नीति २०७८, शिक्षा क्षेत्र रणनीतिक योजना र दोस्रो पञ्चवर्षिय योजना (२०८१/०८२-२०८५/०८६) अनुसार वार्षिक विकास कार्यक्रममा बजेट व्यवस्था गरी शिक्षा र तालिमका विषयहरूलाई निरन्तरता दिइरहेको छ । TVET क्षेत्रको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी आवश्यक विषयमा अध्यापन गर्ने, आवश्यक पेशाहरूमा सिप विकास गर्ने, शिक्षण संस्थाको सुदृढीकरण, स्तर निर्धारण र जनशक्तिको क्षमता विकास गरी बजार माग अनुकूलको जनशक्ति उत्पादन गर्नु प्रदेश सरकारको प्राथमिकता हो । त्यसैले प्रोफाइलले पहिचान गरेका चुनौतिका विषयहरूलाई प्राथमिकताका साथ समाधान गर्नेतर्फ प्रदेश सरकारले कार्य गर्नेछ ।

यस प्रोफाइलमा समावेश भएका सूचनाहरू निरन्तर परिवर्तन भई रहन्छन् । विवरणहरू अध्यावधिक गरी TVET क्षेत्रका प्राथमिकतामा प्रदेश सरकारले कार्य गर्नेछ । प्रोफाइल निर्माणका लागि नियमित कार्य गर्नुहुने प्रोफाइल निर्माण कार्यदलका संयोजक एवम् सदस्यहरू, विवरण एवम् सूचना उपलब्ध गराउनुहुने विभिन्न निकाय एवम् शिक्षण संस्थाहरू, जिल्ला स्थित उद्योग वाणिज्य संघहरू, गणकहरू, उद्योगी/व्यवसायीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

नवराज ढकाल

प्रदेश सचिव

सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

गण्डकी प्रदेश

पृष्ठभूमि

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमले कुनै पनि देशको सामाजिक र आर्थिक विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । नेपालमा सिपयुक्त दक्ष जनशक्तिको माग दिनदिनै बढ्दो क्रममा रहेको छ । हालसम्म गण्डकी प्रदेशको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमको अवस्थाको विषयमा विस्तृत जानकारी दिने लिखित दस्तावेज नभएकाले सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयले वस्तुगत विवरण (Technical and Vocational Education and Training- TVET Profile) तयार पारेको हो ।

यस वस्तुगत विवरण निर्माण गर्दा विशेष गरी दुई किसिमका विधिहरू अपनाइएको छ । धेरैजसो द्वितीय स्रोतबाट तथ्याङ्क लिइएको छ भने विभिन्न सूचकाङ्कको लागि प्रदेशभित्र स्थलगत सर्वेक्षण गरी प्राथमिक स्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ । द्वितीय तथ्याङ्कका लागि सम्बन्धित श्रोतहरू जस्तै: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट प्राप्त हुने विभिन्न गणना तथा सर्वेक्षणका प्रतिवेदनहरू (राष्ट्रिय जनगणना, Nepal Living Standard Survey- NLSS, Nepal Labour Force Survey - NLFS, आर्थिक गणना औद्योगिक गणनाहरू) र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् (Council for Technical Education and Vocational Training- CTEVT) तथा सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयबाट प्रकाशित हुने प्रतिवेदनहरू, गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगबाट प्राप्त भएका विविध तथ्याङ्कहरूको प्रयोग गरिएको छ । त्यस्तै प्राथमिक तथ्याङ्क संकलनका लागि बन्द प्रकृतिका प्रश्नावली तयार गरि आमने सामने अन्तरवार्ता विधि प्रयोग गरिएको छ ।

यस TVET प्रोफाइलका पाँचवटा परिच्छेदहरू रहेका छन् । परिच्छेद एकमा परिचय दिइएको छ । यस अन्तर्गत गण्डकी प्रदेशको संक्षिप्त परिचय, TVET सम्बन्धी मौजुदा ऐन, कानून, TVET प्रोफाइलको उद्देश्य, तयारीका चरणहरू, चुनौतीहरू र प्रोफाइलको संगठनात्मक ढाँचा प्रस्तुत छ । परिच्छेद दुईमा प्रदेशको आर्थिक सामाजिक तथा जनसाङ्ख्यिक अवस्था प्रस्तुत छ । परिच्छेद तीनमा प्रदेशभित्र रहेका औपचारिक TVET प्रदायक संस्थाहरूको विस्तृत विवरण प्रस्तुत छ । यस परिच्छेद अन्तर्गत TVET संस्थाहरूको प्रकार, सञ्चालन गरेको कार्यक्रम, संस्थाको क्षमता तथा विद्यार्थी भर्नाको अवस्थाको अवस्था चित्रण गरिएको छ । परिच्छेद चारमा अनौपचारिक TVET प्रदायक संस्थाहरूको पछिल्लो ३ वर्षको जिल्लागत स्थितिको विश्लेषण गरिएको छ । परिच्छेद पाँचमा प्रदेश भित्रका औद्योगिक प्रतिष्ठानको पेसा अनुसार सङ्ख्या एकिन गरी कार्यरत जनशक्ति र आवश्यक जनशक्तिको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

यस वस्तुगत विवरण गण्डकी प्रदेशमा TVET सम्बन्धी एक आधार दस्तावेजको रूपमा तयार भएको छ । यहाँ प्रस्तुत गरिएका तथ्याङ्कहरूले नीतिनिर्माताहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, शिक्षण संस्थाहरू र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमको वर्तमान अवस्थाको जानकारी गराई भावी दिनमा सो सम्बन्धमा आवश्यक पर्ने नीति निर्माण गर्न सहयोग हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

वस्तुगत विवरण तयार कार्यदल

२०८१/१२/३

वस्तुगत विवरण (प्रोफाइलको) सारांश

गण्डकी प्रदेश नेपालका सात प्रदेशमध्ये एक हो, जसको भूगोल हिमाल, पहाड, र तराईसम्म फैलिएको छ। यस प्रदेशमा नेपालमा पाइने सबै प्रकारको हावापानी (उष्ण मनसुनीदेखि टुन्ड्रा) पाइन्छ। नेपालको प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य पोखरा यसै प्रदेशमा पर्दछ। यो प्रदेश नेपालको मध्यभागमा अवस्थित छ। यसको पूर्वमा बागमती प्रदेश, पश्चिममा लुम्बिनी र कर्णाली प्रदेश, उत्तरमा चीनको स्वायत्त क्षेत्र तिब्बत र दक्षिणमा लुम्बिनी प्रदेश तथा भारतको सिमाना पर्दछ। यस प्रदेशमा ११ जिल्ला, १ महानगरपालिका, २६ नगरपालिका र ५८ गाउँपालिका (गा.पा) गरी कुल ८५ स्थानीय तह रहेका छन्। पोखरा महानगरपालिका क्षेत्रफलका दृष्टिले नेपालको सबैभन्दा ठूलो महानगरपालिका हो र प्रदेशको राजधानी पनि हो।

पछिल्लो जनगणना २०७८ अनुसार यस प्रदेशको जनसङ्ख्या २४,६६,४२७ रहेको छ जुन कुल जनसङ्ख्याको ८.५ प्रतिशत हुन आउँछ। जसमा जनसङ्ख्याको हिसाबले सबैभन्दा ठूलो जिल्ला कास्की हो, जसको जनसङ्ख्या ६,००,०५१ (प्रदेशको करिब एक चौथाइ) छ, भने सबैभन्दा सानो जिल्ला मनाङ हो, जहाँ मात्र ५,६५८ जना बसोबास गर्छन्। मनाङ र मुस्ताङमा पुरुषको जनसङ्ख्या बढी छ भने अन्य सबै जिल्लाहरूमा महिलाको जनसङ्ख्या बढी छ। उमेर समूह अनुसार सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या १५-१९ वर्षमा ९.६% छन्, त्यसपछि २०-२४ वर्षमा ९.१% र १०-१४ वर्षमा ८.८% छन्। जातीय संरचनाका हिसाबले ब्राह्मण-पहाडी (२०%) सबैभन्दा ठूलो समूह हो, त्यसपछि क्रमशः मगर (१८.८%), क्षेत्री (१३.१%), र गुरुङ (११%) छन्। दलित (विश्वकर्मा, मिजार, परियार) समुदायको जनसङ्ख्या १८% रहेको छ।

गण्डकी प्रदेशको साक्षरता दर ८१.७ प्रतिशत रहेको छ जसमा कास्कीको सबैभन्दा बढी (८७.७%) छ भने गोरखामा सबैभन्दा कम (७२.४%) रहेको छ। स्थानीय तह अनुसार, पोखरा महानगरपालिका सबैभन्दा बढी साक्षर (८८.७%) छ भने गोरखाको चुननुव्री गाउँपालिका सबैभन्दा कम (३९.२%) साक्षर छ। गण्डकी प्रदेश धार्मिक तथा पर्यटकीय दृष्टिले पनि समृद्ध छ। यहाँका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूमा मुस्ताङको मुक्तिनाथ मन्दिर, मनाङको तिलिचो ताल, बागलुङको कालिका मन्दिर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) को मौलाकालिका मन्दिर, गोरखाको गोरखा दरबार र मनकामना मन्दिर, तनहुँको व्यास गुफा, कास्कीको तालबाराही मन्दिर, शान्ति स्तूपा, महेन्द्र गुफा, पुम्दीकोट, सराङकोट, डेबिज फल्स तथा बेनी-जोमसोम-लोमान्थाङ ट्रेकिङ मार्ग समावेश छन्। हिमाल आरोहणका लागि अन्नपूर्ण बेस क्याम्प, माछापुच्छ्रे बेस क्याम्प र घान्द्रुक, ल्हो गाउँ जस्ता स्थानहरू विश्वभर चर्चित छन्।

राष्ट्रिय र प्रादेशिक विकास सूचकहरू:

यो प्रोफाइल गण्डकी प्रदेश सरकारको सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयद्वारा द्वितीय स्रोतका तथ्याङ्क, फिल्डमा सङ्कलित प्राथमिक तथ्याङ्क र सम्बन्धित सरोकारवालासँगको विस्तृत छलफलबाट तयार गरिएको हो ।

गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (Technical and Vocational Education and Training- TVET) सम्बन्धी प्रमुख विकास सूचकहरू तुलनात्मक रूपमा मध्यम स्तरमा रहेको पाइन्छ । रोजगारी दर, साक्षरता दर र TVET उत्तीर्ण दर राष्ट्रिय औसत नजिकै भए पनि, ग्रामीण भेगमा आधुनिक सिपमूलक तालिम र रोजगारीका अवसरहरूको पहुँच अझै चुनौतीपूर्ण रहेको छ । प्रदेशमा पर्यटन, कृषि र साना उद्योगहरूका लागि आवश्यक सिपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न TVET कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको आवश्यकता देखिन्छ ।

गण्डकी प्रदेशमा प्रतिव्यक्ति आय तुलनात्मक रूपमा उच्च भए पनि मानव विकास सूचकाङ्क (Human Development Index- HDI) र औद्योगिक पूर्वाधारहरूका क्षेत्रमा थप लगानी आवश्यक देखिन्छ । विशेष गरी उच्च युवा बेरोजगारी दरलाई मध्यनजर गर्दै सिप विकास, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जना कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन अपरिहार्य रहेको छ ।

हालसम्म, गण्डकी प्रदेशले आफ्नै समग्र TVET नीति, रणनीति, नियम र कानूनहरू पूर्ण रूपमा विकास गरिसकेको छैन । साथै TVET कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक संस्थागत संरचनाहरू अझै सुदृढ पार्न आवश्यक छ । यद्यपि, प्रदेश सरकारले पर्यटन, कृषि, निर्माण र प्रविधि क्षेत्रमा केन्द्रित प्राविधिक शिक्षालयहरूको भौतिक पूर्वाधार सुधार, आधुनिक पाठ्यक्रम विकास, प्रशिक्षक तालिम, छात्रवृत्ति कार्यक्रम तथा निजी क्षेत्र साझेदारी प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न पहलहरू गरिरहेको छ । यी प्रयासहरूलाई संस्थागत गर्दै स्पष्ट TVET रूपरेखा विकास गर्नु शिक्षा प्रणालीको प्रभावकारिता, समावेशिता र दिगोपनका लागि आवश्यक हुनेछ ।

आर्थिक र जनसाङ्ख्यिक अवस्था:

जनसङ्ख्या संरचना र रोजगारी: गण्डकी प्रदेशमा रोजगारीका लागि बसाइँसराइ गर्ने उमेर समूहमा ३०-३४ वर्षका व्यक्तिहरू सबैभन्दा बढी (१४.१६%) रहेका छन्, त्यसपछि क्रमशः ३५-३९ वर्ष (१४.११%) र २५-२९ वर्ष (१३.०४%) रहेका छन् ।

वैदेशिक रोजगारी: गण्डकी प्रदेशबाट कुल १,९६,३०५ व्यक्ति रोजगारीका लागि विदेश गएका छन्, जसमा ९% मात्र महिला रहेका छन् । वैदेशिक रोजगारीका लागि जानेहरू मध्ये सबैभन्दा बढी मध्य एसियाली देशहरू (५२.१७%) र भारत (१९.१%) रहेका छन् ।

श्रम सहभागिता: उमेरअनुसार आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यामा २५-२९ वर्ष उमेर समूहले सबैभन्दा बढी प्रतिनिधित्व गर्दछ । त्यसपछि क्रमशः ३०-३४ वर्ष र २०-२५ वर्ष उमेर समूह पर्दछन् । गण्डकी प्रदेशका

१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका कुल जनसङ्ख्याको ६६.४% कुनै न कुनै रूपमा रोजगारमा संलग्न छन् भने २८.३% जनसङ्ख्या आर्थिक रूपमा निष्क्रिय छन् ।

रोजगारीका क्षेत्रहरू: राष्ट्रिय जनगणनामा उल्लेख भएका २२ वटा रोजगारीका क्षेत्रमध्ये सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या कृषि वन तथा माछापालनमा (५७.५५%) संलग्न रहेको देखिन्छ । त्यसपछि थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत (१२.८२%) तथा निर्माण (७.०४%) क्षेत्रमा संलग्न रहेका छन् ।

पेसागत संलग्नता: पेसागत रूपमा गण्डकी प्रदेशका आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा धेरै कृषिमा (५१.६२%) संलग्न छन् । त्यसपछि सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदार (१९.२०%) र व्यवस्थापक (७.०३%) रहेका छन् ।

सिप र तालिम: प्रदेशका कुल जनसङ्ख्यामध्ये ६.७% व्यक्तिले TVET तालिम लिएका छन् । जिल्लागत रूपमा TVET तालिम लिने दर सबैभन्दा बढी मनाङमा (१९.१३%) छ भने सबैभन्दा कम बागलुङमा (४.९%) रहेको छ । सिप तहअनुसार, कुल जनसङ्ख्यामध्ये ६६.२७% निम्न सिप (तह १) रहेका छन्, जबकी उच्च सिप (तह ३) मा मात्र २.४३% रहेका छन् ।

बेरोजगारी अवस्था: गण्डकी प्रदेशमा ६ महिनाभन्दा बढी समयसम्म रोजगारी खोज्ने व्यक्तिहरू कुल जनसङ्ख्याको ८.७४% रहेका छन्, जसमा सबैभन्दा धेरै ३०-३४ वर्ष उमेर समूहका छन् ।

रोजगारको स्वरूप: काम गर्ने व्यक्तिहरूमध्ये ५८.५३% आफ्नै व्यवसाय सञ्चालन गर्ने, २५.८८% अरुकोमा काम गर्ने र १३.४३% परिवारको व्यवसायमा सघाउने रहेका छन् ।

संस्थागत संलग्नता: आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यामध्ये ६०.९२% घरायसी काममा, ३२.२१% गैर-वित्तीय संस्थामा, ४.७३% सरकारी निकायमा र १.२% वित्तीय संस्थामा संलग्न रहेका छन् ।

TVET कार्यक्रमको अवस्था

औपचारिक रोजगार: गण्डकी प्रदेशमा १००,६८४ रोजगार प्रदायक प्रतिष्ठानहरू रहेका छन्, जसमा कुल ३,३२,४७२ जनाले रोजगारी पाएका छन् । रोजगारमा संलग्न जनशक्तिमध्ये महिलाको सङ्ख्या तुलनात्मक रूपमा कम (४४%) रहेको छ ।

रोजगार वितरण: रोजगारी दिने संस्थाहरू निर्धारित १८ व्यावसायिक विषयक्षेत्र अन्तर्गत रहेका छन् । तीमध्ये सबैभन्दा बढी जनशक्ति (५०,५७७ संस्था, ३०%) थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत कार्यहरूमा संलग्न छन् । दोस्रो स्थानमा शिक्षा सम्बन्धी व्यवसाय (४,७६५ संस्था, १८%) रहेको छ । तेस्रो र चौथो स्थानमा क्रमशः आवास तथा भोजनसम्बन्धी क्रियाकलाप (१६,०११ संस्था, १३.७१%) र औद्योगिक उत्पादन (१०,९२८ संस्था, ११.४३%) रहेका छन् ।

लैङ्गिक सहभागिता: रोजगारीका विभिन्न क्षेत्रहरूमध्ये दुई क्षेत्रमा मात्र महिलाको सहभागिता पुरुषको भन्दा धेरै देखिन्छ । मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरूमा महिलाको संलग्नता ६३% रहेको छ भने वित्तीय तथा बिमा क्षेत्रका क्रियाकलापहरूमा ५१% महिला संलग्न छन् । अन्य सबै क्षेत्रमा पुरुषको सहभागिता उच्च छ । महिलाको संलग्नता सबैभन्दा कम खानी तथा उत्खनन् क्षेत्रमा रहेको छ ।

सिपको स्तर: प्रदेशमा कार्यरत श्रमिकहरूको सिपस्तर विभाजन गर्दा निम्न सिप तह (तह-१) मा सबैभन्दा धेरै (६६.२७%) श्रमिकहरू रहेका छन् जबकि उच्च सिप (तह-३) भएका श्रमिकहरूको सङ्ख्याले जम्मा २.४३% मात्र ओगटेको छ ।

असमान रोजगारी संरचना: प्रदेशभर १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका २०,९५,४०० जनसङ्ख्यामध्ये ६६.४% व्यक्ति अक्सर रोजगारमा संलग्न छन् ५.३ % अक्सर बेरोजगार छन् भने २८.३% जनसङ्ख्या आर्थिक रूपमा निष्क्रिय रहेको देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारी: गण्डकी प्रदेशबाट रोजगारीका लागि १,९६,३०५ जना बाहिर गएका छन् जसमा महिलाको संलग्नता ९% मात्र रहेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएकामध्ये सबैभन्दा धेरै (५२.१७%) मध्य एसियाका देशहरूमा गएका छन् भने १९.१% भारत गएका छन् ।

रोजगार खोज्ने जनसङ्ख्या: रोजगारीका लागि ६ महिना वा सोभन्दा बढी समय काम खोज्ने जनसङ्ख्या कुल ८.७४% (४०,९०९ व्यक्ति) रहेको छ । त्यसमध्ये सबैभन्दा धेरै ३०-३४ वर्ष उमेर समूहका छन् भने दोस्रो स्थानमा २५-२९ वर्ष उमेर समूहका छन् ।

कार्यस्थलको स्थिति: गण्डकी प्रदेशमा कार्यरत जनसङ्ख्यामध्ये २५.८८% अरूकोमा काम गर्ने, ५८.५३% स्वरोजगार रहेका छन् भने १३.४३% परिवारको सहयोगमा कार्यरत छन् ।

संस्थागत संलग्नता: सक्रिय जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा धेरै (६०.९२%) घरायसी श्रममा संलग्न छन् । गैर-वित्तीय संस्थामा ३२.२१%, सरकारी संस्थामा ४.७३%, र वित्तीय संस्थामा १.२% जनसङ्ख्या संलग्न देखिन्छ ।

TVET, रोजगारी र सिपको माग

छोटो अवधिका तालिम प्रदायक संस्थाहरू: गण्डकी प्रदेशमा सेवा, आतिथ्य, निर्माण र अन्य क्षेत्रमा संलग्न रोजगारदाताहरूको आवश्यकता अनुसार छोटो अवधिका व्यावसायिक तालिम प्रदायक संस्थाहरू क्रियाशील छन् । यी संस्थाहरूले आतिथ्य सेवा, निर्माण, उत्पादन, मेकानिक र इलेक्ट्रिसियन जस्ता सिपमूलक तालिम प्रदान गर्दै आएका छन् ।

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्को (Council for Technical Education and Vocational Training - CTEVT) भूमिका: गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (TVET) प्राप्त जनशक्ति कम रहेको पाइन्छ । कुल कार्यरत जनशक्तिमध्ये ७८% ले कुनै पनि प्रकारको TVET तालिम

लिएका छैनन् । यसले देखाउँछ कि रोजगारदाताहरूको मागअनुसार तालिम प्राप्त जनशक्ति उपलब्ध गराउने दिशातर्फ नीति निर्माण आवश्यक छ ।

सिप परीक्षण र प्रमाणपत्र: प्रदेशमा उच्च स्तरका प्रविधि तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी रोजगारी सिमित देखिएको छ । अधिकांश जागिर आतिथ्य सेवा (Housekeeping, Waiter, Cook, Receptionist) क्षेत्रमा केन्द्रित छन् । प्रदेशमा कुशल श्रमशक्तिको अभाव रहेकोले दक्षता प्रमाणित गर्न सिप परीक्षण र प्रमाणपत्र वितरणमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

उद्योग र रोजगार प्रोफाइल: गण्डकी प्रदेशमा रोजगारदाता प्रतिष्ठानहरूको प्रारम्भिक अध्ययन अनुसार, सेवा, आतिथ्य र निर्माण क्षेत्रमा रोजगारी अवसर धेरै भए पनि इन्जिनियरिङ, स्वास्थ्य र व्यवस्थापन सम्बन्धी पेसाहरूमा जागिरको अवसर सीमित छ । Cook, Waiter, Barista, Mechanic र Electrician जस्ता पेसाहरूमा माग आगामी वर्षहरूमा अझ बढ्ने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

उद्योगको आकार र रोजगारी: गण्डकी प्रदेशका ८७% उद्योग व्यवसायहरूले शिक्षालयहरूसँग कुनै समन्वय गरेको देखिँदैन । यसले उद्योगहरू र प्राविधिक शिक्षालयहरू बिच सहकार्य बढाउनुपर्ने आवश्यकता देखाउँछ, ताकि उद्योगको माग अनुसार दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न सकियोस् ।

प्रमुख सूचकहरू:

गण्डकी प्रदेशका लागि उपलब्ध पछिल्लो तथ्याङ्कहरूका आधारमा निम्न तालिका तयार गरिएको छ :

सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश	नेपाल
कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धिदर (%) आ.व २०८०/२०८१	४.५५%	३.८७%
निरपेक्ष गरिबी दर (%)	११.८८%	२०.२७%
बहुआयामिक गरिबी दर (%)	१४.२%	-
जिनी गुणांक		०.३
प्रति व्यक्ति आय (USD) आ.व २०८०/२०८१	१,५५७	१४३४
मानव विकास सूचकाङ्क	०.६३८	०.६०१
बेरोजगारी दर (%)	९.०%	११.४%
साक्षरता दर (%)	८१.७%	७६.२%

CEHRD	Center for Education and Human Resource Development
CTEVT	Council for Technical Education and Vocational Training
GDP	Gross Domestic Product
ILO	International Labour Organization
NLFS	Nepal Labour Force Survey
NLSS	Nepal Living Standard Survey
NSO	National Statistical Office
NSTB	National Skill Testing Board
OJT	On-the-Job Training
TVET	Technical and Vocational Education and Training

विषयसूची

माननीय सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रीको सन्देश (शुभकामना)	क
सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयका सचिवको शुभकामना	ख
पृष्ठभूमि:	ग
वस्तुगत विवरण (प्रोफाइलको) सारांश	घ
सङ्क्षेप शब्दावलीको विस्तृतीकरण (Abbreviation).....	झ

परिच्छेद १

परिचय.....	१
१.१ प्रदेशको सङ्क्षेप परिचय.....	१
१.१.१. भौगोलिक विवरण.....	१
१.१.२. जनसाङ्ख्यिक विवरण.....	२
१.२ प्रदेश स्तरीय प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (Technical and Vocational Education and Training- TVET) सञ्चालन सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र अभ्यासहरू.....	२
१.२.१ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन	२
१.२.२ गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम प्रतिष्ठान ऐन.....	३
१.३ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (TVET) प्रोफाइलको तयारीको उद्देश्य	४
१.४ TVET प्रोफाइल निर्माणका विधिहरू.....	४
१.४.१ द्वितीयक तथ्याङ्क सङ्कलन	४
१.४.२ प्राथमिक तथ्याङ्क सङ्कलन.....	४
१.४.३ तथ्याङ्क विश्लेषण र तालिकीकरण.....	५
१.४.४ मस्यौदा तयारी	५
१.५ TVET प्रोफाइल तयारीका चरणहरू.....	५
१.६ प्रोफाइल निर्माणका चुनौतीहरू	६
१.७ प्रोफाइल तयारीको सङ्गठनात्मक ढाँचा.....	६

परिच्छेद २

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक सामाजिक तथा जनसाङ्ख्यिक अवस्था.....	७
२.१ राष्ट्रिय अवस्थासँग गण्डकी प्रदेशको जनसाङ्ख्यिकीय अवस्थाको तुलना	७
२.२ लिङ्ग अनुसार प्रदेशका पालिकाहरूको जनसङ्ख्या वितरण.....	८
२.३ उमेर समूह अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण.....	८
२.४ जात/जाति अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण.....	९

२.५ पालिका अनुसार साक्षरता दर.....	९
२.६ प्रदेशमा रोजगारीको लागि बसाइँ सरी आउनेको जनसङ्ख्या विवरण (१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको).....	१०
२.७ प्रदेशका पालिकाहरूबाट रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएकाको जनसङ्ख्या विवरण.....	१०
२.८ प्रदेशबाट रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका प्रमुख गन्तव्य देश अनुसार जनसङ्ख्या विवरण.....	११
२.९ उमेर र लिङ्ग अनुसार आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्या वितरण (१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर).....	१२
२.१० आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य औद्योगिक क्षेत्र अनुसारको विवरण.....	१२
२.११ मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण.....	१४
२.१२ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या (१८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर).....	१५
२.१३ सिप तह अनुसार गण्डकी प्रदेशको जनशक्ति.....	१५
२.१४ आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (रोजगार र बेरोजगार) अनुसारको जनसङ्ख्या.....	१८
२.१५ रोजगारीका लागि काम खोज्नेहरूको विवरण.....	१९
२.१६ रोजगारीको अवस्था अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण.....	२०
२.१७ मुख्य कामका आधारमा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण.....	२१
२.१८ औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रका प्रतिष्ठान र रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या.....	२१
२.१९ औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या.....	२२
२.२० उमेर समूह अनुसार रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्याको विवरण.....	२२
२.२१ जनसङ्ख्याको प्रकृति अनुसार जनसङ्ख्या सम्बन्धी विवरण.....	२३
२.२२ रोजगारीका प्रमुख क्षेत्रहरू/रोजगारी प्रदायकहरू.....	२४
२.२२.१ गण्डकी प्रदेशमा स्थानीय तह अनुसार औद्योगिक प्रतिष्ठान र संलग्न जनशक्ति सङ्ख्या.....	२४
२.२२.२ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार संलग्न जनशक्ति.....	२४
२.२२.३ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय र लिङ्ग अनुसार संलग्न जनशक्ति.....	२५
२.२२.४ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP).....	२७
२.२२.५ औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिशत.....	२८

परिच्छेद ३

औपचारिक TVET प्रदायकहरूको अवस्था.....	३०
३.१ औपचारिक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम.....	३०
३.१.१ औपचारिक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामा पहुँचको अवस्था.....	३०
३.२ जिल्ला र पालिका अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार र सङ्ख्या.....	३१
३.३ जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३२
३.४ तह अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३२
३.५ शिक्षण संस्थाको प्रकार र तह अनुसार कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३३

३.६ शिक्षण संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा तह र प्रि-डिप्लोमा तहको सङ्ख्या.....	३४
३.७ शिक्षण संस्थाहरूको भर्ना क्षमता विवरण.....	३४
३.८.TVET शिक्षण संस्थाहरूको डिप्लोमा तहको भर्नाको प्रवृत्ति.....	३५
३.८.१ आङ्गिक शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३५
३.८.२ साझेदारी शैक्षिक संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३५
३.८.३ टेक्स शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३६
३.८.४ निजी शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३७
३.९ TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रि-डिप्लोमा तहको भर्नाको स्थिति.....	३७
३.९.१ आङ्गिक शैक्षिक संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना.....	३७
३.९.२ साझेदारी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३८
३.९.३ टेक्स शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या.....	३८
३.९.४ निजी शिक्षण संस्थामा प्रि-डिप्लोमा तहमा विद्यार्थी भर्ना सङ्ख्या.....	३९
३.१० प्राविधिक धार (९-१२) अन्तर्गत संचालित विद्यालयहरूको भर्ना क्षमता र भर्ना.....	४०

परिच्छेद ४

अनौपचारिक सिप (Non-formal) प्रदायकहरूको स्थिति.....	४२
४.१ व्यावसायिक तालिम सम्बन्धी विवरण.....	४२
४.१.१ पाठ्यक्रमको अवधि अनुसार सञ्चालित कार्यक्रम.....	४३
४.१.२ पेसागत रूपमा तालिम प्रदान गर्न अनुमति प्राप्त गरेका तालिमहरूको विवरण.....	४३
४.२ अरिक्तिक (Informal) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम.....	४५
४.२.२ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको सिप परीक्षण केन्द्रहरू.....	४६
४.२.३ क्षेत्रगत रूपमा सिप परीक्षण गर्ने आवेदकको विवरण.....	४८
४.२.४ पेसा अनुसार सिप परीक्षण भाग लिएका आवेदकहरू.....	४९
४.२.५ सिप परीक्षण नतिजाको तहगत विवरण.....	५०
४.२.६ जिल्लागत सिप परीक्षणको अवस्था (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१).....	५०

परिच्छेद ५

प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण २०८१ गण्डकी प्रदेशको नतिजा.....	५२
५.१ प्राथमिक स्रोतबाट प्राप्त विवरणको विश्लेषण.....	५२
५.१.१ उद्योग व्यवसायको जिल्लागत विवरण.....	५२
५.१.२ स्तर अनुसार उद्योगको विवरण.....	५३
५.१.३ उच्च र व्यावसायिक तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पेसागत विवरण.....	५३

५.१.४ दैनिक कार्यसमय र कामको प्रकृति अनुसार कामदारको विवरण.....	५४
५.१.५ कर्मचारीको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम सम्बन्धी योग्यता.....	५४
५.२ सिपयुक्त जनशक्तिको माग तथा अभाव.....	५५
५.२.१ सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव महसुस.....	५५
५.२.२ विशिष्ट सिप युक्त जनशक्ति वा पेसाको अभावको अवस्था.....	५५
५.२.३ जनशक्ति मागको जिल्लागत विवरण.....	५६
५.३ उद्योग व्यवसायमा जनशक्ति प्राप्तिको स्रोत तथा सन्तुष्टिको तह.....	५७
५.३.१ जनशक्ति प्राप्तिको स्रोत.....	५७
५.३.२ कर्मचारीको सिप तथा कार्य सम्पादन प्रति व्यवस्थापनको सन्तुष्टि.....	५८
५.४ उद्योग व्यवसाय र प्राविधिक शिक्षालय बीचको सम्बन्ध.....	५९
५.४.१ उद्योग व्यवसाय र प्राविधिक शिक्षालय बीचको सहकार्य र समन्वय.....	५९
५.४.२ विषय तथा क्षेत्रगत सहकार्यको अवस्था.....	५९

अनुसूची

अनुसूची १: प्रश्नावली: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, २०८१.....	६०
अनुसूची २: लिङ्ग अनुसार प्रदेशका पालिकाहरूको जनसङ्ख्या वितरण.....	६९
अनुसूची ३: जात/जाति अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण.....	७२
अनुसूची ४: पालिका अनुसार साक्षरता दर.....	७५
अनुसूची ५: प्रदेशका पालिकाबाट रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएकाको जनसङ्ख्या विवरण.....	७९
अनुसूची ६: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या (१८ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर).....	८२
अनुसूची ७: गण्डकी प्रदेशमा स्थानीय तह अनुसार औद्योगिक प्रतिष्ठान र संलग्न जनशक्ति सङ्ख्या.....	८५
अनुसूची ८: जिल्ला र पालिका अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार र सङ्ख्या.....	८८
अनुसूची ९: डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार सङ्ख्या र भर्ना क्षमता.....	९१
अनुसूची १०: प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसारको सङ्ख्या र भर्ना क्षमता.....	९२
अनुसूची ११: पालिका अनुसार आङ्गिक शैक्षिक संस्थाहरू.....	९३
अनुसूची १२: पालिका अनुसार टेक्स शैक्षिक संस्थाहरू.....	९४
अनुसूची १३: पालिका अनुसार साझेदारी शैक्षिक संस्थाहरू.....	९७
अनुसूची १४: पालिका अनुसार निजी शैक्षिक संस्थाहरू.....	९८
अनुसूची १५: पालिका अनुसार स्थानीय तहमा रहेका प्राविधिक धार (९-१२) मा संचालित शिक्षण संस्थाहरूको विवरण.....	१०१
अनुसूची १६: पेसागत रूपमा तालिम प्रदान गर्न अनुमति प्राप्त गरेका तालिमहरूको विवरण.....	१०३
अनुसूची १७: क्षेत्रगत रूपमा सिप परीक्षण गर्ने आवेदकको विवरण.....	१११
अनुसूची १८: पेसा अनुसार सिप परीक्षण भाग लिएका आवेदकहरू.....	११२
अनुसूची १९: जिल्लागत सिप परीक्षणको अवस्था (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१).....	११६
अनुसूची २०: उच्च र व्यावसायिक तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पेसागत विवरण.....	११७
अनुसूची २१: अत्याधिक रूपमा अभाव भइरहने पेसा सम्बन्धी विवरण.....	११८
अनुसूची २२: गण्डकी प्रदेशमा विभिन्न पेसा तथा व्यवसायमा कार्यरत कर्मचारी सङ्ख्याको विवरण.....	१२२

तालिका सूची

तालिका १: TVET सँग सम्बन्धित गण्डकी प्रदेशका उद्योग प्रतिष्ठान/व्यवसाय र नमूना छनौट गरिएको संख्या	५
तालिका २: राष्ट्रिय अवस्थासँग गण्डकी प्रदेशको जनसाङ्ख्यिक अवस्था तुलनात्मक विवरण	७
तालिका ३: उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या वितरण.....	८
तालिका ४: प्रदेशमा रोजगारीका लागि बसाइँ सरी आउनेको जनसङ्ख्या विवरण (१० वर्ष वा सो भन्दा माथिको) ..	१०
तालिका ५: प्रदेशबाट रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका प्रमुख गन्तव्य देश अनुसार जनसङ्ख्या विवरण	११
तालिका ६: उमेर र लिङ्ग अनुसार आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्या वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर)	१२
तालिका ७: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य औद्योगिक क्षेत्र अनुसारको विवरण	१३
तालिका ८: मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण.....	१४
तालिका ९: सिप तह अनुसार गण्डकी प्रदेशको जनशक्ति विवरण	१५
तालिका १०: आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (रोजगार र बेरोजगार) अनुसारको जनसङ्ख्या	१९
तालिका ११: रोजगारीका लागि काम खोज्नेहरूको विवरण	१९
तालिका १२: रोजगारीको अवस्था अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण	२०
तालिका १३: मुख्य कामको आधारमा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण.....	२१
तालिका १४: औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्र अनुसार प्रतिष्ठान र रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या.....	२२
तालिका १५: औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या.....	२२
तालिका १६: उमेर समूह अनुसार रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या.....	२३
तालिका १७: जनसङ्ख्याको प्रकृति अनुसार जनसङ्ख्या विवरण	२३
तालिका १८: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार संलग्न जनशक्ति	२५
तालिका १९: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय र लिङ्ग अनुसार जनशक्ति	२६
तालिका २०: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन / GDP	२७
तालिका २१: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन	२९
तालिका २२: जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाको प्रकार र सङ्ख्या	३०
तालिका २३: जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३२
तालिका २४: तह अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३३
तालिका २५: शिक्षण संस्थाको प्रकार र तह अनुसार कार्यक्रम सङ्ख्या.....	३३
तालिका २६: शिक्षण संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा तह र प्रि-डिप्लोमा तहको सङ्ख्या	३४
तालिका २७: शैक्षिक संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा र प्रि-डिप्लोमा तहको कोटा सङ्ख्या (भर्ना क्षमता).....	३४
तालिका २८: आङ्गिक शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत.....	३५
तालिका २९: साझेदारी शैक्षिक संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत	३६
तालिका ३०: टेक्स शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत	३६
तालिका ३१: निजी शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत.....	३७
तालिका ३२: आङ्गिक शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत	३८
तालिका ३३: साझेदारी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत.....	३८
तालिका ३४: टेक्स शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत	३९
तालिका ३५: निजी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत.....	३९
तालिका ३६: प्राविधिक धार (९-१२) को कार्यक्रम अनुसार भर्ना क्षमता र भर्ना सङ्ख्या.....	४०
तालिका ३७: सम्बन्धन प्राप्त तालिम प्रदायक संस्थाहरूको जिल्लागत स्वीकृत कार्यक्रमको विवरण.....	४२
तालिका ३८: पाठ्यक्रमको अवधि अनुसार संचालित कार्यक्रम	४३

तालिका ३९: सम्बन्धित क्षेत्रमा आधारित कार्यक्रमहरूको वर्गीकरण.....	४४
तालिका ४०: सिप परीक्षणमा संलग्न व्यक्तिहरूको जिल्लागत विवरण.....	४५
तालिका ४१: सिप परीक्षणको तहगत विवरण.....	४६
तालिका ४२: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको शीप परीक्षण केन्द्रहरू.....	४६
तालिका ४३: सम्बन्धित कार्यक्रमहरूमा आधारित समूहहरू.....	४८
तालिका ४४: सिप परीक्षणमा सहभागी आवेदकहरूको विवरणलाई समान पेसाका आधारमा वर्गीकरण.....	४९
तालिका ४५: सिप परीक्षण नतीजाको तहगत विवरण.....	५०
तालिका ४६: जिल्लागत तहमा सिप परीक्षणमा सहभागीहरूको अवस्था (पाँच आर्थिक वर्ष).....	५०
तालिका ४७: उद्योग व्यावसायको जिल्लागत विवरण.....	५२
तालिका ४८: स्तर अनुसार उद्योगको विवरण.....	५३
तालिका ४९: कार्यसमय र कामको प्रकृति अनुसार कामदारको विवरण.....	५४
तालिका ५०: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम सम्बन्धी योग्यता.....	५४
तालिका ५१: सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव महसुस.....	५५
तालिका ५२: अत्याधिक रूपमा अभाव भइरहने पेसा सम्बन्धी विवरण.....	५५
तालिका ५३: जनशक्ति मागको २-५ वर्षको अनुमानित विवरण.....	५६
तालिका ५४: भविष्यमा आवश्यक पर्ने सक्ने जनशक्ति.....	५७
तालिका ५५: उद्योगहरूमा जनशक्ति आपूर्तिको वर्तमान स्रोत.....	५७
तालिका ५६: विषय तथा क्षेत्रगत सहकार्यको अवस्था.....	५९

चित्रसूची

चित्र १: कर्मचारीको सिप तथा कार्य सम्पादनप्रति व्यवस्थापनको सन्तुष्टि.....	५८
--	----

परिच्छेद १

परिचय

१.१ प्रदेशको सङ्क्षिप्त परिचय

१.१.१. भौगोलिक विवरण

वर्तमान नेपालको संविधान बमोजिम नेपाललाई ७ प्रदेशमा विभाजन गरियो । साबिक धौलागिरी अञ्चलका म्याग्दी, मुस्ताङ, पर्वत र बागलुङ, गण्डकी अञ्चलका गोरखा, लमजुङ, मनाङ, स्याङ्जा, कास्की र तनहुँ र लुम्बिनी अञ्चलको नवलपरासी जिल्लाको बर्दघाट सुस्ता पूर्वको भू-भाग समेटि कुल ११ जिल्लाहरू गण्डकी प्रदेशमा पर्दछन् । भौगोलिक रूपमा यस प्रदेशले हिमाल, पहाड र तराई गरी तीनै धरातलीय स्वरूपलाई समेटेको छ । त्यस्तै हावापानीको दृष्टिकोणले हेर्दा पनि यस प्रदेशमा नेपालमा पाइने सबै प्रकारको (उष्ण, मनसुनी देखि टुन्ड्रा) हावापानी विद्यमान रहेको छ ।

भौगोलिक अवस्थितिलाई हेर्दा यो प्रदेश २७°२०' उत्तरी अक्षांश देखि २९°२०' उत्तरी अक्षांश र ८२°५२' पूर्वी देशान्तर देखि ८५°१२' पूर्वी देशान्तरका बिच रहेको छ । यस प्रदेशको सबैभन्दा अग्लो भू-भागको रूपमा धौलागिरी हिमाल (८१६७ मिटर) र होचो भू-भागको रूपमा नवलपरासी (बर्दघाट) सुस्ता पूर्वको त्रिवेणी सुस्ता (८४ मिटर) रहेको छ ।

नेपालको कुल क्षेत्रफल १,४७,१८१ वर्ग कि.मी. मध्ये गण्डकी प्रदेशले २१,७३३ वर्ग कि.मी. अर्थात् १४.६६% क्षेत्रफल ओगटेको छ । यसमा प्रदेशको कुल क्षेत्रफलमा हिमाली भू-भाग ५,८१९ वर्ग कि.मी. (२६.८%), पहाडी भू-भाग १४,६०४ वर्ग कि.मी. (६७.२%) र तराई भू-भाग १,३१० वर्ग कि.मी. (६%) पर्दछ । यो प्रदेश नेपाल राज्यको करिब मध्य भागमा पर्दछ । आकारको हिसाबले नेपालकै सबैभन्दा ठुलो महानगरपालिकाको रूपमा रहेको पोखरा महानगरपालिका यसै प्रदेशमा रहेको छ । यस प्रदेशको सिमाना पूर्वमा बागमती प्रदेशका, धादिङ र चितवन जिल्ला, पश्चिममा लुम्बिनी प्रदेशका पूर्वी रुकुम, रोल्पा, प्युठान, गुल्मी, र नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) र कर्णाली प्रदेशको डोल्पा जिल्ला पर्दछन् । त्यस्तै उत्तरमा चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत र दक्षिणमा लुम्बिनी प्रदेशको पाल्पा जिल्ला र भारतको बिहार राज्य रहेका छन् ।

नेपालको संविधान अनुसार नेपालको शासकीय स्वरूप सङ्घीय संरचनामा नेपाललाई ७५३ स्थानीय तह, ७ प्रदेश र सङ्घीय सरकारको रूपमा विभाजन गरिएको छ । यस प्रदेशमा १ महानगरपालिका, २६ नगरपालिका र ५८ गाउँपालिका गरी जम्मा ८५ स्थानीय तह रहेका छन् ।

१.१.२. जनसाङ्ख्यिक विवरण

पछिल्लो जनगणना २०७८ अनुसार यस प्रदेशको जनसङ्ख्या २४,६६,४२७ रहेको छ, जुन नेपालको जनसङ्ख्याको ८.५ प्रतिशत हुन आउँछ । यसमध्ये पुरुषको जनसङ्ख्या १,१७०,८३३ र महिलाको जनसङ्ख्या १,२९५,५९४ छ । सात प्रदेशमध्ये गण्डकी प्रदेशको जनसङ्ख्याको वार्षिक वृद्धि दर ०.२५% सबभन्दा कम रहेको छ भने प्रदेशको जनसाङ्ख्यिकीय लाभांश सूचकाङ्क ७९.१ रहेको छ । जुन सात प्रदेशमध्ये बागमती प्रदेशपछिको दोस्रो स्थानमा पर्छ । पछिल्लो जनगणना २०७८ अनुसार नेपालको साक्षरता (पाँच वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या) दर ७६.२ प्रतिशत (पुरुष ८३.६ र महिला ६९.४) रहेकोमा गण्डकी प्रदेशको साक्षरता दर ८१.७ प्रतिशत (पुरुष ८८.८ र महिला ७५.३) रहेको छ । प्रदेशमा १० वर्ष माथिका आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या ६६.५ प्रतिशत रहेको छ (National Statistics Office- NSO, 2021) ।

१.२ प्रदेशस्तरीय प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (Technical and Vocational Education and Training- TVET) सञ्चालन सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र अभ्यासहरू

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (TVET) देशको लागि एक महत्त्वपूर्ण रणनीतिक पाटो हो, जसले विभिन्न शैक्षिक तथा तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी व्यक्तिलाई रोजगार, स्वरोजगार तथा उद्यमशीलताको लागि आवश्यक सिप, ज्ञान र दक्षता प्रदान गर्ने गर्दछ । यसले विभिन्न क्षेत्रहरूमा आवश्यक दक्ष जनशक्ति विकास गर्न महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । खासगरी TVET ले सिपमूलक शिक्षा (विद्यार्थीलाई व्यवहारिक सिप प्रदान गर्ने), रोजगारी केन्द्रित (श्रम बजारको माग अनुसार तालिम दिने), स्वरोजगार र उद्यमशीलताको प्रवर्द्धन (आफ्नै व्यवसाय थाल्न उत्प्रेरित गर्ने) र विभिन्न क्षेत्रमा (कृषि, पर्यटन, निर्माण, स्वास्थ्य, सूचना प्रविधि) तालिम प्रदान गर्ने काम गर्दछ ।

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम संचालन गर्न केन्द्रमा “प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन” र गण्डकी प्रदेशमा गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम प्रतिष्ठान ऐनको व्यवस्था गरिएको छ जस अनुसार यी ऐनका उद्देश्यहरू तपशिल बमोजिम रहेका छन् ।

१.२.१ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन

नेपालमा “प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन, २०४५ मा स्थापना गरिएको थियो । यसको मुख्य उद्देश्य भनेको देशभित्र आधारभूत, मध्यम तथा उच्चस्तरीय प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्नुका साथै प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको व्यवस्था तथा सिपको स्तर निर्धारण गर्नु रहेको छ । यसको अलावा यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू यस प्रकारका छन् :

- प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिमसम्बन्धी नीतिहरू तयार गर्ने

- तालिम कार्यक्रमहरूको क्षेत्र र स्तर निर्धारण गर्ने
- आधारभूत र मध्यम स्तरका सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादनका लागि तालिम सञ्चालन गर्ने
- बहु-प्राविधिक (पोलीटेक्निक) शिक्षालय स्थापना तथा सञ्चालनको व्यवस्था गर्ने
- यसैगरी सरकारी र गैरसरकारी संस्थाद्वारा सञ्चालित व्यावसायिक तालिमका पाठ्यक्रम र पुस्तकहरूको मापदण्डअनुसार निर्धारण गरि र कार्यान्वयन गराउने
- विभिन्न तालिम कार्यक्रमबीच समन्वय कायम गरी प्रशिक्षक तालिम, अप्रेन्टिसशिप तालिम, घुम्ती तथा अल्पकालीन तालिम, सीपको वर्गीकरण, परीक्षा र प्रमाणिकरणको व्यवस्था गर्ने
- साथै, सीप प्रमाणीकरण र स्तरीकरण निर्धारण गरी तालिम कार्यक्रमहरूको मूल्याङ्कन र मान्यता दिने तथा आधारभूतदेखि उच्चस्तरको प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनमा आवश्यक कार्यहरू अगाडि बढाउने

१.२.२ गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम प्रतिष्ठान ऐन

गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको गुणस्तर विकास र प्रमाणीकरण गर्न, स्रोतको उचित व्यवस्थापन गर्न र क्षेत्रीय आवश्यकताअनुसार सिपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न “गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम प्रतिष्ठान ऐन, २०७६ को व्यवस्था गरिएको छ । जस अनुसार गण्डकी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम प्रतिष्ठानले गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको गुणस्तर विकास र प्रमाणिकरण गर्ने, स्रोतको उचित व्यवस्थापन गर्ने र क्षेत्रीय आवश्यकताअनुसार सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादनको उत्पादन गर्नु यस संस्थाको उद्देश्य मुख्य रहेको छ । यसको अलवा बिशिष्ट उद्देश्यहरू यस प्रकार रहेका छन् :

- प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिमको स्तर निर्धारण र प्रमाणीकरण, पाठ्यक्रम विकास, परीक्षा सञ्चालन तथा प्रमाणपत्र वितरणको काम गर्ने ।
- तालिम दिने संस्थाहरूका लागि मापदण्ड निर्धारण गरी सम्बन्धन दिने
- स्वदेशी र विदेशी संस्था वा व्यक्तिसँग सहकार्य गरी आर्थिक, बौद्धिक तथा प्राविधिक सहयोग लिने
- सिपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न आधुनिक शिक्षण पद्धति तथा अभ्यास प्रणाली अपनाउने
- पोलीटेक्निक स्थापना, अप्रेन्टिसशिप तालिमको व्यवस्था र संस्थागत कार्यक्रमहरू मूल्याङ्कन गरेर स्वीकृति दिने
- प्रदेशस्तरको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको जनशक्तिको माग र आपूर्तिको विश्लेषण गर्ने
- प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिमको क्षेत्रमा शिक्षण, प्रशिक्षण तथा अनुसन्धान गर्ने र गराउने

- सिप सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गरी आवश्यक तालिमहरू प्रदान गर्ने र
- प्राविधिक प्रशिक्षकहरूका लागि तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

१.३ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (TVET) प्रोफाइलको तयारीको उद्देश्य

यस अध्ययनको मुख्य उद्देश्य भनेको गण्डकी प्रदेशभित्र प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (TVET) को विश्लेषण गरी प्रोफाइल तयार गर्नु रहेको छ भने विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

- प्रदेश स्तरीय TVET सञ्चालन सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र अभ्यासहरूको अध्ययन गर्ने ।
- प्रदेशभित्रका औपचारिक TVET प्रदायकहरूको स्थितिको अध्ययन गर्ने ।
- प्रदेशभित्रका अनौपचारिक TVET प्रदायकहरूको स्थितिको अध्ययन गर्ने ।
- प्रदेशमा रोजगारीका प्रमुख क्षेत्रहरूको अध्ययन गर्ने ।

१.४ TEVT प्रोफाइल निर्माणका विधिहरू

यस प्रोफाइल निर्माण गर्दा विशेष गरी दुई किसिमका विधिहरू अपनाइएको छ । धेरैजसो द्वितीयक स्रोतबाट तथ्याङ्क लिइएको छ भने प्रदेशभित्रका विभिन्न सूचकाङ्कको लागि स्थलगत सर्वेक्षण गरी प्राथमिक स्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ ।

१.४.१ द्वितीयक तथ्याङ्क सङ्कलन

द्वितीयक तथ्याङ्कका लागि सम्बन्धित स्रोतहरू जस्तै: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट प्राप्त हुने विभिन्न गणना तथा सर्वेक्षणका प्रतिवेदनहरू (राष्ट्रिय जनगणना, Nepal Living Standard Survey- NLSS, Nepal Labour Force Survey - NLFS, आर्थिक गणना औद्योगिक गणनाहरू) र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् (Council for Technical and Vocational Education and Training- CTEVT) तथा सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयबाट प्रकाशित हुने प्रतिवेदनहरू, गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगबाट प्राप्त हुने विविध तथ्याङ्कहरूको प्रयोग गरिएको छ ।

१.४.२ प्राथमिक तथ्याङ्क सङ्कलन

गण्डकी प्रदेशका रोजगारीका प्रमुख क्षेत्र/रोजगारी प्रदायक संस्थाहरूको सूचना सङ्कलनको लागि प्रश्नावलीहरू तयार गरिएको थियो र यी प्रश्नावलीहरूलाई पूर्व परीक्षण (Pre-testing) गरी अन्तिम रूप दिइएको थियो । प्राथमिक तथ्याङ्कका लागि तयार गरिएका प्रश्नावलीमा तीन परिच्छेदहरू थिए । प्रथम परिच्छेदमा उद्योग व्यवसायको परिचयात्मक विवरण समावेश गरिएको थियो भने दोस्रो परिच्छेदमा संलग्न जनशक्ति, रोजगारको प्रकार र सिपको तह र तेस्रो परिच्छेदमा सिप तथा श्रमको माग सम्बन्धी विवरणलाई समावेश गरिएको थियो । प्राथमिक तथ्याङ्कका लागि प्रदेशका जिल्ला र औद्योगिक

प्रतिष्ठानहरूको प्रतिनिधित्व हुनेगरी २६८ वटा नमूना औद्योगिक प्रतिष्ठान र व्यावसायिक सर्वेक्षण गरिएको थियो । नमूना सङ्कलन तालिका १ मा देखाइएको छ :

तालिका १: TVET सँग सम्बन्धित गण्डकी प्रदेशका उद्योग प्रतिष्ठान/व्यवसाय र नमूना छनौट गरिएको संख्या

जिल्ला	उद्योग प्रतिष्ठान/व्यवसाय	नमूना छनौट उद्योग प्रतिष्ठान/व्यवसाय
बागलुङ	१८	८
गोरखा	४७	१८
कास्की	४७८	१६३
लमजुङ	४८	१६
मनाङ	९	०
मुस्ताङ	११	५
म्याग्दी	३८	१३
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	८२	१८
पर्वत	५	८
स्याङ्जा	८	६
तनहुँ	२८	१३
जम्मा	७७२	२६८

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

१.४.३ तथ्याङ्क विश्लेषण र तालिकीकरण

प्राथमिक र द्वितीय स्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिसकेपछि प्रोफाइल तयारी प्राविधिक समितिले त्यसलाई प्रशोधन गरी विश्लेषणको लागि माइक्रोसफ्ट एक्सेलको प्रयोग गरिएको थियो। त्यसपछि तथ्याङ्कलाई प्रोफाइलको उद्देश्य अनुसार विश्लेषण गरिएको छ। परिणामहरू तालिका, चार्ट र वर्णनात्मक तथ्याङ्कमार्फत् प्रस्तुत गरिएको छ।

१.४.४ मस्यौदा तयारी

विश्लेषण पश्चात् प्राप्त विवरणलाई चार्ट, तथा तालिकाहरूको माध्यमबाट सरल रूपमा देखाइएको छ।

१.५ TVET प्रोफाइल तयारीका चरणहरू

- प्रोफाइलको ढाँचा सुनिश्चित गर्ने ।
- तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि प्रश्नावली तयार गरी अन्तिम रूप दिने ।

- विकास गरिएका प्रश्नावलीलाई KoBo सफ्टवेयरमा व्यवस्थापन गर्ने ।
- तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि गणक पहिचान एवं छनौट गर्ने ।
- तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि गणकहरूलाई तालिम प्रदान गर्ने ।
- तथ्याङ्क सङ्कलनको निरीक्षण र रुजु गर्ने ।
- तथ्याङ्कको, विश्लेषण, प्रशोधन तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

१.६ प्रोफाइल निर्माणका चुनौतीहरू

गण्डकी प्रदेशभित्र नेपाल सरकारका विभिन्न सङ्घीय निकायबाट सम्बन्धन प्राप्त गरी औपचारिक र अनौपचारिक TVET संस्थाहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । यस्ता संस्थाहरूको साधारण उद्देश्य एउटै भए तापनि कुनै सरकारी निकायबाट सञ्चालनमा रहेका छन् भने केही निजी स्तरबाट सञ्चालनमा रहेका छन् । यस अध्ययनको उद्देश्य अनुसारको विषयवस्तु तथा तथ्याङ्क उपलब्ध हुन नसकेको र भएपनि अपूरो तथ्याङ्क मात्र उपलब्ध भएको थियो। साथै विभिन्न सूचकहरूको अवस्था विश्लेषण गर्न सबै संस्थाबाट विगत तीनवटा शैक्षिक वर्षको तथ्याङ्क प्राप्त नहुने, प्रदेशभित्रको पालिका स्तरमा माग र आपूर्ति बिचको विश्लेषण गर्नको लागि आवश्यक पर्ने तथ्याङ्क पनि उपलब्ध गराउनु चुनौती नै रहेको थियो ।

१.७ प्रोफाइल तयारीको सङ्गठनात्मक ढाँचा

यस प्रोफाइलमा पाँचवटा परिच्छेदहरू रहेका छन् । परिच्छेद एकमा परिचय दिइएको छ । यस अन्तर्गत गण्डकी प्रदेशको संक्षिप्त परिचय, TVET सम्बन्धी मौजुदा ऐन, कानून, प्रोफाइलको उद्देश्य, तयारीका चरणहरू, चुनौतीहरू र प्रोफाइलको संगठनात्मक ढाँचा प्रस्तुत छ । परिच्छेद दुईमा प्रदेशको आर्थिक सामाजिक तथा जनसाङ्ख्यिक अवस्था प्रस्तुत छ । परिच्छेद तीनमा प्रदेशभित्र रहेका औपचारिक TVET प्रदायक संस्थाहरूको विस्तृत विवरण प्रस्तुत छ । यस परिच्छेद अन्तर्गत TVET संस्थाहरूको प्रकार, सञ्चालन गरेको कार्यक्रम, संस्थाको क्षमता तथा विद्यार्थी भर्नाको अवस्थाको अवस्था चित्रण गरिएको छ । परिच्छेद चारमा अनौपचारिक TVET प्रदायक संस्थाहरूको पछिल्लो ३ वर्षको जिल्लागत स्थितिको विश्लेषण गरिएको छ । परिच्छेद पाँचमा प्रदेश भित्रका औद्योगिक प्रतिष्ठानको पेसा अनुसार सङ्ख्या एकिन गरी कार्यरत जनशक्ति र आवश्यक जनशक्तिको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

परिच्छेद २

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक सामाजिक तथा जनसाङ्ख्यिक अवस्था

यस परिच्छेदमा गण्डकी प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक तथा जनसाङ्ख्यिक अवस्थाको विश्लेषणका साथै राष्ट्रिय अवस्थासँग गण्डकी प्रदेशको जनसांख्यिकीय अवस्थाको तुलनात्मक विवरण देखाइएको छ । त्यसैगरी पालिकाहरूको जनसङ्ख्या, पालिका अनुसार साक्षरता दर, पालिका अनुसार प्रदेशबाट रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएको जनसङ्ख्या, पालिका अनुसार प्रदेशभित्र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या (१८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर) लाई अनुसूचीमा दिइएको छ । यसका साथै उमेर समूह र जात/जाति अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या, गण्डकी प्रदेशमा रोजगारीको लागि बसाइँ सरेर आउने जनसङ्ख्याको विवरण (१० वर्षभन्दा माथि), प्रदेशबाट रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका प्रमुख गन्तव्य देश अनुसार जनसङ्ख्या विवरण, उमेर र लिङ्ग अनुसार आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्या वितरण (१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर), आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य औद्योगिक क्षेत्र अनुसारको विवरण, मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरणको विश्लेषण गरिएको छ ।

२.१ राष्ट्रिय अवस्थासँग गण्डकी प्रदेशको जनसाङ्ख्यिकीय अवस्थाको तुलना

तलको तालिका २ मा नेपालको र गण्डकी प्रदेशको जनसङ्ख्या र घरपरिवारको अवस्था समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २: राष्ट्रिय अवस्थासँग गण्डकी प्रदेशको जनसाङ्ख्यिक अवस्था तुलनात्मक विवरण

जनसङ्ख्या र घरपरिवार	नेपाल	गण्डकी
जनसङ्ख्या	२,९१,६४,५७८	२,४६६,४२७
राष्ट्रिय अवस्थासँग तुलना %		८.५
पुरुष	१,४२,६१,४७९	१,१७०,८३३
महिला	१,४९,०३,०९९	१,२९५,५९४
महिला प्रतिशत	५१.१	५२.५
घर परिवार सङ्ख्या	६,६६६,९३७	६६२,४८०
घर परिवार सङ्ख्या %		९.९
औसत परिवार सङ्ख्या	४.४	३.७

स्रोत: <https://censusnepal.cbs.gov.np/results/np/downloads/provincial/1>

तालिका २ अनुसार मुलुकको जनसङ्ख्याको ८.५% जनसङ्ख्या गण्डकी प्रदेशमा रहेको देखिन्छ । घरपरिवारको प्रतिशत भने ९.९ छ । यसबाट राष्ट्रिय औसतभन्दा सानो घरपरिवार सङ्ख्या यस प्रदेशमा छ भन्ने कुरा देखिन्छ ।

२.२ लिङ्ग अनुसार प्रदेशका पालिकाहरूको जनसङ्ख्या वितरण

गण्डकी प्रदेशका ११ जिल्लामा कुल जनसङ्ख्या २४,६६,४२७ रहेको छ । पुरुष जनसङ्ख्या ११,७०,८३३ (४७.५%) र महिला जनसङ्ख्या १२,९५,५९४ (५२.५%) छ । सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या भएको जिल्ला कास्कीमा (६०००५१ मध्ये २९२७९१ पुरुष र ३०७२६० महिला) छ भने मनाङमा (५,६५८) सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या छ । पालिकास्तरमा सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या पोखरा महानगरपालिका (५,१३,५०४), सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या नार्पा भूमी गाउँपालिका मनाङमा (३९६), सबैभन्दा धेरै महिला प्रतिशत भीमसेन थापा गाउँपालिका, गोरखा (५४.६%) र सबैभन्दा धेरै पुरुष मनाङमा (५६.४%) रहेको छ । (अनुसूची २)

२.३ उमेर समूह अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण

गण्डकी प्रदेशमा १५-२४ वर्ष उमेर समूहमा सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या छ । साठी वर्ष माथिको (६०+) उमेर समूहको जनसङ्ख्या १२.८% मात्रै छ, जसले बृद्धहरूको सङ्ख्या कम देखाउँछ । महिला सङ्ख्या २०-२४ वर्षपछि प्राय पुरुषभन्दा बढी देखिन्छ । त्यसैगरी ०-१४ वर्ष समूह २३.८% रहेकाले, बाल जनसङ्ख्या उल्लेखनीय छ । जनसङ्ख्याको यस वितरणले गण्डकी प्रदेशमा काम गर्ने जनसङ्ख्या (१५-५९ वर्ष) बढी रहेको छ, जसले श्रमशक्ति राम्रो देखाउँछ । बाल तथा बृद्ध जनसङ्ख्या तुलनात्मक रूपमा कम छ ।

तालिका ३: उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्या वितरण

उमेर समूह (वर्ष)	जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
०-४	१६८९३०	९०१०९	७८८२१	६.८
५-९	२०२०२३	१०७३२५	९४६९८	८.२
१०-१४	२१७८१५	११२७७४	१०५०४१	८.८
१५-१९	२३६२४५	११९६२७	११६६१८	९.६
२०-२४	२२४८७०	१०४४३८	१२०४३२	९.१
२५-२९	२०५००९	८८५७०	११६४३९	८.३
३०-३४	१८३६२२	७९७५९	१०३८६३	७.४

३५-३९	१७१३३५	७४७२४	९६६११	६.९
४०-४४	१५२४३३	६६८८८	८५५४५	६.२
४५-४९	१२९९९३	५८५६८	७१४२५	५.३
५०-५४	१३५०६५	६२९६४	७२१०१	५.५
५५-५९	१०९९८०	५१७२६	५८२५४	४.५
६०-६४	१०२१९०	४७८६७	५४३२३	४.१
६५-६९	८२०४०	३८३१८	४३७२२	३.३
७०-७४	६३६२५	२९०९७	३४५२८	२.६
७५-७९	४१३९३	१९२१६	२२१७७	१.७
८०-८४	२२७८७	११०४४	११७४३	०.९
८५-८९	१०५१४	५००१	५५१३	०.४
९०-९४	४३०९	१९०७	२४०२	०.२
९५ वर्ष वा सो भन्दा माथि	२२४९	९११	१३३८	०.१
जम्मा	२४६६४२७	११७०८३३	१२९५५९४	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८ राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.४ जात/जाति अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण

गण्डकी प्रदेशमा सयभन्दा बढी जात/जातिहरू रहेकोमा १३ वटा जातजातिहरूको जनसङ्ख्या १% भन्दा धेरै रहेको छ । प्रतिशतको आधारमा सबभन्दा धेरै ब्राह्मण-पहाड (२०.०%), मगर (१८.८%), क्षेत्री (१३.१%), गुरुङ (११%), रविश्वकर्मा (९.३%) माथिल्लो स्थान ओगटेका छन् । केही साना समुदायहरू जस्तै शेर्पा (०.१%), मुसलमान (०.७%), थारू (१.९%), नेवार (४.१%) रहेका छन् । विदेशी (०.५%) र जात उल्लेख नगर्नेको सङ्ख्या नगन्य रहेको छ । (अनुसूची ३)

२.५ पालिका अनुसार साक्षरता दर

प्रदेशका पालिकाहरूमध्ये पोखरा महानगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै (८८.७२%) साक्षरता दर छ । प्रदेशका गाउँपालिकाहरू मध्ये कम साक्षरता दर चुननुव्री गाउँपालिका (गा.पा) गोरखामा ३९.१६% र लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा. मुस्ताङको ४५.६% रहेको छ । सबै जिल्लामा पुरुष साक्षरता महिलाभन्दा धेरै (जस्तै: गोरखामा पुरुष ८०.५३%, महिला ६५.२२%) छ । महिला साक्षरता सबैभन्दा कम लो-घेकर दामोदरकुण्ड (३३.१८%) र चुननुव्रीमा (३०.२७%) छ । नगरपालिकाको साक्षरता दर गाउँपालिकाको भन्दा धेरै छ । जसले पुरुष र महिला साक्षरतामा ठूलो अन्तर रहेको हुनाले लैङ्गिक शैक्षिक असमानता देखिन्छ । (अनुसूची ४)

२.६ प्रदेशमा रोजगारीको लागि बसाइँ सरी आउनेको जनसङ्ख्या विवरण (१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको)

गण्डकी प्रदेशमा रोजगारीका लागि बसाइँ सरेर आएका जनसङ्ख्या (उमेर समूहअनुसार) सबभन्दा धेरै (२८.२७%) ३०-३९ वर्ष समूहमा रहेको छ । महिलाको बसाइँसराइ पुरुषभन्दा कम छ, झन्डै १/३ मात्रै र साठी वर्षमाथिको उमेर समूहको बसाइँ सराइ पनि कम (१२.६%) छ ।

तालिका ४: प्रदेशमा रोजगारीका लागि बसाइँ सरी आउनेको जनसङ्ख्या विवरण (१० वर्ष वा सो भन्दा माथिको)

उमेर समूह	बसाइँ सरी आएको जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
१०-१४	४५९	२९४	१६५	०.२५
१५-१९	५०३६	३४१०	१६२६	२.७२
२०-२४	१७२८०	११७९०	५४९०	९.३४
२५-२९	२४१२०	१५२४७	८८७३	१३.०४
३०-३४	२६१८६	१६८२४	९३६२	१४.१६
३५-३९	२६०९७	१६८८१	९२१६	१४.११
४०-४४	२१०२८	१३६५०	७३७८	११.३७
४५-४९	१६३३९	११०७९	५२६०	८.८४
५०-५४	१४६४८	१०२३९	४४०९	७.९२
५५-५९	१०३५५	७२७१	३०८४	५.६०
६०-६४	८२९९	५७१४	२५८५	४.४९
६५-६९	६०५२	४१४३	१९०९	३.२७
७०-७४	४२७२	२८८२	१३९०	२.३१
७५ वा सो भन्दा बढी	४७६०	३१९४	१५६६	२.५७
जम्मा	१८४९१३	१२२६१८	६२३१३	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.७ प्रदेशका पालिकाहरूबाट रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएको जनसङ्ख्या विवरण

गण्डकी प्रदेशबाट मुख्य रूपमा पुरुषहरू रोजगारीका लागि विदेश गएका छन् भने विशेषगरी कास्की, बागलुङ, तनहुँ, र नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) बाट सबभन्दा धेरै मानिसहरू रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएको देखिन्छ । तर मनाङ र मुस्ताङजस्ता जिल्लाहरूबाट विदेश जानेको सङ्ख्या निकै कम छ । पालिका स्तरमा पोखरा महानगरपालिकाबाट सबैभन्दा धेरै मानिस (३४,४८०) विदेश गएका

छन् भने मनाङको डिस्स्याङ गा.पा. सबभन्दा कम (२९) मानिस विदेश गएका छन् । लिङ्ग अनुसार रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी जाने पुरुषहरूको सङ्ख्या ९१% छ भने महिलाको ९% मात्र छ । (अनुसूची ५)

२.८ प्रदेशबाट रोजगारीका लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका प्रमुख गन्तव्य देश अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

गण्डकी प्रदेशबाट जम्मा १,९६,३५२ मानिस (पुरुष १९८४७७ र महिला १७८७३) रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका छन् भने सब भन्दा धेरै मध्य एसियाका देशहरूमा (जस्तै: खाडी देशहरू साउदी, कतार, यूएई, कुवेत, बहराइन) १०२,४४४ (५२.१७%), भारतमा ३७,५३२ (१९.११%), अन्य एसियाका देशहरूमा (जस्तै: मलेसिया, दक्षिण कोरिया, जापान) १९,०८६ (९.७२%), पूर्वी एसियाका देशहरूमा १३,१२२ (६.६८%), युरोपियन युनियनका देशहरूमा ९,५५२ (४.८६%), अन्य युरोपका देशहरूमा ४,८५९ (२.४७%), उत्तर अमेरिकामा (अमेरिका, क्यानेडा) ४,८०० (२.४४%), अफ्रिकी देशहरूमा ६०३ (०.३१%) र दक्षिण अमेरिका तथा क्यारेबियन देशहरूमा ७१ (०.०४%) बसाइँ सरी गएका छन् । यसलाई तालिका ५ मा देखाइएको छ:

तालिका ५: प्रदेशबाट रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएका प्रमुख गन्तव्य देश अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

देशको नाम	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
भारत	३५१९०	२३४२	३७५३२	१९.११
सार्क देशहरू (भारत बाहेक)	७०७	६६	७७३	०.३९
पूर्वी एसियाका देशहरू	१२७८८	३३४	१३१२२	६.६८
मध्य एसियाका देशहरू	९८३२०	४१२४	१०२४४४	५२.१७
अन्य एसियाका देशहरू	१४११४	४९७२	१९०८६	९.७२
युरोपियन युनियनका देशहरू	७३४३	२२०९	९५५२	४.८६
अन्य युरोपका देशहरू	३५०७	१३५२	४८५९	२.४७
उत्तर अमेरिका देशहरू	३४८१	१३१९	४८००	२.४४
दक्षिण अमेरिका/ क्यारेबियन देशहरू	६१	१०	७१	०.०४
अफ्रिकी देशहरू	५६७	३६	६०३	०.३१
प्यासिफिक ओसन क्षेत्रका देशहरू	१८९९	१०२२	२९२१	१.४९
अन्य देशहरू	२०६	२४	२३०	०.१२
देश उल्लेख नभएको	२९६	६३	३५९	०.१८
जम्मा	१७८४७९	१७८७३	१९६३५२	१००.०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.९ उमेर र लिङ्ग अनुसार आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्या वितरण (१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर)

तालिका ६ ले उमेर र लिङ्ग अनुसारको आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्याको वितरण देखाउँछ । प्रदेशको आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या १३,७६,३९६ जना रहेकोमा महिलाको सङ्ख्या धेरै छ । उमेर समूह अनुसार हेर्दा २०-३९ वर्षका महिलाको सङ्ख्या धेरै छ भने विशेष गरी २५-२९ वर्षमा महिलाको सङ्ख्या पुरुषभन्दा ११,२५८ ले बढी छ ।

तालिका ६: उमेर र लिङ्ग अनुसार आर्थिक हिसाबले सक्रिय जनसङ्ख्या वितरण (१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर)

उमेर समूह (वर्ष)	पुरुष	महिला	जम्मा
१०-१४	२६८१२	२५८११	५२६२३
१५-१९	४७१३०	४५१३४	९२२६४
२०-२४	७४१५१	७८४४०	१५२५९१
२५-२९	७७१२९	८८३८७	१६५५१६
३०-३४	७३००५	८२१८१	१५५१८६
३५-३९	६८९०४	७८५२४	१४७४२८
४०-४४	६१५१६	६९५७७	१३१०९३
४५-४९	५३०२१	५७२९०	११०३११
५०-५४	५५२४७	५५५३६	११०७८३
५५-५९	४३२५८	४२०६०	८५३१८
६०-६४	३६००४	३४४७५	७०४७९
६५-६९	२५८००	२३२३६	४९०३६
७०-७४	१५५२४	१३९१४	२९४३८
७५ वा सो भन्दा बढी	१३०९६	११२३४	२४३३०
जम्मा	६७०५९७	७०५७९९	१३७६३९६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१० आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य औद्योगिक क्षेत्र अनुसारको विवरण

पछिल्लो जनगणनाको तथ्याङ्क अनुसार गण्डकी प्रदेशमा अधिकांश (५७.५५%) आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या कृषि क्षेत्रमा निर्भर छन् । व्यापार, निर्माण र शिक्षामा पनि ठुलो संलग्नता छ । तर औद्योगिक उत्पादन र वित्तीय क्षेत्रमा सहभागिता कम छ भने खानी, सूचना प्रविधि र घरजग्गा क्षेत्रमा संलग्नता निकै कम छ । लिङ्गानुसार कृषि क्षेत्रमा महिलाको सक्रियता बढी (महिला: ४,३७,६०१ र पुरुष: ३,२२,२१०)

छ, भने यातायात, निर्माण, प्रशासन र सुरक्षामा पुरुषहरूको सक्रियता बढी छ । त्यसैगरी शिक्षा, स्वास्थ्य र घरेलु काममा महिलाको बढी सहभागिता देखिन्छ ।

तालिका ७: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य औद्योगिक क्षेत्र अनुसारको विवरण

आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र	जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
कृषि, वन तथा माछापालन	७५९८११	३२२२१०	४३७६०१	५७.५५
खानी तथा उत्खनन	३१९६	२१३२	१०६४	०.२४
औद्योगिक उत्पादन	४१९०५	२७९९७	१३९०८	३.१७
विद्युत्, ग्याँस बाफ तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	५२५९	४६०२	६५७	०.४०
पानीको आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरू	३२८३	२२८१	१००२	०.२५
निर्माण	९२८९९	६२१५८	३०७४१	७.०४
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटर गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू	१६९२८२	८०७७३	८८५०९	१२.८२
यातायात तथा भण्डारण	३०२१३	२८८८८	१३२५	२.२९
आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	३४०२९	१८५४१	१५४८८	२.५८
सूचना तथा सञ्चार	३७७९	२६५४	११२५	०.२९
वित्तीय तथा बिमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	१५७८२	७५१७	८२६५	१.२०
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलापहरू	१०५३	८९१	१६२	०.०८
पेसागत, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरू	४८४८	३५८६	१२६२	०.३७
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरू	३०७६	२२१४	८६२	०.२३
सार्वजनिक प्रशासन तथा सुरक्षा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	२७९२४	२३४८९	४४३५	२.१२
शिक्षा	४९३८४	२३५८४	२५८००	३.७४
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरू	१४८२१	५६५८	९१६३	१.१२
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोदका क्रियाकलापहरू	४०४७	३२३५	८१२	०.३१

आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र	जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरू	४२१६८	१६२३८	२५९३०	३.१९
घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलापहरू	९३६६	३०३४	६३३२	०.७१
बाह्य संघसंस्था एवं यसका अङ्गहरूका क्रियाकलापहरू	६६३	३८६	२७७	०.०५
उल्लेख नभएको	३४०६	१६८९	१७१७	०.२६
जम्मा	१३२०१९४	६४३७५७	६७६४३७	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

२.११ मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका ८ ले मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको वितरणलाई देखाएको छ । जसअनुसार सबैभन्दा बढी संलग्न क्षेत्रहरू कृषि, वन र माछापालन ५१.६२% सामान्य वा प्राथमिक पेसाका १९.२०% कामदारहरू रहेका छन् । त्यसैगरी व्यवस्थापकहरू ७.०३%, सेवा तथा वस्तु विक्री गर्ने कामदार ५.७७% शिल्पकला, कालिगड र व्यापार क्षेत्रमा ५.१६% र पेसा विदहरू ४.३३% रहेको छ ।

तालिका ८: मुख्य पेसा अनुसारको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

आर्थिक कामको पेसागत क्षेत्र	जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
सैनिक अधिकारी	९५९७	८९१९	६७८	०.७३
व्यवस्थापकहरू	९२८२५	५६८८३	३५९४२	७.०३
पेसा विदहरू	५६९३४	२९५२२	२७४१२	४.३१
प्राविधिक तथा सहायक पेसा विदहरू	२३२५०	१३४५६	९७९४	१.७६
कार्यालय सहायकहरू	१७५२९	८४२०	९१०९	१.३३
सेवा तथा वस्तु विक्री गर्ने कामदार	७६१४२	४१९२३	३४२१९	५.७७
कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू	६८१४७५	२८५८३२	३९५६४३	५१.६२
शिल्पकला तथा कालिगड र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदारहरू	६८१५०	५४६४०	१३५१०	५.१६
यन्त्र तथा मेशिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदारहरू	३७६११	३५८३८	१७७३	२.८५

आर्थिक कामको पेसागत क्षेत्र	जनसङ्ख्या			प्रतिशत
	जम्मा	पुरुष	महिला	
सामान्य वा प्राथमिक पेसाका कामदारहरू	२५३४६३	१०६७३२	१४६७३१	१९.२०
उल्लेख नभएका	३२१८	१५९२	१६२६	०.२४
जम्मा	१३२०१९४	६४३७५७	६७६४३७	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१२ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या (१८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर)

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गण्डकी प्रदेशका १८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर समूहका कुल १७,१५,३०० जनसङ्ख्यामध्ये १,१४,९८६ जनाले प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको पाइएको छ, जुन कुल जनसङ्ख्याको ६.७% हो । मनाङ जिल्लामा सबैभन्दा बढी (१९.१३%) जनसङ्ख्याले तालिम लिएको छ । मुस्ताङ (११.६७%) र लमजुङ (७.८४%) क्रमशः दोस्रो र तेस्रो स्थानमा छन् । तनहुँ (५.२४%), बागलुङ (४.९%), र गोरखामा (५.५९%) तुलनात्मक रूपमा कम प्रतिशतले तालिम लिएको देखिन्छ । पालिका अनुसार सङ्ख्याको आधारमा कास्की जिल्लाको पोखरा महानगरपालिकामा तालिम लिनेहरूको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै (२८,२१४) छ भने प्रतिशतका आधारमा मनाङ जिल्लाको चामे गा.पा.का (३४.६२%) व्यक्तिले प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको देखिन्छ । (अनुसूची ६)

२.१३ सिप तह अनुसार गण्डकी प्रदेशको जनशक्ति

तालिका ९: सिप तह अनुसार गण्डकी प्रदेशको जनशक्ति विवरण

क्र.सं.	सिप तह	जनशक्ति	
		सङ्ख्या	प्रतिशत
१	४ (उच्च सिप)	७५,१४४	५.०५
२	३ (उच्च सिप)	३६,२०८	२.४३
३	२ (मध्यम सिप)	३,९०,७०४	२६.२५
४	१ (निम्न सिप)	९,८६,३४९	६६.२७
जम्मा		१४,८८,४०५	१००

स्रोत: गण्डकी प्रदेशको मानव संसाधन प्रतिवेदन, २०७७, तालिका ४.२, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, ग.प्र. पोखरा

सिप तहका अवधारणा

अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सङ्गठन (International Labour Organization- ILO) ले जनशक्तिको सिपलाई विभिन्न तहमा वर्गीकरण गर्ने गरेको छ । सिप भन्नाले कुनै पनि काम गर्नको लागि आवश्यक गर्ने क्षमतालाई बुझाउँदछ । सिपको तह कुनै पनि पेसामा कार्य सञ्चालन गर्दा प्रयोग गरिएको हुन्छ । सिप प्रयोगको मात्रा अनुसार तह निर्धारण गरिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनले सन् २०१२ मा प्रकाशित गरेको International Standard Classification of Occupations- ISCO-08 Volume-I मा चार तहका सिप उल्लेख गरेको छ :

तह १

तह १ का पेसाहरूमा साधारण र नियमित किसिमका शारीरिक तथा भौतिक रूपले गर्नुपर्ने कामहरू पर्दछन् । यस्ता कामहरू गर्नका लागि हातले चलाउने साधनहरू जस्तै वेल्चा, सावेल अथवा साधारण विद्युतीय यन्त्र जस्तै भ्याकुम क्लिनरहरूको प्रयोग जरुरत पर्नसक्छ । यस्ता कामहरूमा सफा गर्ने, हातले सामानहरू जम्मा गर्ने (कहिलेकाहीं यन्त्र सञ्चालनको सन्दर्भमा पनि), यन्त्रविना चालित सवारी साधनहरू जस्तै साइकल, रिक्सा, ठेलागाढा चलाउने, तरकारी र फलफूलहरू टिप्ने आदि पर्दछन् । सिप तह १ का धेरै पेसाहरूमा शारीरिक बल र धैर्यता चाहिन्छ । केही कामहरूको लागि साक्षरता आवश्यकता पर्न सक्छ । पेसामा यस्ता सिपहरू आवश्यक परेपनि कामको मुख्य अंग भने मानिदैनन् । सिप तह १ का केही पेसाहरूमा सक्षमतापूर्वक कार्य सम्पादन गर्न प्राथमिक तहको शिक्षा पाएको अथवा आधारभूत शिक्षाको पहिलो तह (ISCED-97 Level 1) प्राप्त भएको हुनुपर्ने आवश्यकता पर्न सक्छ (साधारण लेखापढी र जोड-घटाउ गर्न जान्ने) । त्यस्तै केही कामको लागि छोटो अवधिको काममा तालिम (On-the-job training) आवश्यक हुन सक्छ । सिप तह १ मा वर्गीकरण गरिएका पेसाहरूमा कार्यालय सरसफाई गर्ने, मालसामान उचालेर राख्ने र उतार्ने, बगैँचा हेरचाह गर्ने कामहरू तथा भान्छा सहायकहरू पर्दछन् ।

तह २

तह २ का पेसाहरूमा कलपूर्जा (Machinery) र विद्युतीय उपकरण चलाउने, सवारी साधनहरू चलाउने, विद्युतीय र मेशीनरी उपकरणहरू मर्मत संभार गर्ने र सूचना प्रशोधन (Manipulation) क्रमबद्ध (Ordering) र संग्रह (Storage) गर्ने आदि जस्ता कार्यहरू पर्दछन् । सिप तह २ का प्रायः सबै पेसाहरूका लागि सूचना पढ्न सक्ने जस्तै सावधानी, सुरक्षाका निर्देशनहरू, पूरा गरेका कामहरूको लिखित अभिलेख बनाउने, साधारण जोड-घटाउका हिसाव ठीकसँग गर्न सक्ने सिपको आवश्यकता पर्दछ । यो सिप तहका धेरै पेसाहरूको लागि तुलनात्मक रूपमा माथिल्लो स्तरको लेखपढ र हिसावी ज्ञानका सिपहरू

र अन्तरव्यक्ति संचार (Interpersonal Communication) राम्रोसँग गर्न सक्ने सिपको आवश्यकता पर्दछ । केही पेसाहरूमा यस्ता सिपहरू कामको प्रमुख हिस्साको रूपमा आवश्यक पर्दछन् । यो सिप तहका धेरै पेसाहरूमा उच्च स्तरको शारीरिक कौशलता (Manual Dexterity) जरुरत पर्दछ । सिप तह २ का पेसाहरूमा निपुणतापूर्वक कार्य सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने ज्ञान र सिप माध्यमिक शिक्षाको पहिलो तह अर्थात् निम्न माध्यमिक शिक्षा (आधारभूत शिक्षाको पहिलो तह ६ वर्षको प्राथमिक शिक्षापछि प्रवेश भई कुलमा ९ वर्षको शिक्षा पाएको, (ISCED-97 Level 2) पूरा गरेपछि प्राप्त हुन्छ । केही पेसाहरूलाई माध्यमिक शिक्षाको दोस्रो तह (ISCED-97 Level 3) पूरा भएको हुनुपर्ने आवश्यकता पनि पर्न सक्छ । यसको अतिरिक्त केही पेसाहरूमा माध्यमिक तहको शिक्षा (ISCED-97 Level 4) पूरा गरेपछि व्यवसाय विशिष्ट शिक्षा (Vocation-specific education) लिएको हुनुपर्ने आवश्यकता पनि पर्छ । केही अवस्थाहरू (Cases) मा अनुभव र काममा तालिम (On-the-job training) ले औपचारिक शिक्षालाई प्रतिस्थापन गर्न सक्दछ । सिप तह २ मा वर्गीकरण गरिएका पेसाहरूमा कसाइहरू, बस चालकहरू, कार्यालय कारिन्दाहरू (Secretaries), लेखाका कारिन्दाहरू (Accounts Clerks), सिलाईका मिस्त्रीहरू (Sewing machinists), पोशाक बनाउनेहरू (Dressmakers), पसलका बिक्री सहयोगीहरू, पुलिस अधिकारीहरू (Police officers), नाई, हजामहरू, घर- भवनका विद्युत मिस्त्रीहरू र मोटर गाडीका मिस्त्रीहरू (Mechanics) पर्दछन् ।

तह ३

तह ३ का पेसाहरूमा विशेषीकृत क्षेत्रमा व्यापक तथ्यगत, प्राविधिक र प्रक्रियागत ज्ञानको आवश्यकता पर्ने जटिल प्राविधिक तथा प्रयोगात्मक कार्यहरू सम्पन्न गर्नुपर्ने हुन्छ । विशेषीकृत कामहरू गरेको रूपमा स्वास्थ्य, सुरक्षा र सम्बन्धित नियमहरूको पालना सम्बन्धी सुनिश्चितता, विशेष परियोजनाहरूका लागि आवश्यक पर्ने कामदार र सामग्रीहरूको मात्रा र लागतको विस्तृत अनुमान तयार पार्ने, अन्य कामदारहरूका कार्यहरूको समन्वय गर्ने, सुपरीवेक्षण गर्ने, नियन्त्रण गर्ने र ती कार्यहरूको कार्यतालिका बनाउने र पेसाविद्हरूको सहयोगमा प्राविधिक कार्यहरू गर्ने आदिलाई लिन सकिन्छ । यो सिप तहका पेसाहरूको लागि साधारणतया उच्च तहको शिक्षा, हिसाब गर्न सक्ने क्षमता र अन्तरव्यक्ति संचार राम्रोसँग गर्न सक्ने परिपक्व दक्षताहरू आवश्यक पर्दछन् । यी सिपहरूमा जटिल तथा दृढ खालका लिखित दस्तावेजहरू बुझ्ने, तथ्यगत प्रतिवेदनहरू तयार पार्ने र अफठ्यारो परिस्थितिमा विषयबस्तु मौखिक रूपमा बताउन सक्ने क्षमता आदि पर्दछन् । सिप तह ३ का पेसाहरूमा निपुणतापूर्वक कार्य सम्पादन गर्नको लागि चाहिने ज्ञान र सिपहरू माध्यमिक तह (ISCED-97 Level 5b) पूरा गरेपछि उच्च शिक्षाका संस्थाहरूमा १ देखि ३ वर्षको अध्ययन पूरा गरे पछि आर्जन हुन्छ । शिक्षाको अन्तर्राष्ट्रिय स्तरीय वर्गीकरण ISCED-97 को Level 5b भनेको तृतीयक शिक्षाको (Tertiary education) पहिलो तह हो जुन व्यवहारमुखी अथवा पेसा केन्द्रित हुन्छ । कुनैकुनै प्रकरणमा सम्बन्धित काममा प्रशस्त कार्य अनुभव र

काममा लामो तालिमले (Prolonged on-the-job training) औपचारिक शिक्षालाई प्रतिस्थापन गर्न सक्छ । तह ३ मा वर्गीकृत गरिएका पेसाहरूमा दोकान, पसलका व्यवस्थापकहरू, मेडिकल प्रयोगशाला प्राविधिकहरू, वाणिज्य बिक्रीका (Commercial Sales) प्रतिनिधिहरू, डाईग्नोस्टिक मेडिकल रेडियोग्राफरहरू, कम्प्युटर सहयोगी प्राविधिकहरू र प्रसारण र रेकर्डिङ प्राविधिकहरू पर्दछन् ।

तह ४

तह ४ का पेसाहरूमा सामान्यतया विशेष क्षेत्रमा व्यापक सैद्धान्तिक र तथ्यगत ज्ञानमा आधारित भएर जटिल समस्याहरू समाधान गर्ने, निर्णय लिने र सिर्जनात्मकता प्रदर्शन गर्ने खालका कार्य सम्पादनहरू पर्दछन् । सम्पादन गरिएको कार्यहरूमा सामान्यतया खास क्षेत्रमा मानवको ज्ञान बढाउने खालका विश्लेषण र अनुसन्धान, रोगको पहिचान र उपचार, अरुलाई ज्ञान दिने, संरचनाहरू अथवा मेशिनरी र निर्माण र उत्पादनको लागि प्रक्रियाहरू डिजाइन गर्ने कार्यहरू पर्दछन् । सिपको यो तहका पेसाहरूमा साधारणतया विस्तारित तहहरूका शिक्षा र गणितको ज्ञान (कहिले काहीं धेरै उच्च स्तरको) र उत्कृष्ट तवरले अन्तरव्यक्ति सूचना संप्रेषण गर्ने कौशलताहरूको आवश्यकता पर्दछ । यी कौशलताहरूमा सामान्यतया लेखिएका जटिल विषयवस्तुहरू बुझ्ने र पुस्तकहरू, आकृतिहरू, उपलब्धिहरू, कार्यसम्पादनहरू (Performance), प्रतिवेदनहरू र मौखिक प्रस्तुतिहरू जस्ता माध्यमहरूमा संप्रेषण गर्न सक्ने सिपहरू समावेश हुन्छन् । तह ४ का पेसाहरूमा कौशलतापूर्वक कार्य सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने ज्ञान र सिपहरू उच्च शिक्षाका संस्थाहरूमा सामान्यतया ३ देखि ६ वर्षको अध्ययन पश्चात् प्राप्त हुन्छ । जसले पहिलो उपाधि (Degree) अथवा उच्च योग्यताको प्राप्तिर डोर्याउँछ (ISCED-97 Level 5a or higher) । कुनै कुनै प्रकरणमा प्रशस्त अनुभव र काममा तालिमले (On-the-Job Training) औपचारिक शिक्षालाई प्रतिस्थापन गर्न सक्दछ अथवा औपचारिक शिक्षाको अतिरिक्त यस्तो अनुभव र तालिम जरुरत हुन्छ । अधिकांश अवस्थामा पेसामा प्रवेश गर्नको लागि उपयुक्त औपचारिक योग्यताहरू नै प्रवेशको लागि आवश्यक आधारहरू मानिन्छन् । सिप तह ४ मा वर्गीकृत गरिएका पेसाहरूमा बिक्री र बजार व्यवस्थापकहरू, सिभिल इन्जिनियरहरू, विश्वविद्यालय र माध्यमिक विद्यालयका शिक्षकहरू, चिकित्सकहरू (Medical Practitioners), संगीतकारहरू, शल्यचिकित्सा कक्षका नर्सहरू र कम्प्युटर सिस्टम विश्लेषकहरू, पेसाविद्हरू (Professionals), होटलका व्यवस्थापकहरू आदि पर्दछन् ।

२.१४ आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (रोजगार र बेरोजगार) अनुसारको जनसङ्ख्या

तालिका १० अनुसार गण्डकी प्रदेशमा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या २०,९५,४७४ छ, जसमा ४६.५% पुरुष र ५३.५% महिला छन् । आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या ६६.४% (९,१३,१९३) छ भने आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या ३३.९%, अक्सर निष्क्रिय जनसङ्ख्या २८.३% (३,८९,८७६) र आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको १.२% (२६,०२५) रहेको छ ।

तालिका १०: आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता (रोजगार र बेरोजगार) अनुसारको जनसङ्ख्या

विवरण			जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या			२०९५४७४	१००	९७३३९९	४६.५	११२२०७५	५३.५
आर्थिक रूपले सक्रिय	सक्रिय	अक्सर रोजगार	९१३१९३	६६.४	४८५००२	७२.३	४२८१९१	६०.७
		अक्सर बेरोजगार	७३३२७	५.३	३८६७६	५.८	३४६५१	४.९
	अक्सर निष्क्रिय		३८९८७६	२८.३	१४६९१९	२१.९	२४२९५७	३४.४
	आर्थिक रूपले निष्क्रिय		६९३०५३	३३.१	२९१७१३	३०.०	४०१३४०	३५.८
आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको			२६०२५	१.२	११०८९	१.१	१४९३६	१.३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१५ रोजगारीका लागि काम खोज्नेहरूको विवरण

तालिका ११ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा ८,७४,४०९ जनसङ्ख्या रोजगारीको खोजीमा छन् । काम खोज्नेहरूको अवस्था अनुसार ६ महिना वा सोभन्दा बढी बेरोजगार भएका १९,१६०, तीनदेखि पाँच महिना रोजगार गरेपछि बेरोजगार ३४,७५३, तीन महिना भन्दा कम समय रोजगार गरेपछि बेरोजगार भएका २०,०५६ र कुनै पनि रोजगारी नभएको जनसङ्ख्या ३७,७५३ रहेको छ ।

तालिका ११: रोजगारीका लागि काम खोज्नेहरूको विवरण

उमेर समूह	६ महिना वा सो भन्दा बढी रोजगारी	काम खोज्नेहरूको जनसङ्ख्या					
		३-५ महिना रोजगारी गरेका		३ महिना भन्दा कम समय रोजगारी गरेका		कुनै पनि रोजगारी नभएको	
		पूरा समय	छोटो समय	पूरा समय	छोटो समय	पूरा समय	छोटो समय
१५-१९	२४६६६	१५७६	३३६३	१६९०	२९८६	५३२३	५२२७
२०-२४	८५३२५	४००६	५२५१	३५३४	३८०५	१०४७०	७०८२
२५-२९	११४८८८	३३८८	४६५१	२५९४	२८७२	७०७४	४५११

उमेर समूह	काम खोज्नेहरूको जनसङ्ख्या						
	६ महिना वा सो भन्दा बढी रोजगारी	३-५ महिना रोजगारी गरेका		३ महिना भन्दा कम समय रोजगारी गरेका		कुनै पनि रोजगारी नभएको	
		पूरा समय	छोटो समय	पूरा समय	छोटो समय	पूरा समय	छोटो समय
३०-३४	११५७८४	२७६६	३८१८	१८५४	२०७५	४६२३	२९९५
३५-३९	११३३३२	२१०५	३५८६	१३३५	१७१८	३१८१	२२४३
४०-४४	१०१२९४	१६०६	३१४२	९५७	१४१०	२१८४	१५३५
४५-४९	८३८८६	११६६	२६८६	६५९	१२३५	१३१७	११९०
५०-५४	८१५१३	९६७	२८१५	६१९	११७१	१०९६	९९५
५५-५९	५९३४६	६३१	२०६५	४१४	९७१	७१३	८२९
६०-६४	४४३६७	४६७	१६४७	३००	८४४	७१०	६९७
६५+	५०००८	४८२	१७२९	३४९	९६९	१०६२	११५६
जम्मा	८७४४०९	१९१६०	३४७५३	१४३०५	२००५६	३७७५३	२८४६०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१६ रोजगारीको अवस्था अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका १२ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा रोजगारीको अवस्था हेर्दा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या १३,२०,१९४ रहेकोमा सबैभन्दा धेरै (५८.५३%) व्यक्ति आफ्नै व्यवसाय गर्छन्, २५.८८% व्यक्ति अरुको काम गर्छन्, १३.४३% ले परिवारलाई सघाउने काम गर्छन्। पुरुषहरू संस्थागत रोजगारमा धेरै छन् तर महिलाहरू स्वरोजगारमा बढी संलग्न छन् भने महिलाहरूको परिवारमा सघाउने दर पनि उच्च छ तर संस्थागत काममा भने सहभागिता कम रहेको देखिन्छ।

तालिका १२: रोजगारीको अवस्था अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

विवरण	सङ्ख्या/प्रतिशत	रोजगारीको अवस्था				
		अरुको काम गर्ने	काम रोजगारदाता	आफ्नै काम गर्ने	परिवारमा सघाउने मात्र	उल्लेख नभएको
जम्मा	१३२०१९४	३४१६३३	२३७२४	७७२७४४	१७७२४२	४८५१
	१००	२५.८८	१.८०	५८.५३	१३.४३	०.३७
पुरुष	६४३७५७	२०७५११	१६८०५	३४३६०६	७३२८७	२५४८

	१००	३२.२३	२.६१	५३.३८	११.३८	०.४०
महिला	६७६४३७	१३४१२२	६९१९	४२९१३८	१०३९५५	२३०३
	१००	१९.८३	१.०२	६३.४४	१५.३७	०.३४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१७ मुख्य कामका आधारमा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका १३ ले मुख्य कामका आधारमा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण देखाएको छ । आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्यामध्ये सबैभन्दा धेरै (६०.९२%) मानिसहरू घरायसि क्षेत्रमा कार्यरत छन् । करिब एक तिहाइ मानिसहरू (३२.२१%) गैर-वित्तीय संस्थामा काम गर्छन् । सरकारी क्षेत्रमा ४.७३% जनसङ्ख्या संलग्न छ भने वित्तीय संस्थामा १.२०% र नाफा नकमाउने संस्थामा ०.५१% संलग्न छन् तर ०.४३% जनसङ्ख्या भने उल्लेख नभएको वर्गमा पर्दछ । पुरुषहरू संस्थागत रोजगारीमा धेरै छन् विशेषगरी सरकारी र गैर-वित्तीय संस्थामा कार्यरत छन् भने महिलाहरू मुख्य रूपमा घरायसि क्षेत्रमा सक्रिय भएको देखिन्छ ।

तालिका १३: मुख्य कामको आधारमा आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण

विवरण	सङ्ख्या/प्रतिशत	आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र					
		सरकारी	वित्तीय संस्था	गैर वित्तीय संस्था	नाफा नकमाउने संस्था	घरायसि क्षेत्र	उल्लेख नभएको
जम्मा	१३२०१९४	६२४०८	१५८२९	४२५२६०	६६८१	८०४२९७	५७१९
	१००	४.७३	१.२०	३२.२१	०.५१	६०.९२	०.४३
पुरुष	६४३७५७	४०६८०	७५४३	२३३१५२	४८१०	३५४४२७	३१४५
	१००	६.३२	१.१७	३६.२२	०.७५	५५.०६	०.४९
महिला	६७६४३७	२१७२८	८२८६	१९२१०८	१८७१	४४९८७०	२५७४
	१००	३.२१	१.२२	२८.४०	०.२८	६६.५१	०.३८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१८ औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रका प्रतिष्ठान र रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या

तालिका १४ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रका १००,६८२ वटा प्रतिष्ठान छन् र यिनीहरूले जम्मा ३३२,४६७ रोजगारीहरू प्रदान गरेका छन् । प्रदेशमा औपचारिक क्षेत्रमा ५५.४९% प्रतिष्ठान छन् र यिनीहरूले ७५.८२% रोजगारीहरूको सिर्जना गरेको छ भने अर्कोतर्फ

अनौपचारिक क्षेत्रमा ४४.५१% प्रतिष्ठान छन् जसले जम्मा २४.१८% मात्र रोजगारीको सिर्जना गरेको छ ।

तालिका १४: औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्र अनुसार प्रतिष्ठान र रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या

जम्मा		प्रतिष्ठान र रोजगारी			
		औपचारिक क्षेत्र		अनौपचारिक क्षेत्र	
प्रतिष्ठान	रोजगारी	प्रतिष्ठान	रोजगारी	प्रतिष्ठान	रोजगारी
१००६८२	३३२४६७	५५८७२	२५२०७६	४४८१०	८०३९१
१००%	१००%	५५.४९%	७५.८२%	४४.५१%	२४.१८%

स्रोत: राष्ट्रिय आर्थिक गणना - २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.१९ औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या

तालिका १५ अनुसार प्रदेशमा करिब ६०% जनसङ्ख्या अनौपचारिक क्षेत्रमा संलग्न छन् । अनौपचारिक क्षेत्र कृषि तथा गैर-कृषि दुवैमा फैलिएको छ, विशेष गरी कृषि क्षेत्रमा औपचारिक क्षेत्रभन्दा धेरै मानिसहरू संलग्न छन् ।

तालिका १५: औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या

रोजगारी							
जम्मा	औपचारिक क्षेत्र			अनौपचारिक क्षेत्र			
	कृषि क्षेत्र	गैरकृषि क्षेत्र	जम्मा	कृषि क्षेत्र	गैरकृषि क्षेत्र	निजी घरपरिवार	जम्मा
६०६०००	११०००	२२९०००	२४००००	९३५००	२६७५००	५०००	३६६०००
प्रतिशत							
१००	१.८	३७.८	३९.७	१५.४	४४.१	०.८	६०.३

स्रोत: नेपाल श्रमशक्ति सर्वेक्षण २०१७/१८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.२० उमेर समूह अनुसार रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका १६ ले गण्डकी प्रदेशमा उमेर समूह अनुसार रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्याको वितरणलाई देखाउँछ । अधिकांश उमेर समूहमा पुरुषको सङ्ख्या बढी छ, तर ३०-३४ वर्षको समूहमा महिलाहरू बढी रोजगारीमा संलग्न छन् ।

तालिका १६: उमेर समूह अनुसार रोजगारीमा संलग्न जनसङ्ख्या

उमेर समूह (वर्ष)	रोजगारी		
	पुरुष	महिला	जम्मा
१५-१९	१४०००	१५०००	२९०००
२०-२४	४४०००	३३०००	७६०००
२५-२९	४७०००	३८०००	८५०००
३०-३४	३७०००	४६०००	८४०००
३५-३९	४३०००	३५०००	७८०००
४०-४४	३५०००	२८०००	६२०००
४५-४९	३५०००	२२०००	५७०००
५०-५४	२२०००	१४०००	३६०००
५५-५९	२१०००	१२०००	३३०००
६०-६४	२४०००	१६०००	४००००
६५ वर्ष वा सो भन्दा बढी	१७५००	६५००	२४०००
जम्मा	३४००००	२६६०००	६०६०००

स्रोत: नेपाल श्रमशक्ति सर्वेक्षण-२०१७/१८, तालिका १.६, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.२१ जनसङ्ख्याको प्रकृति अनुसार जनसङ्ख्या सम्बन्धी विवरण

तालिका १७ मा गण्डकी प्रदेशको आर्थिक गतिविधिसँग सम्बन्धित जनसङ्ख्याका बारेमा विवरण दिइएको छ । जसअनुसार ८५% जनसङ्ख्या १० वर्षमाथिको छ । नेपालको जनगणना अनुसार १० वर्ष उमेरभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई सक्रिय जनसङ्ख्याको रूपमा लिएको पाइन्छ । त्यसैअनुसार निष्क्रिय, रोजगार, बेरोजगार आदि जनसङ्ख्याको विवरण पनि यसै तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका १७: जनसङ्ख्याको प्रकृति अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

जनसङ्ख्याको प्रकार र प्रकृति	जम्मा	%	पुरुष	महिला	महिला %
गण्डकीको जम्मा जनसङ्ख्या	२४६६४२७	१००.०	११७०८३३	१२९५५९४	५२.५
१० वर्ष भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	२०९५४७४	८५.०	९७३३९९	११२२०७५	५३.५
सक्रिय जनसङ्ख्या	१३७६३९६	५५.८	६७०५९७	७०५७९९	५१.३
रोजगारीमा भएको जनसङ्ख्या (पूर्ण वा आंशिक)	९१३१९३	३७.०	४८५००२	४२८१९१	४६.९

बेरोजगार जनसङ्ख्या	७३३२७	३.०	३८६७६	३४६५१	४७.३
सामान्यतया सक्रिय नभएका-not usually active	३८९८७६	१५.८	१४६९१९	२४२९५७	६२.३
आर्थिक रूपमा निष्क्रिय- out of labor force	६९३०५३	२८.१	२९१७१३	४०१३४०	५७.९
दश वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या-No-working population	३७०९५३	१५.०	१९७४३४	१७३५१९	४६.८

स्रोत: <https://censusnepal.cbs.gov.np/results/np/downloads/provincial/> र राष्ट्रिय श्रम सर्वेक्षण, २०१८ लगायतका विभिन्न स्रोतबाट सङ्कलन गरी विश्लेषण गरिएको

२.२२ रोजगारीका प्रमुख क्षेत्रहरू/रोजगारी प्रदायकहरू

२.२२.१ गण्डकी प्रदेशमा स्थानीय तह अनुसार औद्योगिक प्रतिष्ठान र संलग्न जनशक्ति सङ्ख्या

गण्डकी प्रदेशमा जम्मा १००,६८४ औद्योगिक प्रतिष्ठानहरू छन्, जसमा ३३२,४७२ जनशक्ति संलग्न छन् । तीमध्ये १८५,४०० पुरुष र १४७,०७२ महिला छन् । सबैभन्दा धेरै औद्योगिक प्रतिष्ठानहरू कास्की जिल्लामा छन् (३०,७४५ प्रतिष्ठान र १११,८१८ जनशक्ति) भने सबैभन्दा कम प्रतिष्ठानहरू मनाङ जिल्लामा (४८७ प्रतिष्ठान, १,६९५ जनशक्ति) छन् । पुरुषको सङ्ख्या महिलाभन्दा बढी छ तर केही स्थानहरूमा सङ्ख्या करिब बराबर छ । पोखरा महानगरपालिकामा २८,२१५ प्रतिष्ठान र १०४,४६९ जनशक्ति छन्, जुन सबैभन्दा बढी हो । (अनुसूची ७)

२.२२.२ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार संलग्न जनशक्ति

राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा जम्मा १००,६८४ औद्योगिक प्रतिष्ठानहरू छन्, जसमा जम्मा ३३२,४७२ जनशक्तिहरू संलग्न छन् । सबैभन्दा धेरै प्रतिष्ठानहरू थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटर मर्मतमा ९९,४९३ (२९.९३%) जनशक्ति, आवास तथा भोजन सेवामा ४५,५७२ (१३.७१%) जनशक्ति र औद्योगिक उत्पादन ३७,९९८ (११.४३%) जनशक्ति संलग्न रहेका छन् । यस तथ्याङ्क अनुसार व्यापार, शिक्षा र उत्पादन क्षेत्रमा सबैभन्दा धेरै प्रतिष्ठान तथा रोजगारी छन्, जबकि खानी तथा घरजग्गा क्षेत्रमा सबैभन्दा कम छन् ।

तालिका १८: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार संलग्न जनशक्ति

औद्योगिक प्रतिष्ठानको प्रकार	प्रतिष्ठान सङ्ख्या		संलग्न जनशक्ति	
	प्रतिष्ठान	प्रतिशत	जनशक्ति	प्रतिशत
कृषि, वन तथा माछापालन (दर्ता भएका मात्र)	४०६७	४.०४	१२८९२	३.८८
खानी तथा उत्खनन	८५	०.०८	११९९	०.३६
औद्योगिक उत्पादन	१०९२८	१०.८५	३७९९८	११.४३
विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	२३६	०.२३	२०१३	०.६१
पानीको आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरू	४०७	०.४०	१३८७	०.४२
निर्माण	२७२	०.२७	१५४३	०.४६
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू	५०५७७	५०.२३	९९४९३	२९.९३
यातायात तथा भण्डारण	३६६	०.३६	१८४३	०.५५
आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	१६०११	१५.९०	४५५७२	१३.७१
सूचना तथा सञ्चार	२८१	०.२८	२३५६	०.७१
वित्तीय तथा बिमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	२२६२	२.२५	२७८९४	८.३९
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलापहरू	१०	०.०१	७८	०.०२
पेसागत, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरू	७९७	०.७९	२०३९	०.६१
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरू	४२८	०.४३	१८२९	०.५५
शिक्षा	४७६५	४.७३	६१०५४	१८.३६
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरू	३३९७	३.३७	१७२१५	५.१८
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोदका क्रियाकलापहरू	४६६	०.४६	१८१४	०.५५
अन्य सेवा क्रियाकलापसञ्चालन गर्ने प्रतिष्ठान	५३२९	५.२९	१४२५३	४.२९
जम्मा	१००६८४	१००	३३२४७२	१००

स्रोत: राष्ट्रिय आर्थिक गणना-२०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.२२.३ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय र लिङ्ग अनुसार संलग्न जनशक्ति

राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५ को तथ्याङ्क अनुसार प्रदेशमा जम्मा ३३२,४७२ जनशक्ति (१,८५,४०० पुरुष र १,४७,०७२ महिला) औद्योगिक प्रतिष्ठानमा संलग्न रहेकोमा महिलाहरू शिक्षा, वित्त, स्वास्थ्य र व्यापार क्षेत्रमा बढी संलग्न छन्। जबकि पुरुषहरू औद्योगिक उत्पादन, व्यापार र निर्माण क्षेत्रमा धेरै संलग्न

रहेको देखिन्छ । यसका साथै निम्न क्षेत्रहरू जस्तै थोक/खुद्रा व्यापारमा ५२,६५३ जना, औद्योगिक उत्पादनमा २६,८५७ जना, आवास तथा भोजन सेवामा २४,३७८ जना, र शिक्षामा ३२,२३६ जना पुरुषको संलग्नता धेरै रहेको देखिन्छ भने थोक/खुद्रा व्यापारमा ४६,८४० जना, शिक्षामा २८,८१८ जना, वित्तीय तथा विमामा १४,१९९ जना र मानव स्वास्थ्य/सामाजिक कार्यमा १०,८२२ जना महिला संलग्न रहेको देखिन्छ । यसैगरी सबैभन्दा कम महिला संलग्न भएका क्षेत्रहरू खानी तथा उत्खननमा २३ जना, निर्माणमा १५१ जना र विद्युत/ग्याँस १६५ जना रहेका छन् । यसको विस्तृत विवरण तालिका १९ मा दिइएको छ ।

तालिका १९: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय र लिङ्ग अनुसार जनशक्ति

औद्योगिक प्रतिष्ठानको प्रकार	पुरुष	महिला	जम्मा
कृषि, वन तथा माछापालन (दर्ता भएका मात्र)	७,९७२	४,९२०	१२,८९२
खानी तथा उत्खनन	१,१७६	२३	१,१९९
औद्योगिक उत्पादन	२६,८५७	११,१४१	३७,९९८
विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	१,८४८	१६५	२,०१३
पानीको आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरू	१,१५०	२३७	१,३८७
निर्माण	१,३९२	१५१	१,५४३
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू	५२,६५३	४६,८४०	९९,४९३
यातायात तथा भण्डारण	१,३५०	४९३	१,८४३
आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	२४,३७८	२१,१९४	४५,५७२
सूचना तथा सञ्चार	१,७२६	६३०	२,३५६
वित्तीय तथा विमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	१३,६९५	१४,१९९	२७,८९४
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलापहरू	५२	२६	७८
पेसागत, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरू	१,४३६	६०३	२,०३९
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरू	१,४३२	३९७	१,८२९
शिक्षा	३२,२३६	२८,८१८	६१,०५४
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरू	६,३९३	१०,८२२	१७,२१५
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोदका क्रियाकलापहरू	१,३९५	४१९	१,८१४
अन्य सेवा क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने प्रतिष्ठान	८,२५९	५,९९४	१४,२५३
जम्मा	१८५,४००	१४७,०७२	३३२,४७२

स्रोत: राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.२२.४ गण्डकी प्रदेशमा औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP)

गण्डकी प्रदेशको GDP आ.व.२०७८/७९मा ८.९३%, आ.व.२०७९/८० मा ९.०५% र आ.व.२०८०/८१ मा ९.०६% नेपालको GDP मा योगदान देखिन्छ । समग्रमा नेपालको GDP मा गण्डकी प्रदेशको ९% योगदान देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०८०/८१को तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा ठूला क्षेत्रहरू क्रमशः कृषि, वन, माछापालन, सार्वजनिक प्रशासन/सुरक्षा, शिक्षा, निर्माण र वित्तीय तथा विमा रहेका छन् । क्षेत्रगत रूपमा वृद्धि भएको क्षेत्रहरू: विद्युत/ ग्याँस आपूर्ति, यातायात/भण्डारण, आवास/भोजन छन् भने स्थिर वा घट्दो क्षेत्रहरू: खानी/उत्खनन, निर्माण र खुद्रा व्यापार रहेका छन् । यसको विस्तृत विवरण तालिका २० मा दिइएको छ ।

तालिका २०: औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP)

औद्योगिक प्रतिष्ठानका प्रकार	कुल ग्राहस्थ उत्पादन हरू, दश लाखमा		
	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
कृषि, वन तथा माछापालन	१००३४२	१०९१४६	११७७२२
खानी तथा उत्खनन	३०२३	३१२३	३०९७
औद्योगिक उत्पादन	१३८८२	१४१०६	१४१६९
विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	१७२८८	२११८७	२४३१९
पानीको आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरू	१७३६	१७९३	१८४६
निर्माण	३४७५१	३७०२०	३६३८५
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू	३४१३१	३३९९४	३४३८५
यातायात तथा भण्डारण	१८३५१	२२७५४	२६२४८
आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	११९६४	१६२५१	२१४४९
सूचना तथा सञ्चार	९५८९	१०१०५	१०६७९
वित्तीय तथा विमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	२४३४०	२७४२२	२७७२९
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलापहरू	१८८५३	२०९२३	२२७५६
पेसागत, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरू	२५००	२७७९	३०६१
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरू	१२०८	१३१५	१४३३
सार्वजनिक प्रशासन तथा सुरक्षा सम्बन्धी	४५०९३	५६६७६	५७८६७

औद्योगिक प्रतिष्ठानका प्रकार	कुल ग्राहस्थ उत्पादन हरू, दश लाखमा		
	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
क्रियाकलापहरू			
शिक्षा	३२३५०	३७८४६	४१२९८
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरू	४८५०१	१०४३०	१०७८६
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोदका क्रियाकलापहरू, अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरू, घरपरिवारका घरायसि क्रियाकलापहरू र बाह्य संघसंस्था एवं यसका अङ्गहरूका क्रियाकलापहरू	२०८६	२३०९	२४३७
आधारभूत मूल्यमा कुल ग्राहस्थ उत्पादन (दश लाखमा)	३८००८७	४२९१७९	४५७६६५
उत्पादनमा अनुदान दिएकोमा कर घटाउँदा आएको रकम	६४१४९	५४९४८	५९०३३
कुल ग्राहस्थ उत्पादन (दश लाखमा)	४४४२३६	४८४१२७	५१६६९८

स्रोत: राष्ट्रिय लेखा शाखा, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

२.२२.५ औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन , प्रतिशत

विगत तीन वर्षको औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन प्रतिशत हेर्दा कृषि क्षेत्र प्रमुख हुँदा, निर्माण, व्यापार र औद्योगिक उत्पादनको योगदान घट्दै गएको देखिन्छ भने ऊर्जा, यातायात र पर्यटन (आवास/भोजन) क्षेत्रको विस्तार भइरहेको छ । पछिल्लो आर्थिक वर्षमा सबैभन्दा ठुलो योगदान कृषि, वन तथा माछापालन क्षेत्रले GDP को करिब २५-२६% योगदान दिएको छ । त्यसैगरी सार्वजनिक प्रशासन तथा सुरक्षा (१२-१३%) र शिक्षा क्षेत्र (८-९%) को योगदान छ । घट्दो क्षेत्रहरूको सन्दर्भमा भने औद्योगिक उत्पादन २०७८/७९ मा ३.७% बाट घटेर २०८०/८१ मा ३.१% भयो । निर्माण क्षेत्र ९.१% बाट ८.०% मा झन्यो । थोक तथा खुद्रा व्यापार पनि ७.५% मा घटेको छ । यसैगरी बढ्दो क्षेत्रहरूमा हेर्दा विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा वातानुकूलित सेवा (Electricity, Gas, Steam and Air conditioning supply) ५.३% मा बढेको छ । यातायात तथा भण्डारण ५.७% मा पुगेको छ । आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरूमा पनि ४.७% ले वृद्धि भएको छ । यसको विस्तृत विवरण तालिका २१ मा दिइएको छ :

तालिका २१: औद्योगिक प्रतिष्ठान/ व्यावसाय अनुसार प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन

औद्योगिक प्रतिष्ठानको प्रकार	कुल ग्राहस्थ उत्पादन , प्रतिशतमा		
	आ.व.२०७८ /७९	आ.व.२०७९ /८०	आ.व.२०८० /८१
कृषि, वन तथा माछापालन	२६.४	२५.५	२५.७
खानी तथा उत्खनन	०.८	०.७	०.७
औद्योगिक उत्पादन	३.७	३.३	३.१
विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	४.६	४.९	५.३
पानीको आपूर्ति, ढल निकास, फोहोर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका क्रियाकलापहरू	०.५	०.४	०.४
निर्माण	९.१	८.६	८.०
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू	९.०	७.९	७.५
यातायात तथा भण्डारण	४.८	५.३	५.७
आवास तथा भोजन सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	३.१	३.८	४.७
सूचना तथा सञ्चार	२.५	२.४	२.३
वित्तीय तथा बिमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	६.४	६.४	६.१
घरजग्गा कारोबारका व्यावसायिक क्रियाकलापहरू	५.०	४.९	५.०
पेसागत, बैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरू	०.७	०.६	०.७
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरू	०.३	०.३	०.३
सार्वजनिक प्रशासन तथा सुरक्षा सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	११.९	१३.३	१२.६
शिक्षा	८.५	८.८	९.०
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरू	२.२	२.४	२.४
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोदका क्रियाकलापहरू, अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरू, घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलापहरू र बाह्य संघसंस्था एवं यसका अङ्गहरूका क्रियाकलापहरू	०.५	०.५	०.५
जम्मा	१००	१००	१००

स्रोत: राष्ट्रिय लेखा शाखा, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

परिच्छेद ३

औपचारिक TVET प्रदायकहरूको अवस्था

प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम सम्बन्धी शिक्षालयहरू औपचारिक र अनौपचारिक गरी दुई प्रकार छन् । औपचारिक शिक्षालय अन्तर्गत एसईई पश्चात् १८ महिने प्रि-डिप्लोमा तह, ३ वर्षे डिप्लोमा तह र सामुदायिक विद्यालयमा सञ्चालन गरिने ९-१२ अन्तर्गतका TVET कार्यक्रमहरू पर्दछन् । यस परिच्छेदमा गण्डकी प्रदेशभित्र संचालित TVET शिक्षण संस्थाहरूको सङ्ख्या, प्रकार, संचालनमा रहेका कार्यक्रम अनुसार भर्ना क्षमता तथा अवस्था र शिक्षण संस्थाको प्रकार तथा कार्यक्रमको विश्लेषण गरिएको छ । यसका साथै शिक्षण संस्थाहरूको औद्योगिक प्रतिष्ठानसँगको सम्बन्ध र रोजगारीमा संलग्न जनशक्तिको पनि विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ औपचारिक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम

औपचारिक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम सञ्चालनका नियामक निकायहरूमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र (Center for Education and Human Resource Development- CEHRD) रहेका छन् । यी दुवै संरचनाहरू संघीय सरकार शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालित छन् । यसका साथै गण्डकी प्रदेशले TVET को विकास, विस्तार तथा गुणस्तर सुधारका लागि गण्डकी प्रदेश सरकार, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम गर्दै आइरहेको छ ।

३.१.१ औपचारिक प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामा पहुँचको अवस्था

गण्डकी प्रदेशमा कुल १४२ वटा लामो अवधिका प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम प्रदायक संस्थाहरू सञ्चालनमा रहेको पाइन्छ । यसको जिल्लागत विवरण तालिका २२ मा दिइएको छ । ती मध्ये सबैभन्दा बढी सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम (Technical Education in Community School- TECS) र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रमार्फत् संचालित प्राविधिक धार ९-१२ मा रहेको देखिन्छ ।

तालिका २२: जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाको प्रकार र सङ्ख्या

जिल्ला	आंगिक	टेक्स (TECS)	साझेदारी	निजी	प्राविधिक धार (९-१२)	जम्मा
गोरखा	२	९	२	३	३	१९
मनाङ	०	०	०	०	१	१
मुस्ताङ	१	०	०	०	२	३

म्याग्दी	०	१	०	१	५	७
कास्की	२	६	१	८	६	२३
लमजुङ	२	५	१	१	५	१४
तनहुँ	२	११	०	४	३	२०
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	०	४	१	२	८	१५
स्याङ्जा	२	९	२	१	६	२०
पर्वत	०	४	०	०	२	६
बागलुङ	१	२	०	१	१०	१४
कुल जम्मा	१२	५१	७	२१	५१	१४२

स्रोत: CTEVT, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा र सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, ग.प्र., शिक्षा शाखा, २०८१

तालिका १८ मा जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाको प्रकार र सङ्ख्या दिइएको छ । जिल्ला स्तरमा कास्कीमा सबैभन्दा धेरै २३ वटा TVET संस्थाहरू छन् (२ आङ्गिक, ६ टेक्स, १ साझेदारी, ८ निजी र ६ प्राविधिक धार ९-१२) भने गोरखामा १९ वटा संस्थाहरू (२ आङ्गिक, ९ टेक्स, २ साझेदारी, ३ निजी र ३ प्राविधिक धार ९-१२) छन् । यसैगरी मुस्ताङ र मनाङ जिल्लामा कम संस्थाहरू रहेका छन् ।

३.२ जिल्ला र पालिका अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार र सङ्ख्या

गण्डकी प्रदेशका ११ वटा जिल्लाका ८५ वटा पालिकामध्ये गोरखा जिल्लाका चुननुव्री र धार्चे गाउँपालिक (गा.पा.), मनाङका नार्पा भूमी, नासों र डिस्याङ गा.पा., मुस्ताङका वारागुङ मुक्तिक्षेत्र, लो-घेकर दामोदरकुण्ड र लोमन्थाङ गा.पा., कास्कीको मादी गा.पा, लमजुङको दोर्दी र दूधपोखरी गा.पा., तनहुँको देवघाट गा.पा., पर्वतको जलजला र पैयुँ गा.पा र बागलुङ जिल्लाको निसिखोला र तमानखोला गा.पा. गरी जम्मा १६ वटा पालिकाहरूमा बाहेक ६९ वटा पालिकाहरूमा TVET शिक्षण संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन् । तालिकाबाट म्याग्दी, स्याङ्जा र नवलपरासि सुस्ता पूर्व जिल्लाहरूका सबै पालिकाहरूमा कम्तीमा एउटा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम संचालन भएको छ । तालिका अनुसार सबैभन्दा धेरै तालिम केन्द्र कास्की जिल्लाको पोखरा महानगरपालिकामा (१८ वटा) रहेका छन् । (अनुसूची ८)

३.३ जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या

तालिका २३ ले प्रदेशका विभिन्न शिक्षण संस्थाहरू मार्फत् संचालित कार्यक्रमको विवरण देखाएको छ । जसमा कास्की जिल्लामा सबैभन्दा धेरै (४८ वटा) र मनाङमा सबैभन्दा कम (१ वटा) शिक्षण संस्था रहेका छन् ।

तालिका २३: जिल्ला अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या

जिल्ला	डिप्लोमा तह	प्री-डिप्लोमा तह	प्राविधिक धारा(९-१२)	जम्मा
कास्की	३६	६	६	४८
तनहुँ	१७	९	३	२९
लम्जुङ	७	५	५	१७
गोरखा	१५	९	३	२७
स्याङ्जा	१५	६	६	२७
पर्वत	१	४	२	७
बागलुङ	७	१	१०	१८
म्याग्दी	२	२	५	९
मुस्ताङ	१	४	२	७
मनाङ	०	०	१	१
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१४	३	८	२५
जम्मा	११५	४९	५१	२१५

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.४ तह अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या

तालिका २४ ले प्रदेशका विभिन्न शिक्षण संस्थाहरू मार्फत् संचालित तह अनुसार कार्यक्रमको विवरण देखाएको छ । जसमा कृषिमा (पशु र बाली विज्ञान) सबैभन्दा धेरै (८३) र ब्युटि एण्ड कस्मेटोलोजी, कुलिनरी आर्ट र सामाजिक परिचालकमा सबैभन्दा कम (१-१) रहेका छन् । त्यसैगरी डिप्लोमा तहमा सबैभन्दा धेरै (११५) कार्यक्रमहरू संचालित छन् । तह अनुसार कार्यक्रम सङ्ख्या र भर्ना क्षमता अनुसूची ९ र १० मा दिइएको छ ।

तालिका २४: तह अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूमा संचालित कार्यक्रम सङ्ख्या

कार्यक्रम	डिप्लोमा तह	प्रि-डिप्लोमा तह	प्राविधिक धारा (९-१२)	जम्मा
स्वास्थ्य सम्बन्धी	४०	०	०	४०
इन्जिनियरिङ्ग सम्बन्धी	३८	१५	२५	७८
कृषि (पशु र बाली विज्ञान)	२८	२९	२६	८३
होटल म्यानेजमेन्ट	२	२	०	४
बन विज्ञान	६	१	०	७
ब्युटि एण्ड कस्मेटोलोजी	१	०	०	१
कुलिनरी आर्ट	०	१	०	१
सामाजिक परिचालक	०	१	०	१
जम्मा	११५	४९	५१	२१५

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम केन्द्र, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.५ शिक्षण संस्थाको प्रकार र तह अनुसार कार्यक्रम सङ्ख्या

तालिका २५ ले प्रदेशमा संचालित विभिन्न शिक्षण संस्थाहरूका प्रकार र तह अनुसार संचालित कार्यक्रमको विवरण देखाएको छ । जसमा टेक्समा सबैभन्दा धेरै (६८) र साझेदारीमा सबैभन्दा कम (१६) रहेका छन् । त्यसैगरी डिप्लोमा तहमा सबैभन्दा धेरै (११५) कार्यक्रम संचालित छन् ।

तालिका २५: शिक्षण संस्थाको प्रकार र तह अनुसार कार्यक्रम सङ्ख्या

शिक्षण संस्थाको प्रकार	डिप्लोमा तह	प्रि-डिप्लोमा तह	जम्मा
आङ्गिक	२४	७	३१
साझेदारी	१४	२	१६
टेक्स	३७	३१	६८
निजी	४०	९	४९
जम्मा	११५	४९	१६४

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम केन्द्र, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.६ शिक्षण संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा तह र प्रि-डिप्लोमा तहको सङ्ख्या

तालिका २६ ले विभिन्न शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार अनुसार डिप्लोमा र प्रि-डिप्लोमा तहका कार्यक्रमहरूको विवरण देखाएको छ । जस अनुसार गण्डकी प्रदेशका ११ जिल्लामा डिप्लोमा तहको मात्र तालिम हुने ४५ वटा, प्रि-डिप्लोमा तहको मात्र तालिम हुने २६ वटा र दुवै तहको तालिम हुने २० वटा शिक्षण संस्थाहरू रहेका छन् । साझेदारी शिक्षण संस्थामा प्रि-डिप्लोमा तहको तालिम संचालन भएको देखिँदैन भने अन्य प्रकारका संस्थाहरूमा डिप्लोमा, प्रि-डिप्लोमा र दुवै तहका तालिम संचालन भएको देखिन्छ ।

तालिका २६: शिक्षण संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा तह र प्रि-डिप्लोमा तहको सङ्ख्या

क्रम सङ्ख्या	शैक्षिक संस्थाको प्रकार	डिप्लोमा तह मात्र	प्रि-डिप्लोमा तह मात्र	दुवै तह रहेका
१	आङ्गिक (Constituent)	८	३	१
२	साझेदारी (Partnership)	६	०	१
३	टेक्स (TECS)	२०	१९	१२
४	नीजि (Private)	११	४	२१
जम्मा		४५	२६	२०

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.७ शिक्षण संस्थाहरूको भर्ना क्षमता विवरण

तालिका २७ मा प्रदेश भित्रका शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार अनुसार डिप्लोमा र प्रि-डिप्लोमा तहको भर्ना सङ्ख्यालाई (कोटा क्षमता) प्रस्तुत गरिएको छ । गण्डकी प्रदेशका ११ जिल्लामा डिप्लोमा तहको जम्मा भर्ना सङ्ख्या ४,९६६ रहेकोमा सबैभन्दा धेरै निजी शिक्षण संस्थाको १,६६२ रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी प्रि-डिप्लोमा तहतर्फ जम्मा भर्ना सङ्ख्या २,३२० रहेकोमा सबै भन्दा धेरै टेक्समा १,३६० रहेको छ । त्यसैगरी डिप्लोमा र प्रि-डिप्लोमा दुवै तहको जम्मा भर्ना क्षमता ७,२८६ रहेको देखिन्छ ।

तालिका २७: शैक्षिक संस्थाको प्रकार अनुसार डिप्लोमा र प्रि-डिप्लोमा तहको कोटा सङ्ख्या (भर्ना क्षमता)

शैक्षिक संस्थाको प्रकार	भर्ना क्षमता		
	डिप्लोमा तह	प्रि-डिप्लोमा तह	जम्मा
आंगिक	१०८०	२८०	१३६०
साझेदारी	६८०	८०	७६०
टेक्स	१५४४	१३६०	२९०४
निजी	१६६२	६००	२२६२
जम्मा	४९६६	२३२०	७२८६

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम केन्द्र, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.८. TVET शिक्षण संस्थाहरूको डिप्लोमा तहको भर्नाको प्रवृत्ति

३.८.१ आङ्गिक शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका २८ मा २०७८/७९, २०७९/८०, र २०८०/८१ तीन शैक्षिक वर्षहरूको विभिन्न कार्यक्रमहरूमा भर्ना सङ्ख्या र भर्ना प्रतिशत प्रस्तुत गरिएको छ । डिप्लोमा तह संचालन गर्ने आङ्गिक संस्थाहरूमा ११ वटा कार्यक्रम संचालन गरेको देखिन्छ । समग्रमा डिप्लोमा तहको आङ्गिक संस्थाको भर्ना क्षमता १,०८० रहेको छ । ती कार्यक्रमहरूको तीन शैक्षिक वर्षको भर्ना सङ्ख्या औषतमा २०७८/७९ मा ५८.४%, २०७९/८० मा ४५.१ % र २०८०/८१ मा ३९.२% भएको देखिन्छ । प्रस्तुत तथ्याङ्कले उल्लेखित कार्यक्रमहरूमा भर्ना दर घट्दो क्रममा रहेको देखाउँछ ।

तालिका २८: आङ्गिक शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/०८१
अप्याल्मिक साइन्स	३७	०	०
होटल म्यानेजमेन्ट	३८	५५	६७
फार्मसी	५२	२७	४
कृषि/पशु विज्ञान	९०	१०३	८५
कृषि/वाली विज्ञान	१६०	१०५	८९
अटोमोवाइल इन्जिनियरिङ	३८	५५	६७
सिभिल इन्जिनियरिङ	१२२	८३	५५
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	०	०	०
इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	२५	४	३
जियोमेटिक्स इन्जिनियरिङ	४७	२०	१५
आइ.टी इन्जिनियरिङ	२२	३५	३८
जम्मा	६३१	४८७	४२३
भर्ना प्रतिशत	५८.४	४५.१	३९.२

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.८.२ साझेदारी शैक्षिक संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका २९ मा विभिन्न कार्यक्रमहरूमा तीन शैक्षिक वर्ष (२०७८/७९, २०७९/८०, र २०८०/८१) को भर्ना सङ्ख्या र भर्ना प्रतिशत प्रस्तुत गरिएको छ । ती संस्थाहरूले डिप्लोमा तहको ८ वटा कार्यक्रमहरू संचालन गरेको देखिन्छ । समग्रमा डिप्लोमा तहको भर्ना क्षमता ६८० रहेको देखिन्छ ।

ती कार्यक्रमहरूको तीनवटा शैक्षिक वर्ष अनुसार भर्ना सङ्ख्या औषतमा २०७८/७९ मा २७.१%, २०७९/८० मा २९.०% र २०८०/८१ मा ३३.८% भर्ना भएको देखिन्छ । प्रस्तुत तथ्याङ्कले उल्लेखित कार्यक्रमहरूमा भर्ना दर बढ्दो क्रममा रहेको देखाउँछ ।

तालिका २९: साझेदारी शैक्षिक संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
अटोमोवाइल इन्जिनियरिङ	१७	१०	२१
सिभिल इन्जिनियरिङ	६५	५३	५४
सिभिल इन्जिनियरिङ (हाइड्रोलोजी)	०	०	०
जियोमेटिक्स इन्जिनियरिङ	०	१४	०
कृषि/पशु विज्ञान	५०	२४	३७
कृषि/वाली विज्ञान	५२	४२	३८
फार्मेसी	०	४०	८०
वन विज्ञान	०	१४	०
जम्मा	१८४	१९७	२३०
भर्ना प्रतिशत	२७.१	२९.०	३३.८

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम केन्द्र, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.८.३ टेक्स शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका ३० ले तीन शैक्षिक वर्षको विभिन्न कार्यक्रमहरूको भर्ना विवरणलाई देखाउँछ । प्रदेशभित्र टेक्स अन्तरगतका संस्थाहरूले डिप्लोमा तहका जम्मा ७ वटा कार्यक्रमहरू संचालन गरेको देखिन्छ । समग्रमा डिप्लोमा तहको भर्ना क्षमता १,५४४ रहेको छ । ती कार्यक्रमहरूको औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा ४४.१%, २०७९/८०मा ३१.१% र २०८०/८१ मा २०.९% मात्र भर्ना भएको देखिन्छ ।

तालिका ३०: टेक्स शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
सिभिल इन्जिनियरिङ	३१५	२४७	१२९
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	४४	४२	४२
इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	७	१८	९
जियोमेटिक्स इन्जिनियरिङ	२०	०	०
कृषि/पशु विज्ञान	१५६	१०३	९५

कृषि/वाली विज्ञान	१०८	६५	२७
वन विज्ञान	३४	५	२१
जम्मा	६८४	४८०	३२३
भर्ना प्रतिशत	४४.३	३१.१	२०.९

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.८.४ निजी शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका ३१ ले विभिन्न कार्यक्रमहरूको भर्ना विवरण र भर्ना प्रतिशतको विश्लेषणलाई देखाएको छ। डिप्लोमा तहको निजी संस्थामा ९ वटा कार्यक्रमहरू संचालन गरेको देखिन्छ। समग्रमा डिप्लोमा तहमा भर्ना क्षमता १,६६२ रहेको छ। ती कार्यक्रमहरूको तीन शैक्षिक वर्षको औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा ३६.७%, २०७९/८० मा ४७.८% र २०८०/८१ मा ५१.६% रहेको देखिन्छ।

तालिका ३१: निजी शिक्षण संस्थाको डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
नर्सिङ	१६०	१६०	१६०
फार्मेसी	८०	८०	८०
जनरल मेडिसिन	१२०	२००	२७०
रेडियोग्राफी	६०	८१	७१
डेन्टल	४०	४०	४०
ल्याव टेक्नोलोजी	९०	१४२	१७२
फिजियोथेरापी	०	४०	३९
सिभिल इन्जिनियरिङ	३९	३५	१६
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	२१	१६	९
जम्मा	६१०	७९४	८५७
भर्ना प्रतिशत	३६.७	४७.८	५१.६

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.९ TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रि-डिप्लोमा तहको भर्नाको स्थिति

३.९.१ आङ्गिक शैक्षिक संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना

तालिका ३२ मा तीन वर्षमा प्रि-डिप्लोमा तहमा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण देखाइएको छ। यस अन्तरगत संचालित सबै पाँचवटा प्रि-डिप्लोमा कार्यक्रमहरूमा विद्यार्थी भर्ना घट्दो क्रममा रहेको देखिन्छ। समग्रमा प्रि- डिप्लोमा तहको भर्ना क्षमता २८० रहेको छ। ती कार्यक्रमहरूको तीन शैक्षिक वर्षको

औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा ४२.९%, २०७९/८० मा २७.५% र २०८०/८१ मा १५.०% भर्ना भएको देखिन्छ ।

तालिका ३२: आङ्गिक शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/०८१
कुलिनरी आर्ट	१४	२३	१८
होटल म्यानेजमेन्ट	७	१२	०
कृषि/पशु विज्ञान	३७	२२	१३
कृषि/वाली विज्ञान	६२	२०	११
वन विज्ञान	०	०	०
जम्मा	१२०	७७	४२
भर्ना प्रतिशत	४२.९	२७.५	१५.०

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.९.२ साझेदारी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका ३३ मा साझेदारी शिक्षण संस्थामा प्रि-डिप्लोमा तहका विगत तीन वर्षको भर्ना विवरण देखाइएको छ। समग्रमा प्रि-डिप्लोमा तहमा भर्ना क्षमता ८० रहेको छ । ती कार्यक्रमहरूको तीन शैक्षिक वर्षको औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा १००% २०७९/८० मा ०.०% र २०८०/८१ मा ९३.७५% रहेको देखिन्छ ।

तालिका ३३: साझेदारी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/०८१
कृषि/पशु विज्ञान	४०	०	३७
कृषि/वाली विज्ञान	४०	०	३८
जम्मा	८०	०	७५
भर्ना प्रतिशत	१००	०	९३.७५

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.९.३ टेक्स शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या

तालिका ३४ अनुसार प्रि-डिप्लोमा तहको टेक्स शैक्षिक संस्थामार्फत् संचालित कार्यक्रमहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। समग्रमा प्रि-डिप्लोमा तहमा भर्ना क्षमता १,३६० रहेको छ भने ती कार्यक्रमहरूको

तीन शैक्षिक वर्षको औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा ४३.५%, २०७९/८० मा ४२.५% र २०८०/८१ मा ४३.७% रहेको देखिन्छ ।

तालिका ३४: टेक्स शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
सिभिल इन्जिनियरिङ	५९	११५	८६
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	४६	२२	५९
इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	५८	६५	४९
अटोमोबाइल इन्जिनियरिङ	२१	२१	२३
कृषि/पशु विज्ञान	१२०	११०	१०१
कृषि/वाली विज्ञान	२८७	२४३	२७६
जम्मा	५९१	५७६	५९४
भर्ना प्रतिशत	४३.५	४२.४	४३.७

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.९.४ निजी शिक्षण संस्थामा प्रि-डिप्लोमा तहमा विद्यार्थी भर्ना सङ्ख्या

तालिका ३५ ले देखाए अनुसार निजी शिक्षण संस्थाले प्रि-डिप्लोमा तहका ७ वटा कार्यक्रमहरू संचालन गरेको देखिन्छ । समग्रमा प्रि-डिप्लोमा तहको भर्ना क्षमता ६०० रहेको छ। ती कार्यक्रमहरूको तीन शैक्षिक वर्षको औषत भर्ना दर २०७८/७९ मा ४४.२%, २०७९/८० मा २४.५% र २०८०/८१ मा २२.३% देखिन्छ ।

तालिका ३५: निजी शिक्षण संस्थाको प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार भर्ना सङ्ख्या र प्रतिशत

कार्यक्रम	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	१२	११	१०
सर्भे इन्जिनियरिङ	१४	०	०
कृषि/पशु विज्ञान	३२	१८	०
कृषि/वाली विज्ञान	४०	१३	३८
सिभिल इन्जिनियरिङ	५५	४१	३९
कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	४	०	०
पशु उत्पादन पशु विज्ञान	१०८	६४	४७
जम्मा	२६५	१४७	१३४
भर्ना प्रतिशत	४४.२	२४.५	२२.३

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

३.१० प्राविधिक धार (९-१२) अन्तर्गत संचालित विद्यालयहरूको भर्ना क्षमता र भर्ना

गण्डकी प्रदेशका सबै जिल्लाहरूका ५१ वटा विद्यालयहरूले प्राविधिक धार (९-१२) अन्तर्गत कृषि तथा पशु विज्ञान, इन्जिनियरिङ (कम्प्युटर, सिभिल र इलेक्ट्रिकल) विषयहरूको अध्यापन गराउँछन् ।

बाली विज्ञानमा: मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी, बागलुङ, गोरखा, कास्की, लमजुङ, नवलपरासी सुस्ता पूर्व, पर्वत, स्याङ्जा, तनहुँमा, **सिभिल इन्जिनियरिङ:** मुस्ताङ, म्याग्दी, बागलुङ, कास्की, लमजुङ, नवलपरासी सुस्ता पूर्व, पर्वत, तनहुँमा, **इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ:** म्याग्दी, बागलुङ, नवलपरासी सुस्ता पूर्वमा, **कम्प्युटर इन्जिनियरिङ:** बागलुङ, कास्की, नवलपरासी सुस्ता पूर्व, स्याङ्जा, तनहुँमा र **पशु विज्ञान:** बागलुङ, गोरखा, कास्की, लमजुङ, तनहुँका शिक्षण संस्थाहरूमा पढाइ हुने गरेको छ । विद्यालयको सङ्ख्या बागलुङ जिल्लामा सबभन्दा धेरै छन् भने सङ्ख्याअनुसार बालीविज्ञान र कम्प्युटर इन्जिनियरिङका कार्यक्रमहरू धेरै सङ्ख्यामा संचालनमा रहेका छन् ।

तालिका ३६: प्राविधिक धार (९-१२) को कार्यक्रम अनुसार भर्ना क्षमता र भर्ना सङ्ख्या

कार्यक्रम	२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/०८१	
	भर्ना क्षमता	भर्ना	भर्ना क्षमता	भर्ना	भर्ना क्षमता	भर्ना
१. कृषि/बाली विज्ञान						
कक्षा ११	७७१	२४४	७७१	२०८	७७१	१९७
कक्षा १२	७७१	१८१	७७१	२४४	७७१	२०८
२. कृषि/ पशु विज्ञान						
कक्षा ११	२९०	९४	२९०	७५	२९०	७६
कक्षा १२	२९०	५४	२९०	८८	२९०	७४
३. कम्प्युटर इन्जिनियरिङ						
कक्षा ११	४९२	१३०	४९२	१६९	४९२	१६३
कक्षा १२	४९२	१०७	४९२	१२९	४९२	१५७
४. सिभिल इन्जिनियरिङ						
कक्षा ११	४६६	२१९	४६६	२०३	४६६	१७२
कक्षा १२	४६६	१७६	४६६	१९७	४६६	१९२
५. इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ						
कक्षा ११	९६	२३	९६	३९	९६	१५
कक्षा १२	९६	०	९६	२१	९६	३८

कुल जम्मा						
कक्षा ११	२११५	७०६	२११५	६७९	२११५	६२३
कक्षा १२	२११५	५१८	२११५	६७९	२११५	६६९
कुल भर्ना प्रतिशत						
कक्षा ११		३३.४		३२.१		२९.५
कक्षा १२		२४.२		३२.१		३१.६

स्रोत: सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, शैक्षिक योजना तथा विज्ञान प्रविधि महाशाखा, २०८१

तालिका ३६ अनुसार प्राविधिक धार (९-१२) मा ५१ वटा शिक्षण संस्थाहरू रहेका र कक्षा ११ र १२ मा २,११५ भर्ना क्षमता रहेको छ । शैक्षिक वर्ष २०७८/०७९ देखि २०८०/८१ सम्मको कार्यक्रम अनुसार भर्ना क्षमता र भर्ना भएका जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या देखाइएको छ । पाँचवटा कार्यक्रमहरूमध्ये सबैभन्दा धेरै भर्ना क्षमता बाली विज्ञानमा (कृषि) ७७१ र सबैभन्दा कम इलेक्ट्रीकल इन्जिनियरिङमा ९६ रहेको छ । तीन शैक्षिक सत्रमा कक्षा ११ मा भर्ना हुने विद्यार्थीहरूको सङ्ख्या कम्प्युटर इन्जिनियरिङ बाहेक अरु कार्यक्रमहरूमा घट्दो क्रममा रहेको छ । समग्रमा हेर्दा कक्षा ११ मा कुनै पनि विषयमा भर्ना क्षमता अनुसार विद्यार्थी भर्ना भएको देखिँदैन । कक्षा ११ को औषत विद्यार्थी भर्ना दर शैक्षिक वर्ष २०७८/०७९ मा ३३.४%, २०७९/८० मा ३२.१% र २०८०/८१ मा २९.५% रहेको देखिन्छ । पालिका अनुसार कार्यक्रमहरूको विषय तथा तहगत विवरण अनुसूची ११ देखि १५ सम्ममा दिइएको छ ।

परिच्छेद ४

अनौपचारिक सिप (Non-formal) प्रदायकहरूको स्थिति

यस परिच्छेदमा छोटो अवधिका व्यावसायिक तालिम- TVET प्रदायक संस्थाहरू तथा उनीहरूबाट सञ्चालन भएका वा हुन सक्ने कार्यक्रमहरूको विवरण समावेश गरिएको छ । यसका साथै यस सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेर वा नगरेर पनि अनौपचारिक तवरबाट सिप सिकेर सिप परीक्षण गर्ने प्रावधान अनुसार सञ्चालित सिप परीक्षणका गतिविधिहरू संलग्न गरिएको छ ।

४.१ व्यावसायिक तालिम सम्बन्धी विवरण

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्ले १४० घण्टा देखि १,६९६ घण्टा सम्मका व्यावसायिक तालिमका पाठ्यक्रम निर्माण गरेको छ । यसैगरी राष्ट्रिय सिप परीक्षण समितिबाट ३१४ वटा राष्ट्रिय व्यावसायिक सिप प्रमाणिका निर्माण गरी सोही अनुरूप सिप परीक्षणका कार्यहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । परिषद्ले आर्थिक वर्ष २०७९/८० को मसान्तसम्म १,६१० वटा छोटो अवधिका व्यावसायिक तालिम प्रदायक संस्थाहरूलाई निश्चित पाठ्यक्रम तथा ट्रेडमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेगरी सम्बन्धन दिएको थियो । जसमध्ये ११७ वटा संस्थाहरू गण्डकी प्रदेशमा पर्दछन् । उक्त संस्थाहरूलाई प्रति संस्था औषत ५.२३ वटा पेसाहरूको दरले कुल १८७ वटा (सिप) पेसाका लागि कार्यक्रम सञ्चालनको लागि अनुमति प्रदान गरेको छ । यसरी सबै संस्थाहरूले विभिन्न सिपमा प्राप्त गरेको सम्बन्धनको कुल योगफल ६१० रहेको छ । तालिम प्रदायक संस्थाहरूको जिल्लागत विवरण तालिका ३७ मा देखाइएको छ ।

तालिका ३७: सम्बन्धन प्राप्त तालिम प्रदायक संस्थाहरूको जिल्लागत स्वीकृत कार्यक्रमको विवरण

जिल्ला	संस्था सङ्ख्या	औसत शिक्षालय स्वीकृत प्राप्त कार्यक्रम	कुल कार्यक्रम
बागलुङ	३	३.००	९
गोरखा	५	४.२०	२१
कास्की	६५	६.११	३९७
लमजुङ	४	४.५०	१८
म्याग्दी	२	१.००	२
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	२७	४.८१	१३०
स्याङ्जा	१	७.००	७
तनहुँ	१०	२.६०	२६
गण्डकी प्रदेश	११७	५.२३	६१०

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७९/८०

४.१.१ पाठ्यक्रमको अवधि अनुसार सञ्चालित कार्यक्रम

तालिका ३८ मा कार्यक्रमको अवधि र त्यसको सङ्ख्या र प्रतिशत प्रस्तुत गरिएको छ । प्रदेशका विभिन्न जिल्लामा स्वीकृत ६१० कार्यक्रममध्ये ३९० घण्टाभन्दा कमका (तीन महिनाभन्दा कम) २२ कार्यक्रमहरू, ३९० घण्टाका (तीन महिना) ४४१ कार्यक्रमहरू र ७८० घण्टा भन्दा माथि (छ महिनाभन्दा बढी) ८९ कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेका छन् ।

तालिका ३८: पाठ्यक्रमको अवधि अनुसार संचालित कार्यक्रम

कार्यक्रमको अवधि	सङ्ख्या	प्रतिशत
३९० घण्टा भन्दा कम	२२	३.५९
३९० घण्टा	४४१	७२.०६
७८० घण्टा भन्दा माथि	८९	१४.५४
जम्मा	५५२	

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनीक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण

४.१.२ पेसागत रूपमा तालिम प्रदान गर्न अनुमति प्राप्त गरेका तालिमहरूको विवरण

प्रदेशका विभिन्न जिल्लाका पालिकामा भएका पेसागत तालिम प्रदान गर्ने ६१० वटा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएकोमा सबै भन्दा धेरै Assistant Beautician, Junior Building Electrician, Mason, र Assistant Plumber, Mobile Phone Repairer रहेका छन् भने General Cook, Beautician, Caregiver, Computer Hardware Technician, Off Season Vegetable Producer, Waiter/Waitress जस्ता कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालनमा आएका छन् । तर, ACP Insulator, Assistant Tailor, Assistant Waiter/Waitress जस्ता कार्यक्रम कम सञ्चालनमा रहेका छन् (अनुसूची १६)। ६१० वटा कार्यक्रमहरूलाई उस्तै मिल्ने खालको समूहमा वर्गीकरण गर्दा १३ किसिमका समूहहरू रहेका छन् । जसमध्ये सौन्दर्य र वेलनेस, आतिथ्यता र सेवा, निर्माण र बिजुली, कृषि र पशुपालन, खाना पकाउने कला र टेलरिङ र फेसन डिजाइन प्रमुख कार्यक्रमहरू रहेका छन् । समग्रमा सौन्दर्य र वेलनेस क्षेत्रमा सबैभन्दा धेरै कार्यक्रमहरू छन् जसले व्यक्तिगत हेरचाह र सौन्दर्य सेवाहरूको बढ्दो मागलाई जनाउँछ । त्यसैगरी निर्माण र बिजुली क्षेत्र पनि महत्त्वपूर्ण छ, जसको आवश्यकता भौतिक पूर्वाधार र विकासमा अत्याधिक रहेको छ । यसैगरी आतिथ्यता, खाना पकाउने कला र सौन्दर्य र वेलनेस जस्ता सेवा-केन्द्रित क्षेत्रहरू बढ्दो लोकप्रियता देखाउँछन् । जसले पर्यटन र व्यक्तिगत हेरचाहको क्षेत्रमा रहेको वृद्धिलाई जनाउँछ । कृषि, मेकानिक्स र स्वास्थ्यजस्ता क्षेत्रहरू महत्त्वपूर्ण छन् । यद्यपि यी क्षेत्रहरूमा कार्यक्रमहरूको सङ्ख्या कम छ ।

तालिका ३९: सम्बन्धित क्षेत्रमा आधारित कार्यक्रमहरूको वर्गीकरण

समूह	कार्यक्रमहरू	सङ्ख्या
सौन्दर्य र वेलनेस	Assistant Beautician, Beautician, Caregiver, Assistant Barber, Assistant Massage Therapy	६५
निर्माण र बिजुली	Junior Building Electrician, Building Electrician, Industrial Electrician, Electric Motor Rewinder, Electrician (L-२), Assistant Welder, Professional Mason, Shuttering Carpenter, Professional Building Electrician, Solar PV Technician	४२
पाइप लाइन र मर्मत	Assistant Plumber, Plumber, Professional Plumber, Mobile Phone Repairer, Computer Repair & Maintenance Technician, Electrical Appliance Repairer	२१
खाना पकाउने कला	General Cook, Baker, Continental Cook, Indian Cook, Commercial Cook/Baker, Fast Food Cook, Professional Cook, Indian Cuisine Cook	३५
टेलरिङ र फेसन डिजाइन	Tailor Master, Tailor, Assistant Tailor, Fashion Designer, Professional Tailor, Professional Aluminum Fabricator	३५
कृषि र पशुपालन	Community Livestock Assistant, Off Season Vegetable Producer, Vegetable Processor, Poultry Farm Worker, Goat Keeper, Mushroom Producer, Village Animal Health Worker	३८
मेकानिक्स र मर्मत	Motorcycle Mechanic, Auto Mechanic, Auto Painter, Motorcycle Repairer, Ref & AC Mechanic, Power Tiller Repairer, Scaffolder	२५
आतिथ्य र सेवा	Waiter/Waitress, Room Attendant, Barista, Security Guard, Housekeeping Cleaner, Baker, Bar Tender	४६
कम्प्युटर र प्रविधि	Computer Hardware Technician, Computer System Administrator & Developer, Computer Operator, Computer Repair & Maintenance Technician, Web Designer	२२
फर्निचर र धातु काम	Furniture Maker, Aluminum Fabricator, Stainless Steel Fabricator, Steel Furniture Maker, Shuttering Carpenter	१४
स्वास्थ्य	Physiotherapist, Psychosocial Counselor, Physical Rehabilitation Assistant, Dental Chairside Assistant, Community Health Assistant	१०
विशिष्टकृत व्यापारहरू	Mason, Tailoring, Carpenter, Bar Bender/Steel Fixer, Plasterer, Professional Welder	१५
अन्य	Community Agriculture Assistant, Photographer, Montessori, Junior Auto Mechanic, Trekking Guide, Galiacha Bunker, Herbal Farm Worker, आदि	२५

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७९/८०

४.२ अरितिक (Informal) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम

कुनै व्यक्तिले परम्परागत रूपमा वा आफै सिकेको जस्तै: पुख्र्यौली, सिनियरबाट सिकेको, आफ्नै अनुभव/काम गर्दा गर्दै जानेको सिपलाई अरितिक भनिन्छ । जसमा कुनै निर्धारित पाठ्यक्रम हुँदैन । जसमा व्यक्तिले तालिम लिएका व्यक्ति सरह काम गरिरहेका हुन्छन् । नेपालको सन्दर्भमा अरितिक सिप मार्फत काम गरिरहेका व्यक्तिहरूको संख्या धेरै नै रहेको पाइन्छ । त्यसैले त्यस्ता व्यक्तिहरूको सिप परीक्षण गर्नु आवश्यक रहेकाले नेपालमा राष्ट्रिय सिप परीक्षण समितिले सिप परीक्षण गरी योग्यता प्रदान गर्ने प्रावधान रहेको छ । सोही अनुसार राष्ट्रिय सिप परीक्षण समितिले औपचारिक तालिम लिएर वा नलिएर सिप सिकेका व्यक्तिहरूको सिप परीक्षण गरिरहेको छ । मिति वि.सं. २०४० सालमा राष्ट्रिय सिप परीक्षण समिति गठन भएपश्चात् नै सिप परीक्षणको परम्परा सुरु भएको हो । २०४५ सालमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् स्थापना भए पश्चात् यसै अन्तर्गत रही सिप परीक्षणका गतिविधि सञ्चालन हुँदै आइरहेको छ ।

४.२.१ सिप परीक्षणमा संलग्न व्यक्तिहरूको जिल्लागत विवरण

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि २०८०/८१ सम्म गण्डकी प्रदेशका विभिन्न जिल्लाहरूबाट सिप परीक्षणमा कुल २१,२४३ जना शिल्पीहरूले आवेदन दिएको पाइन्छ । उक्त परीक्षणका लागि आवेदन गर्ने आवेदकहरूको जिल्लागत तथा तहगत, विवरण तपसिलका तालिकाहरूमा देखाइएको छ :

तालिका ४०: सिप परीक्षणमा संलग्न व्यक्तिहरूको जिल्लागत विवरण

जिल्ला	आवेदकको सङ्ख्या	प्रतिशत
बागलुङ	१८०२	८.५०
गोरखा	२४५०	११.५०
कास्की	४१४६	१९.६०
लमजुङ	१७८९	८.४०
मनाङ	९	०.०४
मुस्ताङ	८५	०.४०
म्याग्दी	९००	४.२०
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१०४७	४.९०
पर्वत	१४०६	६.६०
स्याङ्जा	३०८८	१४.५०
तनहुँ	४४१९	२१.१०
जम्मा	२१२४३	१००.०

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७६/७७ देखि २०८०/८१

कास्की र तनहुँ जिल्लामा सिप परीक्षणमा संलग्न व्यक्तिहरूको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै रहेको छ भने मनाङ र मुस्ताङ जिल्लामा भने कम आवेदन आएको छ । यसैगरी तालिका ४१ मा सिप परीक्षणको तहगत विवरण दिइएको छ । धेरै सहभागीहरू (८५.६%) पहिलो तहको सिप परीक्षणमा सहभागी भएका देखिन्छन्।

तालिका ४१: सिप परीक्षणको तहगत विवरण

तह	सङ्ख्या	प्रतिशत
तह एक	१८१८७	८५.६०
तह दुई	२८०५	१३.२०
तह तीन	२४७	१.२०
तह चार	४	०.०४
सबै तहको कुल	२१२४३	१००.०

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७६/७७ देखि २०८०/८१

४.२.२ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको सिप परीक्षण केन्द्रहरू

तालिका ४२ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम केन्द्रबाट उत्पादन भएका जनशक्तिको सीप परीक्षणको लागि गोरखा जिल्लाको पालुङटार, लम्जुङ जिल्लाको बेशीसहर र मर्स्याङ्दी गा.पा.को सिम्पानी, तनहुँ जिल्लाको भिमाद, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) जिल्लाको चौधरीग्राम र कास्की जिल्लाको पोखरा महानगरपालिकामा गरी १२ वटा संस्था रहेको देखिन्छ ।

तालिका ४२: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको शीप परीक्षण केन्द्रहरू

क्र.सं.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सीप परीक्षण गर्न स्वीकृत प्राप्त पेशाहरू र तह
१	लमजुङ सीप विकास प्रतिष्ठान गैरी) (क्याम्पस	बेशीसहर न.२-पा., गैरी	वेल्डर(१), इन्डस्ट्रियल इलेक्ट्रिसियन(१ र २), मेसन (१ र २), कन्सट्रक्सन कार्पेन्टर (१ र २), बिल्डिङ इलेक्ट्रिसियन(१ र २), फर्निचर मेकर(१ र २), कार्पेन्ट्री एण्ड इन्टेरियर डेकोरेटर (२), स्ट्रक्चरल फेब्रिकेटर (२)
२	जिनियस मल्टी टेक्निकल इन्स्टिच्युट प्रा.लि JV एस ओ एस व्यावसायिक तालिम	पोखरा म.न.पा.- १०, अमरसिंहचोक , कास्की	टेलरिङ (१ र २), बिल्डिङ इलेक्ट्रिसियन(१), प्लम्बर(१), फर्निचर मेकर(१), कम्प्युटर अपरेटर(२), लाइट भेहिकल सर्भिस मेकानिक्स(१)

	केन्द्र		
३	कान्तिपुर टुरिजम एण्ड होटल म्यानेजमेन्ट कलेज	पोखरा म.न.पा.- ९, सुन्दरमार्ग, कास्की	ईन्डियन कुक (१), वेटर (१), वेल ब्वाइ रूप एटेन्डेन्ट (१), कमी (१ र २), बेकर (१)
४	गण्डकी ट्रेनिंग सेन्टर प्रा.लि. JV हडकड व्युटी इन्स्टिच्युट घारीपाटन पोखरा	पोखरा म.न.पा.-१७, कास्की	प्लम्बर (१), बिल्लिड ईलेक्ट्रिसियन (१), टेलर (१ र २), सुरक्षा गार्ड (१), व्युटिसियन (१ र २)
५	तनहुँ प्राविधिक शिक्षालय	भिमाद न.पा.-६, बाधटार, तनहुँ	जेटिय कृषि (२), बेमौसमी तरकारी उत्पादन (१), सामुदायिक कृषि सहायक (१), बिल्लिड इलेक्ट्रिसियन (१), टेलर (१ र २), प्लम्बर (१ र २)
६	पोखरा पोलिटेक्निक इन्स्टिच्युट प्रा.लि. JV गुरुड व्युटि पार्लर एण्ड एकेडेमी प्रा.लि.	पोखरा म.न.पा.-१६, कास्की	मेसन (१ र २), कन्सट्रक्सन कार्पेन्टर (१), बिल्लिड ईलेक्ट्रिसियन (१ र २), प्लम्बर (१ र २), व्युटिसियन (१ र २)
७	पोखरा भ्याली टेक्निकल ट्रेनिङ इन्स्टिच्युट प्रा.लि.	पोखरा म.न.पा.-११, फूलवारी, कास्की	बिल्लिड ईलेक्ट्रिसियन (१ र २), इन्ड्रस्ट्रियल इलेक्ट्रिसियन (१), मेसन (१), प्लम्बर (१ र २), कन्सट्रक्सन कार्पेन्टर (१)
८	पोखरा प्राविधिक शिक्षालय	पोखरा म.न.पा.-११, फूलवारी, कास्की	कन्टिनेन्टल कुक (१), चाइनिज कुक (१), वेटर (१ र २), हाउस किपिड क्लिनर (१), कमी (१ र २), बेकर (१), कफि मेकर बरिष्ठा (१), बार टेन्डर (१)
९	ग्रामीण तालीम केन्द्र	मसूर्याङ्दी गा.पा.-९, सिम्पानी, लम्जुङ्ग	बेमौसमी तरकारी उत्पादन (१), ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता (१), टेलर (१), बिल्लिड इलेक्ट्रिसियन (१), व्युटिसियन (१)
१०	हेरोन टेक्निकल प्राइभेट लिमिटेड JV पञ्चकन्या ट्रेनिङ सेन्टर	पोखरा म.न.पा.- ११, कास्की	बिल्लिड इलेक्ट्रिसियन (१), ह्याण्ड इम्ब्रोइडर (१), वेल्डर (१), एल्मुनियमन फेब्रिकेटर (१), टेलरिड (१ र २), फर्निचर मेकर (१), रेडियो टि.भी. रिपेरर (१), मोबाइल फोन रिपेरर (१)
११	सिजी पोलिटेक्निक चौधरी उद्योगग्राम,	नवलपरासी सुस्ता पूर्व	आर्क वेल्डर (१), मोटर रिवाइन्ड (१), लेथ सेटर (१), कार्पेन्टर (१), बोइलर अपरेटर

			(१ र २)
१२	गोरखा बहुप्राविधिक शिक्षालय	पालुडटार न.पा.	बिल्डिङ ईलेक्ट्रिसियन(१ र २), इन्ड्रस्ट्रियल इलेक्ट्रिसियन (१ र २), ईलेक्ट्रिकल मोटर रिवाइन्ड (१), ब्रिक लेयर मेसन (१), प्लम्बर (१ र २)

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

धेरै संस्थाहरूले विभिन्न प्रकारका निर्माण कार्य (जस्तै, मेसन, कन्सट्रक्सन कार्पेन्टर, फर्निचर मेकर) र इलेक्ट्रिकल तथा प्लम्बिङ (बिल्डिङ इलेक्ट्रिसियन, इन्ड्रस्ट्रियल इलेक्ट्रिसियन, प्लम्बर) का सीप परिक्षण गर्छन्।

४.२.३ क्षेत्रगत रूपमा सीप परीक्षण गर्ने आवेदकको विवरण

क्षेत्रगत रूपमा सीप परीक्षण गर्ने कुल आवेदकहरू मध्ये धेरै आवेदक भएका क्षेत्रहरू: टेलरिङ/गार्मेन्ट: २०.४% (४३३५), इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ: १७.४% (३६२७), आतिथ्यता क्षेत्र: १५.४% (३२६७), निर्माण: ११.१% (२३५८), सेवा: १२.३% (२६१४), कृषि: ९.२% (१९४६), इलेक्ट्रोनिक्स: ४.४% (९४३) र कम आवेदक भएका क्षेत्रहरू: सुरक्षा सेवा: ०.८% (१६४), रिनिवेबल इनर्जी: ०.१% (२०), वन: ०.०६% (६), फोटोग्राफी: ०.०१% (२), प्रिन्टिङ: ०.००५% (१) रहेका छन् । (अनुसूची १७)

तालिका ४३: सम्बन्धित कार्यक्रमहरूमा आधारित समूहहरू

क्र. स.	समूह	कार्यक्रमहरू	आवेदक सङ्ख्या	प्रतिशत
१	निर्माण र निर्माण सामग्री	Construction, Tailoring/Garment, Textile, Handicraft	७६५८	३१.७०
२	इन्जिनियरिङ र प्रविधि	Automobile Engineering, Electrical Engineering, Electronics, Mechanical Engineering, Renewable Energy	४५८८	२४.२०
३	अतिथ्य र सेवा क्षेत्र	Hospitality Industry, Security Service	३४३१	१६.२०
४	वाणिज्य र व्यापार	Business, Service	२८९०	१३.६०
५	कृषि र वन्य जीवन	Agriculture, Forestry	१९५२	९.२०
६	कम्प्युटर र सूचना प्रविधि	Computer, Library and Information Science	४७८	२.३०
७	स्वास्थ्य र मानव सेवा	Health, Human Service	८७	०.५०
८	विशेषज्ञता र अन्य क्षेत्र	Photography, Printing, Mountaineering, Renewable Energy, Others	५५४	२.६०

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७६/७७ देखि

२०८०/८१

४.२.४ पेसा अनुसार सिप परीक्षण भाग लिएका आवेदकहरू

पेसा अनुसार सिप परीक्षणमा भाग लिएका आवेदकहरूमध्ये सिलाई पेसामा सबैभन्दा धेरै ३,७७३ आवेदक छन्, त्यसपछि निर्माण र बिजुली ३,०६४ छन् । त्यसैगरी सहायक ब्यूटीसियन पेसामा २,३३९ आवेदक छन् । प्लम्बरपेसामा पनि १,५७७ आवेदक छन् भने खाना पकाउने पेसामा १,३३५ आवेदक छन् । मोबाइल फोन मर्मत प्राविधिक पेसामा ७८१ र औद्योगिक बिजुली प्राविधिक पेसामा ५६३ आवेदक छन् ।

अर्कोतर्फ तालिका ४४ मा सिप परीक्षणमा सहभागी आवेदकहरूको विवरणलाई समान पेसाका आधारमा समूहबद्ध गरिएको छ । (अनुसूची १८) यस तालिकामा ९५ वटा पेसाहरूलाई ८ वटा मिल्दा समूहमा विभाजन गरिएको छ ।

तालिका ४४: सिप परीक्षणमा सहभागी आवेदकहरूको विवरणलाई समान पेसाका आधारमा वर्गीकरण

क्र.स.	समूह	पेसाहरू	आवेदक संख्या	प्रतिशत
१	स्वास्थ्य र व्यक्तिगत सेवा	सहायक ब्यूटीसियन, ब्यूटीसियन, केयरगिवर (व्यक्तिगत र घर हेरचाह), आतिथ्यता क्षेत्र (वेटर, बारिस्ता, आदि)	५७६९	२७.२०
२	टेलरिड र फेसन डिजाइन	टेलर, टेलर & ड्रेस मेकर, फैशन डिजाइनर, ह्यान्ड एम्ब्रोइडर	४०८१	१९.२०
३	बिजुली र मर्मत	बिल्डिङ इलेक्ट्रिसियन, औद्योगिक इलेक्ट्रिसियन, आर्क वेल्डर, शटरिग कर्पेण्टर	४२०३	१९.८०
४	खाना पकाउने कला	कमिस-III, कमिस-II, कमिस-I, भारतीय कुक, कोटिनेन्टल कुक, बेकर,	३८६२	१८.२०
५	प्लम्बिङ र मर्मत	प्लम्बर, सहायक प्लम्बर, मोबाइल फोन मर्मत प्राविधिक	२५५८	१२.००
६	कृषि र पशुपालन	अफ सिजन वेजिटेबल उत्पादक, कुखुरा पालन, बाखा पालन, कृषि सहायक	१४४९	६.८०
७	यान्त्रिक र मर्मत	मोटर साइकिल मर्मत, अटो मकेनिक, मोटोरेज सर्भिस मकेनिक, रिफ्रिजेरेटर र एसी मर्मत	५०२	२.४०
८	सुरक्षा र अन्य सेवा	सुरक्षा गार्ड, बिक्री व्यक्ति, सेवाहरू (दैनिक सेवा)	२८४१	१३.३

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०७६/७७ देखि २०८०/८१

उस्तै खालको पेसागत समूहमा आवेदकहरूलाई वर्गीकरण गर्दा स्वास्थ्य र व्यक्तिगत सेवा समूहमा सबैभन्दा बढी (५,७६९), दोस्रोमा विजुली र मर्मत (४,२०३) र त्यसपछि टेलरिड र फेशन डिजाइनमा (४,०८१) रहेको देखिन्छ ।

४.२.५ सिप परीक्षण नतिजाको तहगत विवरण

तालिका ४५ ले सिप परीक्षणमा सहभागीहरूको नतिजालाई देखाएको छ । सिप परीक्षणको परिणामको विश्लेषण गर्दा उत्तीर्ण प्रतिशत तह १ मा ६१.८, तह २ मा ३८.१, तह ३ मा १९.७ र तह ४ मा ७.५ रहेको छ । कुल मिलाएर ५८.१८% आवेदकहरूले सिप परीक्षण उत्तीर्ण गरेका छन् ।

तालिका ४५: सिप परीक्षण नतीजाको तहगत विवरण

क्रस	तह	नतिजा				उत्तीर्ण प्रतिशत	कुल सङ्ख्या
		अनुपस्थित	रद्द	अनुत्तीर्ण	उत्तीर्ण		
१	तह १	२२२६	२२६	४४९९	११२३६	६१.८०	१८१८७
२	तह २	३८२	६	१३४९	१०६८	३८.१०	२८०५
३	तह ३	६८	१	१२४	५४	१९.७०	२४७
४	तह ४	१	०	०	३	७.५०	४
सबै तह		२६७७	२३३	५९७२	१२३६१	५८.१८	२१२४३

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनीक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण

४.२.६ जिल्लागत सिप परीक्षणको अवस्था (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१)

तालिका ४६ मा पाँच आर्थिक वर्षको जिल्लागत सिप परीक्षण सहभागीहरूको अवस्था देखाइएको छ । गण्डकी प्रदेशका विगत ५ वर्षको अवधिमा प्रस्तुत गरिएको छ । यसमा कुल आवेदकहरूको सङ्ख्या, लिङ्गको आधारमा (महिला, पुरुष र अन्य) विभिन्न आर्थिक वर्षहरूमा कति आवेदकहरू थिए भन्ने जानकारी दिइएको छ । (अनुसूची १९)

तालिका ४६: जिल्लागत तहमा सिप परीक्षणमा सहभागीहरूको अवस्था (पाँच आर्थिक वर्ष)

जिल्ला	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	कुल जम्मा
बागलुङ	३३१	१५७	५०८	५५८	२४८	१८०२
गोरखा	३४६	१६५	७३४	७८५	४२०	२४५०
कास्की	८४३	३५१	१०६९	१४३२	४८१	४१७६

लमजुङ	४०२	२२०	५२२	४८७	१५८	१७८९
मनाङ	१	३	४	३	९	२०
मुस्ताङ	९	२	२१	४२	११	८५
म्याग्दी	२४५	७४	१४४	२७१	१६६	९००
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	४	४४	१११	३५१	५३७	१०४७
पर्वत	२७४	१२५	३५६	४६३	१८८	१४०६
स्याङ्जा	५३५	२८५	८८३	११००	२८५	३०८८
तनहुँ	११०५	४४०	१२१९	१२०२	५२५	४४९१
गण्डकी प्रदेश	४०९५	१८६६	५५७१	६६९४	३०२८	२१,२५४

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण

परिच्छेद- ५

प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण २०८१ गण्डकी प्रदेशको नतिजा

यस परिच्छेदमा सर्वेक्षणबाट प्राप्त सूचनाका आधारमा प्रदेशभित्र सञ्चालित उद्योग व्यवसायको विवरण, काम गर्ने कर्मचारीको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम सम्बन्धी योग्यता, जनशक्ति माग, उद्योग व्यवसायमा जनशक्ति प्राप्तिको स्रोत तथा सन्तुष्टिको तह, उद्योग व्यवसाय र प्राविधिक शिक्षालय बिचको सम्बन्धको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

५.१ प्राथमिक स्रोतबाट प्राप्त विवरणको विश्लेषण

गण्डकी प्रदेशको हालको औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यवसायको अवस्थाको अध्ययनको लागि औद्योगिक प्रतिष्ठान सर्वेक्षण गरिएको थियो । प्रदेशमा रहेका कुल औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यवसायमध्ये सबै क्षेत्रलाई समेट्ने गरी २६८ वटा नमुना सङ्कलन गरिएको थियो । उक्त सर्वेक्षणमा प्रदेशभित्रका सबै वस्तु तथा सेवा उत्पादन हुने अधिकांस औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यवसायहरूको प्रतिनिधित्व हुनेगरी नमुना सङ्कलन भएको थियो । यस परिच्छेदमा सर्वेक्षणमा समेटिएका उद्योग व्यवसायहरूको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ ।

उत्पादनको कानुनी हैसियत अनुसार ५२ वटा (१९.४%) सेवा उत्पादन गर्ने र बाँकी २३१ (८६.२%) वस्तु उत्पादन गर्ने व्यवसाय रहेका छन् । उद्योगको व्यवसाय दर्ताको कानुनी हैसियत अनुसार १३२ वटा (४९.२%) प्राइभेट लिमिटेड, ९३ वटा (३४.७%) एकल स्वामित्व, २४ वटा (९%) पब्लिक लिमिटेड, १६ वटा (६%) साझेदारी, २ वटा सरकारी स्वामित्व र १ वटा सहकारी औद्योगिक प्रतिष्ठान/व्यवसायहरू समेटिएका छन् ।

५.१.१ उद्योग व्यवसायको जिल्लागत विवरण

सर्वेक्षण अनुसार गण्डकी प्रदेशमा सबैभन्दा धेरै उद्योग व्यवसाय भएको जिल्ला कास्की हो । जहाँ १६३ वटा उद्योग व्यवसाय छन् भने गोरखामा १८ वटा, नवलपरासी (बर्दघाट) सुस्ता पूर्वमा १८ वटा, लमजुङमा १६ वटा, तनहुँमा १३ वटा, पर्वतमा र बागलुङमा ८-८ वटा, स्याङ्जामा ६ वटा र मुस्ताङ जिल्लामा ५ वटा उद्योग रहेका छन् । यसलाई तालिका ४७ मा देखाइएको छ :

तालिका ४७: उद्योग व्यवसायको जिल्लागत विवरण

जिल्ला	उद्योग व्यवसायको सङ्ख्या	प्रतिशत
बागलुङ	८	३.००
गोरखा	१८	६.७०
कास्की	१६३	६१.००

लमजुङ	१६	५.९०
म्याग्दी	१३	४.८०
मुस्ताङ	५	२.००
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१८	६.७०
पर्वत	८	२.९०
स्याङ्जा	६	२.२०
तनहुँ	१३	४.८०
गण्डकी प्रदेश	२६८	१००.०

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.१.२ स्तर अनुसार उद्योगको विवरण

प्रदेश भित्रका नमुना सङ्कलनमा परेका उद्योग व्यवसायहरूमध्ये २५% साना, २२.४% लघु र घरेलु छन् भने २०.९% मध्यम र करिब १५% ठूला उद्योग व्यवसाय रहेका छन् भने २०.९% को स्तर थाहा नभएको पाइन्छ ।

तालिका ४८: स्तर अनुसार उद्योगको विवरण

जिल्ला	सङ्ख्या	प्रतिशत
लघु तथा घरेलु उद्योग	६०	२२.४०
साना उद्योग	६७	२५.००
मझौला उद्योग	४४	२०.९०
ठूला उद्योग	४१	१५.३०
स्तर थाहा नभएको	५६	२०.९०
गण्डकी प्रदेश	२६८	१००.०

स्रोत : प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.१.३ उच्च र व्यावसायिक तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पेसागत विवरण

प्रदेशभित्र नमुना छनोटमा परेका उद्योग तथा व्यवसायहरूमा औसत १८ जना जति कर्मचारी रहेका देखिन्छन् । केही ठूला उद्योगहरूमा ६१० जनासम्म कर्मचारी छन् भने साना उद्योगहरूमा कर्मचारी सङ्ख्या शून्य पनि छ । कर्मचारी सङ्ख्या शून्य भएका उद्योगहरू पारिवारिक वा संचालकहरू मार्फत् संचालनमा रहेको पाइयो । त्यसैले उद्योगहरू बिच कर्मचारीहरूको सङ्ख्यामा ठुलो असमानता देखिन्छ ।

नमुना छनोटमा परेका उद्योग तथा व्यवसायहरूमा सबैभन्दा धेरै रोजगारीका अवसरहरू सेवा तथा आतिथ्य क्षेत्रमा हाउस किपिङ, वेटर, कुक, र रिसेप्सनिष्ट छन् भने इन्जिनियरिङ, स्वास्थ्य, र व्यवस्थापन सम्बन्धी पेसाहरूमा निकै कम सङ्ख्यामा रोजगारी उपलब्ध छन् । अन्य साना पेसाहरूको सङ्ख्या २४.६% रहेको पाइन्छ । (अनुसूची २०)।

५.१.४ दैनिक कार्यसमय र कामको प्रकृति अनुसार कामदारको विवरण

सर्वेक्षण अनुसार नमुना छनोटमा परेका उद्योग व्यवसायहरूमा धेरैजसो कर्मचारी (९२.१०%) पूरा समय (फुल-टाइम) काम गर्ने र ९३.७% नियमित रूपमा कार्यरत रहेको पाइयो ।

तालिका ४९: कार्यसमय र कामको प्रकृति अनुसार कामदारको विवरण

दैनिक कार्य समय अनुसार कामदारको विवरण			
क्र.सं.	कार्य प्रकृति	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	पूरा समय काम गर्ने	१५७६	९२.१०
२	आंशिक समय काम गर्ने	१३५	७.९०
	कुल	१७११	१००

कार्य प्रकृति अनुसार कामदारको विवरण			
क्र.सं.	कार्य प्रकृति	सङ्ख्या	प्रतिशत
१	नियमित	१६०४	९३.७०
२	मौसमी	१०७	६.३०
	कुल	१७११	१००

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

नमुना छनौटमा परेका उद्योग तथा व्यवसायहरूमा ५४% भन्दा बढी कामदारले औपचारिक तालिम नपाएका र माध्यमिक तह (१०-१२ कक्षा) उत्तीर्णको सङ्ख्या धेरै रहेको पाइयो ।

५.१.५ कर्मचारीको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम सम्बन्धी योग्यता

गण्डकी प्रदेशमा प्राविधिक र व्यावसायिक तालिम प्राप्त कर्मचारीहरूको सङ्ख्या निकै कम देखिन्छ, जसले व्यावसायिक शिक्षामा सुधारको आवश्यकता देखाउँछ । करिब ७८% कर्मचारीहरूले TVET सम्बन्धी कुनै तालिम लिएको पाइएन ।

तालिका ५०: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम सम्बन्धी योग्यता

TVET सम्बन्धी योग्यताको विवरण	सङ्ख्या	प्रतिशत
औपचारिक तालिम नलिएको	१३२९	७७.७०
डिप्लोमा तह	१७८	१०.४०
प्रि डिप्लोमा तह	६८	४.००
सिप परीक्षण तह १	६७	३.९०
सिप परीक्षण तह ३	३९	२.३०

TVET सम्बन्धी योग्यताको विवरण	सङ्ख्या	प्रतिशत
सिप परीक्षण तह २	३०	१.८०
कुल कामदार सङ्ख्या	१,७११	१००

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.२ सिपयुक्त जनशक्तिको माग तथा अभाव

५.२.१ सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव महसुस

तालिका ५१ अनुसार गण्डकी प्रदेशमा सञ्चालित उद्योग तथा व्यवसायमा सिपयुक्त जनशक्ति अभावको समस्या केही उद्योगहरूमा उल्लेख्य रूपमा देखिए पनि धेरै उद्योगहरूले खासै ठुलो समस्या महसुस गरेको पाइएन ।

तालिका ५१: सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव महसुस

अभावको तहगत अवस्था	सङ्ख्या	प्रतिशत
सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव कहिल्यै महसुस नभएको	१०६	३९.६०
कहिलेकाहीं यस प्रकारको अभाव भोगेको	१०६	३९.६०
यस प्रकारको अभाव उल्लेख्य रूपमा भोग्ने गरेको	५६	२०.९०
सर्वेक्षणमा सहभागी उद्योग	२६८	१००.०

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.२.२ विशिष्ट सिपयुक्त जनशक्ति वा पेसाको अभावको अवस्था

तालिका ५२ मा देखाए अनुसार गण्डकी प्रदेशका ५९% उद्योगमा विशिष्ट सिपयुक्त जनशक्ति वा पेसागत अभावको समस्या भएको पाइएन भने ४१% मा दक्ष श्रमिकको अभाव भएको पाइयो ।

तालिका ५२: अत्याधिक रूपमा अभाव भइरहने पेसासम्बन्धी विवरण

पेसागत अभावको विवरण	सङ्ख्या	प्रतिशत
कम्तीमा एक पेसाको अत्याधिक अभाव रहेको	११०	४१.००
कुनै पनि पेसामा अत्याधिक अभाव नरहेको	१५८	५९.००
सर्वेक्षणमा सहभागी उद्योग	२६८	१००.०

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

सर्वेक्षणमा सहभागी उत्तरदाताहरूलाई अत्याधिक अभाव खट्किने पेसाहरू, हाल बजारको माग र आगामी दुईदेखि ५ वर्षभित्र माग हुन सक्ने पेसाहरूको बारेमा प्रश्नहरू सोधिएको थियो । सो अनुसार स्वास्थ्य,

इन्जिनियरिङ, होटेल व्यवस्थापन र निर्माण क्षेत्रमा माग बढ्ने अनुमान गरेको पाइयो भने Brick Technician, Cook, Waiter, Mechanical Engineer जस्ता पेसाहरूको माग धेरै गुणा बढ्ने सम्भावना छ भन्ने उत्तर पाइयो । (अनुसूची २१)

५.२.३ जनशक्ति मागको जिल्लागत विवरण

सर्वेक्षण अनुसार गण्डकी प्रदेशका विभिन्न जिल्लाहरूमा श्रमिकहरूको वर्तमान माग र २-५ वर्षका लागि अनुमानित माग फरक-फरक रहेको पाइयो । सामान्यतया Cook, Waiter, Barista, Mechanic र Electrician जस्ता पेसाहरूमा माग बढ्ने सम्भावना देखिन्छ । अहिलेको माग कास्की जिल्लामा सबभन्दा धेरै र त्यसपछि तनहुँ र बागलुङ जिल्लामा रहेको छ ।

तालिका ५३: जनशक्ति मागको २-५ वर्षको अनुमानित विवरण

क्र.सं.	मुख्य पेशा	वर्तमान माग	२-५ वर्षको अनुमानित माग	जम्मा
१	कुक	५०	८३	१३३
२	वेटर	४८	१००	१४८
३	ब्रिक टेक्निसियन (Brick technician-Firing)	४०	२००	२४०
४	मेकानिकल इन्जिनियर	२०	६०	८०
५	फेब्रिकेसनफिटर (Fabrication Fitter)	१५	४०	५५
६	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियर	१२	३४	४६
७	इलेक्ट्रिसियन	१२	२७	३९
८	वार एटेनडेन्ट	१०	१०	२०
९	बारिस्टा	९	४	१३
१०	लेबर	६	२०	२६
११	फार्म वर्कर	२	२	४
	जम्मा	२२४	५८०	८०४

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

तालिका ५४: भविष्यमा आवश्यक पर्ने सक्ने जनशक्ति

सिप तथा पेसा	सिप तथा पेसा
चिकेन टुक्रा पार्ने र प्याकिङ्ग गर्ने	कन्टेन्ट क्रिएटर
अपरेटिङ्ग मेनेजर	अपथालिमिक सहयोगी
इलेक्ट्रो मेकानिकल इन्जिनियर	स्केडा ट्रेनर
गुणस्तर सुनिश्चितता प्राविधिक	भाषा प्रशिक्षक (जापानी)
इलेक्ट्रो मेकानिकल इन्जिनियर	भाषा प्रशिक्षक (चाइनिज)
इलेक्ट्रिकल गाडी मर्मत गर्ने प्राविधिक	भाषा प्रशिक्षक (कोरियन)
खाना पकाउने मेसिन चलाउने प्राविधिक	हाइड्रोलोजिष्ट
खाना सम्बन्धि प्राविधिक	वातावरण प्राविधिक

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.३ उद्योग व्यवसायमा जनशक्ति प्राप्तिको स्रोत तथा सन्तुष्टिको तह

५.३.१ जनशक्ति प्राप्तिको स्रोत

यहाँ गण्डकी प्रदेशका विभिन्न जिल्लाहरूमा जनशक्ति प्राप्त गर्ने स्रोत तथा कार्यरत जनशक्तिबाट व्यवस्थापनको सन्तुष्टिको बारेमा जानकारी गराइएको छ ।

तालिका ५५: उद्योगहरूमा जनशक्ति आपूर्तिको वर्तमान स्रोत

जनशक्तिको योग्यता तथा किसिम	प्रतिक्रिया		कुल उद्योग संख्याको प्रतिशत
	संख्या	प्रतिशत	
सिप परिक्षण प्रमाणपत्र प्राप्त सिपयुक्त व्यक्तिहरू	५१	७.४०	१९.१०
प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् (Council for Technical and Vocational Training- CTEVT) वा व्यावसायिक तथा सिप विकास तालिम प्रतिष्ठान (Vocational and Skill Development Training Academy-VSDTA) बाट विकास भएका पाठ्यक्रममा आधारित भइ सञ्चालित तालिमका स्नातकहरू	८०	११.७०	३०.००
स्थानीय तहमा स्वप्रयासमा निर्मित पाठ्यक्रमको आधारमा सञ्चालित तालिमका स्नातकहरू	८७	१२.७०	३२.६०

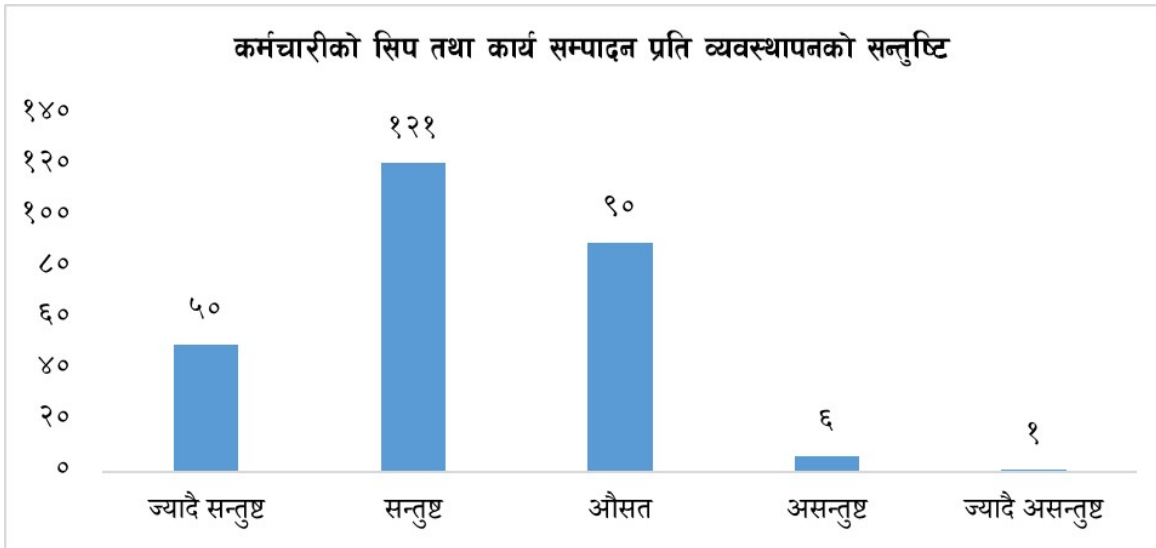
औपचारिक रूपमा सञ्चालित अप्रेंटिसिप कार्यक्रमका स्नातकहरू	७१	१०.४०	२६.६०
सम्बन्धित कम्पनीमा नै अनौपचारिक रूपमा सिप सिकेका व्यक्तिहरू	१७३	२५.३०	६४.८०
अन्य कम्पनीहरूबाट काम सिकेर आउनेहरू	१७८	२६.००	६६.७०
विदेशी कामदारहरू	४३	६.३०	१६.१०
अन्य प्रकारका स्रोतहरू	२	०.३०	०.७०
कुल सङ्ख्या	६८५	१००.०	२५६.६०

दृष्टव्य : एकै उद्योगमा धेरै स्रोतहरूबाट कामदार प्राप्त हुने भएकाले बहुउत्तर लिइएको हुदाँ कुल प्राप्त प्रतिक्रिया कुल उद्योगको सङ्ख्या भन्दा २५६.६ प्रतिशतले बढि देखिन्छ।

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

५.३.२ कर्मचारीको सिप तथा कार्य सम्पादन प्रति व्यवस्थापनको सन्तुष्टि

सर्वेक्षणमा सहभागी भएका ६३.८% व्यवस्थापकहरू आफ्नो उद्योग व्यवसायमा कार्यरत कर्मचारीहरूको सिप र कार्य सम्पादनप्रति सन्तुष्ट रहेको पाइयो।

चित्र १: कर्मचारीको सिप तथा कार्य सम्पादनप्रति व्यवस्थापनको सन्तुष्टि

यसका साथै गण्डकी प्रदेशमा विभिन्न पेसा तथा व्यवसायमा कार्यरत कर्मचारीहरूको सङ्ख्याको विवरण अनुसूची २२ मा दिइएको छ।

५.४ उद्योग व्यवसाय र प्राविधिक शिक्षालय बीचको सम्बन्ध

५.४.१ उद्योग व्यवसाय र प्राविधिक शिक्षालय बीचको सहकार्य र समन्वय

करिब ८७% उद्योग व्यवसायले शिक्षालयसँग सहकार्य र समन्वय नगरेको पाइयो भने १३.१% ले मात्र प्राविधिक शिक्षालयसँग समन्वय र सहकार्य गरेको पाइयो ।

५.४.२ विषय तथा क्षेत्रगत सहकार्यको अवस्था

तालिका ५६: विषय तथा क्षेत्रगत सहकार्यको अवस्था

विषय	पूर्णसान्दर्भिक	आंशिकसान्दर्भिक	असान्दर्भिक	कुल
यस उद्योग व्यवसायले व्यावसायिक तालिमका प्रशिक्षार्थीहरूलाई अप्रन्टिसिप तथा कार्यगत तालिममा अवसर प्रदान गर्ने गरेको छ ।	२२	११	२	३५
यस उद्योग व्यवसायका प्राविधिक तथा सम्बन्धित विज्ञहरू प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवं तालिमका पाठ्यक्रम विकासका क्रियाकलापमा सहभागी हुने गरेका छन् ।	१५	११	९	३५
प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवं तालिमको नीति निर्माण तथा योजना तर्जुमा सम्बन्धित क्रियाकलापमा यस उद्योग व्यवसायका संचालक तथा तथा व्यवस्थापकहरू संलग्न हुने गरेका छन् ।	१४	१२	९	३५
प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिमका स्नातकहरूलाई यस उद्योग व्यवसायमा रोजगारी दिने गरिएको छ ।	१९	१०	६	३५
यस उद्योग व्यवसायले प्राविधिक शिक्षालय वा व्यावसायिक तालिम केन्द्रसँग लामो समयको लागि साझेदारीमा काम गरीरहेको छ ।	१५	१४	६	३५

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: प्रश्नावली: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, २०८१

गोपनीयता:- यस प्रश्नावलीमा सोधिएका विवरण तथ्याङ्क ऐन, २०७९ अनुसार गोप्य रहनेछन्। कुनै पनि उद्योग प्रतिष्ठानको विवरण व्यक्तिगत रूपमा देखिने गरी प्रकाशनमा ल्याइने छैन र केवल सामूहिक रूपमा तथ्याङ्कीय प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिने छन्।

प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, २०८१

यस सर्वेक्षणको उद्देश्य : गण्डकी प्रदेशमा सञ्चालित प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम कार्यक्रमहरूबाट यस उद्योग व्यवसायको पेसागत जनशक्ति मागको उचित सम्बोधन हुनसकेको छैन भन्ने गुनासोहरूलाई मध्य नजर गर्दै उद्योग व्यवसायको माग बमोजिमको पेसा तथा जनशक्ति पहिचान गर्ने र सोही सन्दर्भमा आवश्यक नीति तथा योजना निर्माणमा महत्त्वपूर्ण सूचना प्रदान गर्ने रहेको छ ।

प्रश्नावली

औद्योगिक प्रतिष्ठानको नाम:-.....

प्रमुख आर्थिक क्रियाकलाप:-.....

गण्डकी प्रदेश सरकार

सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

इमेल: ministrysocialdevpkr@gmail.com

वेबसाइट: www.mosd.gandaki.gov.np

जिल्लाको नाम	प्रतिष्ठान क्र.सं.

गणक कर्मचारीको भूमिका

गणकहरू स्थलगत तथ्याङ्क संकलनका मेरुदण्ड हुन् । गणना एवं सर्वेक्षणको सफलता र तथ्याङ्कको गुणस्तरीयता गणकहरूको इमान्दारीता, अनुशासन र लगनशीलतामा निर्भर रहेको हुन्छ । छनौटमा परेका उद्योग प्रतिष्ठानको प्रशासनिक वा व्यवस्थापकीय एकाइको अवस्थिति पहिचान गरी त्यस प्रतिष्ठानको उपलब्ध जिम्मेवार व्यक्तिसँग परिचय, कुराकानी र सुमधुर सम्बन्ध कायम गरेर प्रश्नावली अनुसारको अन्तरवार्ताबाट सही विवरणहरू संकलन गर्नु गणकको प्रमुख कार्य हो । गणकहरूले संकलन गरेको तथ्याङ्कको आधारमा मन्त्रालयले योजना तथा नीति निर्माण गर्ने भएकोले संकलित विवरणहरू पूर्ण र तथ्यपरक हुनुपर्दछ । उत्तरदाताले सर्वेक्षणका बारेमा जिज्ञासा राखेमा आफूसँग भएका कागजातहरूका आधारमा उहाँहरूको जिज्ञासाको समाधान गर्नु समेत गणक कर्मचारीको दायित्व भित्र पर्ने भएकोले गणक कर्मचारीले नम्र भाषामा अन्तरवार्ता लिनुपर्दछ । गणनाका समयमा कुनै प्रकारको द्विविधा वा समस्या परेमा निकटतम माथिल्लो अधिकारीसँग सम्पर्क गरी निजको परामर्श र निर्देशानुसार कार्य गर्नु पनि गणकको जिम्मेवारी हो । अन्त्यमा, आफ्नो जिम्मामा रहेका सरकारी कागजातहरूको सम्वेदनशीलता र संकलित विवरणको गोपनीयता मनन गरी तिनलाई सुरक्षित राख्नु पनि गणक कर्मचारीको कर्तव्यभित्र पर्दछ ।

खण्ड १. परिचयात्मक विवरण

- १.०१ प्रतिष्ठानको नाम :
- १.०२ प्रतिष्ठान रहेको ठेगाना जिल्ला:- १.०३ गाउँपालिका/नगरपालिका :
- १.०४ वडा नं.:..... १.०५ गाउँ/बस्ती/टोल:..... १.०६ फोन/मोबाइल नं.-
- १.०७ इमेल: १.०८ वेबसाइट:-.....
- १.०९ प्रतिष्ठान संचालन मिति (वि.सं.)- साल...../महिना...../गते.....
- १.१० प्रमुख कार्यकारी/व्यवस्थापकको नाम:-
- १.११ उत्तरदाताको नाम:-
- १.१२ सम्पर्क व्यक्ति: -
- नाम:.....पद:-.....मोबाइल/फोन नं.-.....
- कार्यालय:-.....जिल्ला:-.....गा.पा./न.पा.-..... वडा नं.-.....

१.१३ उद्योग प्रतिष्ठानको बैधानिक स्थिति

१. व्यक्तिगत (एकल) घरेलु उद्योग कार्यालयमा एकल स्वामित्वमा दर्ता भएको उद्योग यस अन्तरगत पर्नेछन
 १. साझेदारी एक भन्दा बढि व्यक्तिहरुको स्वामित्व रहनेगरी दर्ता भएको व्यवसाय (
 २. प्राईभेट लिमिटेड- १ देखि १०० व्यक्तिहरु सम्मको स्वामित्व हुने गरी कम्पनी रजिष्टारको कार्यालयमा दर्ता भएको व्यवसाय
 ३. पब्लिक लिमिटेड त्यस्तो कम्पनी जसले सर्वसाधारणमा समेत तोकिए बमोजिमको शेयर निष्कासन तथा वितरण गरेको हुन्छ ।
 ४. सहकारी सहकारी एन अन्तरगत स्थापना तथा सञ्चालन हुने समुहको सा
 ५. सरकारीव्यपारिक उदेश्यका लागि नेपाल सरकारवाट सञ्चालित सर्वजनिक संस्थानहरु
 ६. अन्य (.....खुलाउने)

१.१४ औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ अनुसार उद्योग प्रतिष्ठान कुन वर्गमा पर्दछ ?

- (१) लघु उद्यम तथा घरेलु उद्योग (बढीमा रु.२० लाख स्थिर पुँजी, बढीमा ९ जना सम्म कामदार र बार्षिक रु.१ करोड भन्दा कम कारोबार भएको र परम्परागत उद्योगहरु)
- (२) साना उद्योग (लघु उद्यम तथा घरेलु उद्योग बाहेक रु.१५ करोड सम्म स्थिर पुँजी भएको उद्योग)
- (३) मझौला उद्योग (रु. १५ करोड भन्दा बढी रु.५० करोड सम्म स्थिर पुँजी भएको उद्योग)
- (४) ठूला उद्योग (रु.५० करोड भन्दा बढी स्थिर पुँजी भएको उद्योग)

खण्ड २. संलग्न जनशक्ति, रोजगारको प्रकार र सिपको तह

२.१ प्रतिष्ठानमा संलग्न जनशक्ति सम्बन्धी विवरण

यस खण्डमा सम्बन्धित उद्योग/व्यवसायमा हाल कार्यरत रोजगारदाता र व्यवसायी, परिवारको सदस्य र कर्मचारीहरूको विवरण भर्नुहोस्। यस खण्डको प्रयोजनका लागि व्यवसायी/रोजगारदाता भन्नाले एकल वा सामुहिक अपनत्व सहित व्यवसायमा व्यवस्थापकीय/प्राविधिक वा प्रशासनीक कार्यमा सक्रिय जनशक्तिलाई जनाउछ जसले नियमित तलब नलिइ कम्पनीको मुनाफाको हिस्सा मात्र मात्र गर्दछ । त्यस्तै गरी व्यवसायमा योगदान दिने परिवार सदस्य भन्नाले प्रत्यक्ष रूपमा ज्याला वा पारिश्रमिक नपाउने/नलिने गरी आफ्नै परिवार सदस्यबाट सञ्चालित व्यवसायमा कर्मचारी वा कामदारका रूपमा संलग्न जनशक्तिलाई जनाउछ भने तलबी कर्मचारी वा रोजगार गर्ने भन्नाले तलब वा ज्याला पाउने गरी प्रतिष्ठानमा नियमित वा आंशिक रूपमा कार्यरत जनशक्ति भन्ने बुझाउँछ ।

क्र.सं.	विवरण	सन्दर्भ दिनमा संख्या		
		पुरुष	महिला	अन्य
२.१.१	कार्यरत व्यवसायी तथा साझेदारहरू (रोजगारदाता)			
२.१.२	बेतलबी पारिवारिक कामदार			
तलबी कामदार (रोजगारी गर्ने)				
२.१.३	नियमित कामदारहरू			
२.१.४	अस्थायी कामदारहरू			
२.१.५	अन्य संस्थाबाट संस्थागत करार गरिएका कामदार			
सिपको तह अनुसारको तलबी कामदार				
२.१.६	उच्च प्राविधिक तह कम्तिमा स्नातक सरहको प्राविधिक योग्यता भएको र पढाइ सान्दर्भिक प्राविधिक प्रकृतिको जिम्मेवारी बहन गर्ने कर्मचारी			
२.१.७	व्यावसायिक तह (Blue color job)			

	स्नातक भन्दा कम प्राविधिक प्रकृतिको शैक्षिक योग्यता भएर वा नभएर पनि विशेष सिप प्रयोग गर्नुपर्ने प्रकृतिको जनशक्ति			
२.१.८	अदक्ष (शारीरिक श्रम गर्ने) कुनै सिप वा अनुभव विना नै गर्न सकिने प्रकृतिको जिम्मेवारीमा रहेको व्यक्ति			
२.१.९	प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय काम गर्ने साधारण तर्फको उच्च तथा मध्यम स्तरिय शैक्षिक योग्यता भएको व्यक्तिले गर्ने सो अनुरूपको जिम्मेवारी			

२.२ उच्च प्राविधिक तह र व्यावसायिक तहमा कार्य गर्ने कर्मचारीको विवरण

(अनुरोध:- सबै प्रकारका व्यवसाय वा पद समेटिने गरी दश जना सम्मको विवरण उपलब्ध गराइदिनु हुन अनुरोध छ।)

क्र.सं.	कर्मचारी को नाम	पेसा	कार्य समय	कामको प्रकृति	तालिमको अवस्था	शैक्षिक योग्यता (साधारण तर्फ)	शैक्षिक योग्यता (TVET तर्फ)	कार्य अनुभव (बर्ष)
१								
२								
३								
४								
५								
६								
७								
८								

९								
१०								
			१. पूरासमय (४० घण्टा) २. आंशिक समय (४० घण्टा भन्दा कम)	१.नियमित २.मौसमी	१. औपचारिक रूपमा तालिम प्राप्त २. औपचारिक तालिम अप्राप्त	१. असाक्षर २. साक्षर ३. आधारभूत तह (कक्षा ८) ४. माध्यमिक शिक्षा (कक्षा १०) ५. माध्यमिक तह (कक्षा १२) ६. स्नातक तह ७. स्नातकोत्तर वा सो भन्दा माथि	१. सिप तह १ २. सिप तह २ ३. सिप तह ३ ४. प्रि डिप्लोमा ५. डिप्लोमा ६. वि टेक ७. एम टेक	

- तालिका २.२ को पाचौं कोलुम (Column) मा उल्लेखित मौसमी कर्मचारी भन्नाले कुनै खास खास मौसममा मात्र कार्य गर्ने गरी नियुक्त भएका कर्मचारीहरूलाई बुझाउनेछ। जस्तै: चिनी तथा कोकाकोला जस्ता पेय पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगको हकमा अत्याधिक कारोवार हुने मौसममा केही कर्मचारीहरूलाई मौसमी कर्मचारीको रूपमा नियुक्त गरिएको हुन्छ
- तालिका २.२ को छैटौं कोलुम (Column) को हकमा प्रमाण पत्र पाउने गरी औपचारिक वा अनौपचारिक रूपमा भएपनि योजनाबद्ध रूपमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रममा सहभागी भइ तालिम सम्पन्न गर्ने व्यक्तिहरूलाई मात्र तालिम प्राप्त भनिनेछ ।

- तालिका २.२ को आठौं कोलुम (Column) मा सिप तह १, २ र ३ भन्नाले राष्ट्रिय सिप परीक्षण समितिबाट प्राप्त सिप प्रमाण पत्रहरूको हकमा मात्र लागु हुने छ ।
- तालिका २.२ को अन्तिम कोलुममा सर्वेक्षणको समयमा सम्बन्धित कर्मचारी कुन पदमा कार्यरत रहेको छ सोही पदमा कार्यरत रहेको समयलाई “सम्बन्धित पेसाको कार्य अनुभव” को रूपमा गणना गरिनेछ भने सोही जिम्मेवारी सँग मिल्दो जुल्दो जिम्मेवारी बहन गर्ने गरी सोही प्रतिष्ठान वा सो भन्दा पहिले अन्य प्रतिष्ठान वा स्वरोजगार गरेको समय समेतलाई जोडेर उल्लेख गरिनेछ ।

खण्ड ३. सिप तथा श्रमको माग सम्बन्धी विवरण

३.१ व्यवसाय सञ्चालन तथा विस्तारका सम्बन्धमा यहाँले सिपयुक्त जनशक्तिको अभाव खट्टिकएको पाउनुभएको छ ?

१. हामीले त्यस्तो अभाव खट्टिकएको पाएका छैनौं ।
२. कहिले काँहि त्यस्तो अभाव खट्टिकएको छ ।
३. त्यस्तो अभाव उल्लेख्य रूपमा खट्टिकरहेको हुन्छ ।

३.२ तपाईंको उद्योग वा व्यवसायसँग सम्बन्धित कुनै विशिष्ट सिप युक्त जनशक्ति वा पेसाको अभाव छ ?

- १) छ
- २) छैन

यदि छ भने, त्यस्ता प्रमुख पाँच (बढिमा) पेसाहरूको माग सम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराइदिनुहोला ?

क्र.सं.	पेसाको नाम	हालको अवस्थामा अधिकतम रोजगार दिन सकिने सङ्ख्या	आगामी २ देखि ५ वर्ष भित्र माग हुन सकिने सङ्ख्या
१.			
२.			
३.			
४.			
५.			
६.			

३.३ निकट भविष्यमा उद्योगमा आवश्यक हुन सक्ने पेसा उल्लेख गरिदिनुहोला ? (आजको अवस्थामा आवश्यक नभएको भएतापनि)

१.
२.

३.
४.
५.

३.४ त्यस प्रकारको सिपयुक्त जनशक्तिको वर्तमानमा कसरी आपूर्ति भइरहेको छ? (बहुउत्तर दिन सकिने)

१. सिप परिक्षण प्रमाण पत्र प्राप्त सिपयुक्त व्यक्तिहरु
२. CTEVT/VSDTA बाट विकास भएका पाठ्यक्रममा आधारित भइ सञ्चालित तालिमका स्नातकहरु
३. स्थानीय तहमा स्वप्रयासमा निर्मित पाठ्यक्रमको आधारमा सञ्चालित तालिमका स्नातकहरु
४. औपचारीक रूपमा सञ्चालित अप्रेंटिसिप कार्यक्रमका स्नातकहरु
५. सम्बन्धित कम्पनीमा नै अनौपचारीक रूपमा सिप सिकेका व्यक्तिहरु
६. अन्य कम्पनीहरुबाट काम सिकेर आउनेहरु
७. विदेशी कामदारहरु
८. अन्य केही भए खुलाउने

३.५ यहाँको उद्योग व्यवसायमा कार्यरत उल्लेखित कामदारको औषत कार्य सम्पादन स्तर कस्तो छ ।

१. अत्यन्त सन्तोषजनक ।
२. सन्तोषजनक ।
३. औषत
४. औषत भन्दा कम
५. खराब

३.६ के तपाइको औद्योगिक प्रतिष्ठानले प्राविधिक शिक्षालाय सँग समन्वय वा साझेदारी गर्ने गरेको छ?

- १) छ
- २) छैन

यदि भएको भए, प्राविधिक शिक्षालय सँगको समन्वय तथा साझेदारीसँग सम्बन्धित तपसिलका भनाइहरू यहाँको प्रतिष्ठानको सन्दर्भमा कुन तहमा सान्दर्भिक छन् ✓ चिन्ह लगाउनुहोस ।

क्र.सं.	भनाइहरू	पूर्ण सान्दर्भिक	आंशिक सान्दर्भिक	असान्दर्भिक
१.	हाम्रो प्रतिष्ठानले व्यावसायिक तालिमका प्रशिक्षार्थीहरूलाई अप्रन्टिसिप तथा कार्यगत तालिममा अवसर प्रदान गर्ने गरेकोछ ।			
२.	हाम्रा प्रतिष्ठानका प्राविधिक तथा सम्बन्धित विज्ञहरू प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिमका पाठ्यक्रम विकासका क्रियाकलापमा सहभागीहुने गरेका छन् ।			
३.	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिमको नीति निर्माण तथा योजना तर्जुमा सम्बन्धित क्रियाकलापमा हाम्रो नेतृत्व तथा व्यवस्थापकहरू संलग्न हुने गरेका छन् ।			
४.	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिमका स्नातकहरूलाई हाम्रो उद्योगहरूमा रोजगारी दिने गरिएको छ ।			
५.	हाम्रो औद्योगिक प्रतिष्ठानले प्राविधिक शिक्षालय वा व्यावसायिक तालिम केन्द्रसँग लामो समयको लागि साझेदारको रूपमा काम गरिरहेको छ ।			

हार्दिक धन्यवाद ।

यहाँको अमूल्य समयको लागि हार्दिक धन्यवाद ।

अनुसूची २: लिङ्ग अनुसार प्रदेशका पालिकाहरूको जनसङ्ख्या वितरण

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	जनसङ्ख्या			प्रतिशत	
			जम्मा	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.	२१५७२	१०१४५	११४२७	४७	५३
		अजिरकोट गा.पा.	१२८३२	६२११	६६२१	४८.४	५१.६
		भिमसेन थापा गा.पा.	१६९८६	७७०७	९२७९	४५.४	५४.६
		चुननुव्री गा.पा.	५९३२	२८४५	३०८७	४८	५२
		घाचै गा.पा.	१४२६३	६८३२	७४३१	४७.९	५२.१
		गण्डकी गा.पा.	२१३९४	१०२८९	१११०५	४८.१	५१.९
		गोरखा न.पा.	५२४६८	२४२५७	२८२११	४६.२	५३.८
		पालुङटार न.पा.	३७४०९	१७२६२	२०१४७	४६.१	५३.९
		शहिद लखन गा.पा.	२३०७६	१०८०७	१२२६९	४६.८	५३.२
		सिरानचोक गा.पा.	१९७१९	९३१२	१०४०७	४७.२	५२.८
		वारपाक सुलीकोट गा.पा.	२२६३६	१०५६४	१२०७२	४६.७	५३.३
		संस्थागत	२७४०	१९२४	८१६	७०.२	२९.८
	जम्मा	२५१०२७	११८१५५	१३२८७२	४७.१	५२.९	
२	मनाङ	चामे गा.पा.	१२७६	७३०	५४६	५७.२	४२.८
		नार्पा भूमी गा.पा.	३९६	१६९	२२७	४२.७	५७.३
		नासो गा.पा.	१६७१	८२८	८४३	४९.६	५०.४
		मनाङ डिस्याड गा.पा.	१५९५	८२४	७७१	५१.७	४८.३
		संस्थागत	७२०	६४१	७९	८९	११
		जम्मा	५६५८	३१९२	२४६६	५६.४	४३.६
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्ती क्षेत्र गा.पा.	२०३६	१०१५	१०२१	४९.९	५०.१
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.	१२९२	६०९	६८३	४७.१	५२.९
		घरपझोड गा.पा.	३७१२	१९४३	१७६९	५२.३	४७.७
		लोमन्थाङ गा.पा.	१४३०	६४३	७८७	४५	५५
		थासाङ गा.पा.	२८५६	१४५४	१४०२	५०.९	४९.१
		संस्थागत	३१२६	२२७०	८५६	७२.६	२७.४
		जम्मा	१४४५२	७९३४	६५१८	५४.९	४५.१
४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.	१२३२३	६०८६	६२३७	४९.४	५०.६
		बेनी न.पा.	३२६९७	१५३६१	१७३३६	४७	५३
		धवलागिरी गा.पा.	१२६१६	६११३	६५०३	४८.५	५१.५
		मालिका गा.पा.	१८३३२	८८६७	९४६५	४८.४	५१.६
		मंगला गा.पा.	१४६८८	६९२७	७७६१	४७.२	५२.८
		रघुगंगा गा.पा.	१४११४	६७६७	७३४७	४७.९	५२.१

		संस्थागत	२२६३	२०३२	२३१	८९.८	१०.२
		जम्मा	१०७०३३	५२१५३	५४८८०	४८.७	५१.३
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	२२०९९	१०६८६	११४१३	४८.४	५१.६
		माछापुच्छ्रे गा.पा.	२२८९८	१११७३	११७२५	४८.८	५१.२
		मादी गा.पा.	१६१४२	८०१७	८१२५	४९.७	५०.३
		पोखरा महानगरपालिका	५१३५०४	२४७४९५	२६६००९	४८.२	५१.८
		रुपा गा.पा.	१४८९१	७११३	७७७८	४७.८	५२.२
		संस्थागत	१०५१७	८३०७	२२१०	७९	२१
		जम्मा	६०००५१	२९२७९१	३०७२६०	४८.८	५१.२
		६	लमजुङ	वेशीसहर न. पा.	३८२३२	१७८७९	२०३५३
दोर्दी गा.पा.	१६०५०			७७७२	८२७८	४८.४	५१.६
दुधपोखरी गा.पा.	८५९२			४१७९	४४१३	४८.६	५१.४
कन्होलासोथार गा.पा.	७९६०			३८४१	४११९	४८.३	५१.७
मध्य नेपाल न.पा.	२१९७१			१००७६	११८९५	४५.९	५४.१
मर्स्याङ्दी गा.पा.	१७०८०			८३३०	८७५०	४८.८	५१.२
राईनास न.पा.	१७४०२			८२०२	९२००	४७.१	५२.९
सुन्दरबजार न.पा.	२७०४३			१२५११	१४५३२	४६.३	५३.७
संस्थागत	१५२२			१२८७	२३५	८४.६	१५.४
जम्मा	१५५८५२			७४०७७	८१७७५	४७.५	५२.५
७	तनहुँ	आँबुखैरेनी गा.पा.	२२२५२	१०६१७	११६३५	४७.७	५२.३
		बन्दिपुर गा.पा.	१८५३२	८८८२	९६५०	४७.९	५२.१
		भानु न.पा.	४२७९४	१९५१७	२३२७७	४५.६	५४.४
		भिमाद न.पा.	२९२४८	१३३८४	१५८६४	४५.८	५४.२
		व्यास न.पा.	७८९३९	३६१५७	४२७८२	४५.८	५४.२
		देवघाट गा.पा.	१४५८४	६९७३	७६११	४७.८	५२.२
		घिरिङ गा.पा.	१४३३४	६५६८	७७६६	४५.८	५४.२
		म्याग्दे गा.पा.	२३५७८	१०८८२	१२६९६	४६.२	५३.८
		ऋषिङ गा.पा.	१७९१८	८२०८	९७१०	४५.८	५४.२
		शुक्लागण्डकी न.पा.	५५६२०	२५८९०	२९७३०	४६.५	५३.५
		संस्थागत	३३५४	३०१६	३३८	८९.९	१०.१
		जम्मा	३२११५३	१५००९४	१७१०५९	४६.७	५३.३
८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	३८३७०	१८१२९	२०२४१	४७.२	५२.८
		बुलिङटार गा.पा.	१४६३७	७०४०	७५९७	४८.१	५१.९
		बौदीकाली गा.पा.	११३३८	५१८०	६१५८	४५.७	५४.३
		देउचुली न.पा.	५८००३	२७३३६	३०६६७	४७.१	५२.९
		गैडाकोट न.पा.	७९३४९	३७९२९	४१४२०	४७.८	५२.२

		हुप्सेकोट गा.पा.	२६५८३	१२१५३	१४४३०	४५.७	५४.३
		कावासोती न.पा.	८६८२१	४०५२३	४६२९८	४६.७	५३.३
		मध्यविन्दु न.पा.	६१०९१	२७९८०	३३१११	४५.८	५४.२
		संस्थागत	१८८७	१६१७	२७०	८५.७	१४.३
		जम्मा	३७८०७९	१७७८८७	२००१९२	४७.१	५२.९
९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.	१३०९४	५९५५	७१३९	४५.५	५४.५
		अर्जुनचौपारी गा. पा.	१४०४५	६४७२	७५७३	४६.१	५३.९
		भीरकोट न. पा.	२२६४५	१०२६७	१२३७८	४५.३	५४.७
		विरुवा गा. पा.	१४००१	६५९१	७४१०	४७.१	५२.९
		चापाकोट न. पा.	२२९६९	१०४१६	१२५५३	४५.३	५४.७
		गल्याङ्ग न. पा.	३१०३४	१४१५४	१६८८०	४५.६	५४.४
		हरिनास गा. पा.	१३१९१	६०१८	७१७३	४५.६	५४.४
		कालीगण्डकी गा. पा.	१७९५५	८१४४	९८११	४५.४	५४.६
		फेदीखोला गा. पा.	१०८९९	५०१२	५८८७	४६	५४
		पुतलीबजार न. पा.	४१७४३	१९२६६	२२४७७	४६.२	५३.८
		वालिङ न. पा.	५०४८८	२३४८२	२७००६	४६.५	५३.५
		संस्थागत	९६०	९०१	५९	९३.९	६.१
		जम्मा	२५३०२४	११६६७८	१३६३४६	४६.१	५३.९
		१०	पर्वत	विहादी गा. पा.	१०८२८	५११३	५७१५
जलजला गा. पा.	२१११९			१००७५	११०४४	४७.७	५२.३
कुश्मा न. पा.	३८१०१			१७८५३	२०२४८	४६.९	५३.१
महाशिला गा. पा.	८११६			३८०८	४३०८	४६.९	५३.१
मोदी गा. पा.	१८७९४			८८५३	९९४१	४७.१	५२.९
पैयुँ गा. पा.	१२७२५			५९२९	६७९६	४६.६	५३.४
फलेवास न. पा.	२०४६८			९३६५	१११०३	४५.८	५४.२
संस्थागत	७३६			६८२	५४	९२.७	७.३
जम्मा	१३०८८७			६१६७८	६९२०९	४७.१	५२.९
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.	२८८३९	१३४००	१५४३९	४६.५	५३.५
		बागलुङ न. पा.	५६१०२	२६०८०	३००२२	४६.५	५३.५
		बरेङ गा. पा.	१११५८	५१०२	६०५६	४५.७	५४.३
		ढोरपाटन न. पा.	३००६८	१३९६७	१६१०१	४६.५	५३.५
		गल्कोट न. पा.	३०५८८	१४३७२	१६२१६	४७	५३
		जैमिनी न. पा.	२४६२८	११२२२	१३४०६	४५.६	५४.४
		काठेखोला गा. पा.	२२५२६	१०२५६	१२२७०	४५.५	५४.५
		निसिखोला गा. पा.	२३११९	१०५६०	१२५५९	४५.७	५४.३
		तमानखोला गा. पा.	९९८२	४५९३	५३८९	४६	५४

	ताराखोला गा. पा.	१०१२०	४९२२	५१९८	४८.६	५१.४
	संस्थागत	२०८१	१७२०	३६१	८२.७	१७.३
	जम्मा	२४९२११	११६१९४	१३३०१७	४६.६	५३.४
	गण्डकी प्रदेशको जम्मा	२४६६४२७	११७०८३३	१२९५५९४	४७.५	५२.५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

अनुसूची ३: जात/जाति अनुसार प्रदेशको जनसङ्ख्या वितरण

क्र.सं.	जात/जातिको नाम	जनसंख्या			प्रतिशत
		जम्मा	पुरुष	महिला	
१	ब्राह्मण-पहाड	४९२६४०	२३७६६७	२५४९७३	२०.०
२	मगर	४६४३१०	२१६३८९	२४७९२१	१८.८
३	क्षेत्री	३२३९५९	१५३३२६	१७०६३३	१३.१
४	गुरुङ	२७२२७०	१२६६९७	१४५५७३	११
५	विश्वकर्मा	२२९८५७	१०६४११	१२३४४६	९.३
६	मिजार	११२९९१	५२३३८	६०६५३	४.६
७	परियार	१०१५२१	४६७५५	५४७६६	४.१
८	नेवा: (नेवार)	१०१४५०	४८६५९	५२७९१	४.१
९	तामाङ	५०३४९	२४७७८	२५५७१	२
१०	थारु	४७६१९	२३७५३	२३८६६	१.९
११	ठकुरी	४१८८०	१९४४२	२२४३८	१.७
१२	कुमाल	४०४९७	१९१६८	२१३२९	१.६
१३	घर्ती/भुजेल	२८७५१	१३६१३	१५१३८	१.२
१४	मुसलमान	१८३४७	९२६१	९०८६	०.७
१५	सन्यासि/ दसनामी	१३६४०	६४४४	७१९६	०.६
१६	घले	१०७२२	५२०७	५५१५	०.४
१७	छन्त्याल/छन्तेल	८५०२	४०५०	४४५२	०.३
१८	पुन	८२१७	३८८९	४३२८	०.३
१९	राइ	७५९९	४०१९	३५८०	०.३
२०	दराइ	७५८१	३६३८	३९४३	०.३
२१	बराम/बरामु	६४५२	३००१	३४५१	०.३
२२	थकाली	५८५१	२८६०	२९९१	०.२
२३	चेपाङ/प्रजा	५६१७	२८४१	२७७६	०.२
२४	ब्रह्मण - तराइ	५४५१	२९०७	२५४४	०.२
२५	सुनुवार	५२३३	२४५४	२७७९	०.२

२६	बोटे	४४९६	२२३१	२२६५	०.२
२७	माझी	४१८८	२१२२	२०६६	०.२
२८	दुरा	४१३५	१८८९	२२४६	०.२
२९	चुम्बा/नुत्री	४०९६	१९७९	२११७	०.२
३०	सोनार	२१५१	१०४०	११११	०.१
३१	याक्थुङ्ग / लिम्बु	१४९३	७६४	७२९	०.१
३२	यादव	१४६६	१०७६	३९०	०.१
३३	गाइने	१४४६	७०९	७३७	०.१
३४	लोफा	१३११	६१९	६९२	०.१
३५	खवास	१२६८	५७५	६९३	०.१
३६	शोर्पा	१२५३	६६१	५९२	०.१
३७	मुसहर	१०२८	५३६	४९२	०
३८	कलवार	१००४	५७९	४२५	०
३९	तेली	९६२	५७३	३८९	०
४०	हजम /ठाकुर	९०१	५४२	३५९	०
४१	भोटे	७४१	३४७	३९४	०
४२	काठबनियान	५६०	३१०	२५०	०
४३	ह्याल्मो/ यहोल्मोपा	५११	२२९	२८२	०
४४	कुर्मी	४९७	३२२	१७५	०
४५	कोइरी/ कुशवाहा	४८५	२८९	१९६	०
४६	कानु	४६५	२७०	१९५	०
४७	कमार	४१९	२०४	२१५	०
४८	मल्लाहा	४१७	२४३	१७४	०
४९	बनियान	४१४	२३५	१७९	०
५०	बिन	३१३	१६५	१४८	०
५१	राजवंशी	२७७	१४१	१३६	०
५२	दुसाध/पासवान/पासि	२३३	१४२	९१	०
५३	केवट	२०७	११०	९७	०
५४	नुनिया	१९९	११७	८२	०
५५	धोवी	१९४	१२२	७२	०
५६	बाराई	१९२	१२०	७२	०
५७	रौनियार	१८४	११२	७२	०
५८	धानुक	१८१	१०६	७५	०

५९	तात्मा/तात्वा	१७६	१०२	७४	०
६०	राजपुत	१७४	११०	६४	०
६१	मारवाडी	१७१	९५	७६	०
६२	डोल्पो	१४८	६८	८०	०
६३	कायस्थ	१४७	९०	५७	०
६४	कहर	१४५	७६	६९	०
६५	हलुवाइ	१४३	८२	६१	०
६६	बादी	१४३	७५	६८	०
६७	रानाथारु	१३७	८३	५४	०
६८	सुरेल	१३५	५९	७६	०
६९	बाधेअई /बाधेई	१२२	७३	४९	०
७०	खटेवे	१११	३९	७२	०
७१	सन्थाल	१०७	५०	५७	०
७२	दनुवार	१०३	६२	४१	०
७३	माली	१००	४५	५५	०
७४	अमट	९७	५६	४१	०
७५	पहारी	९६	४९	४७	०
७६	सुन्दी	९३	५५	३८	०
७७	कुलुङ्ग	८८	४५	४३	०
७८	थामी	८२	४५	३७	०
७९	धिमाल	८२	४५	३७	०
८०	जिरेल	७१	४३	२८	०
८१	कोरी	६९	३५	३४	०
८२	लोहारुङ्ग	६३	२२	४१	०
८३	बंगाली	६०	३१	२९	०
८४	बनकरिया	५६	२५	३१	०
८५	लोध	५३	२८	२५	०
८६	राजधोब	४७	२३	२४	०
८७	बान्तवा	४७	२२	२५	०
८८	पंजाबी/सिख	४६	२४	२२	०
८९	कोचे	४४	१५	२९	०
९०	कुसुन्डा	४४	१६	२८	०
९१	भुमिहार	४२	२३	१९	०

९२	कलार	४१	१६	२५	०
९३	याक्खा	३९	२१	१८	०
९४	राजभार	३९	१८	२१	०
९५	धान्दी	२६	१४	१२	०
९६	ओराओन/कुदुख	२१	१०	११	०
९७	ढुनिया	२१	१८	३	०
९८	लेप्चा	१८	१०	८	०
९९	चाम्लिङ्ग	१६	८	८	०
१००	थुलुङ्ग	१६	८	८	०
१०१	देव	१४	९	५	०
१०२	पथ्थरकट्टा /कुशुवादिया	१२	७	५	०
१०३	नाछिरिङ्ग	११	६	५	०
१०४	हायु	१०	६	४	०
१०५	विदेशी	१२९५५	९४४७	३५०८	०.५
१०६	अन्य जात/जाति	६३१	२८०	३५१	०
१०७	जातजाति उल्लेख नगरेको	३२२	१९८	१२४	०
जम्मा		२४६६४२७	११७०८३३	१२९५५९४	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

अनुसूची ४: पालिका अनुसार साक्षरता दर

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	साक्षरता दर		
			जम्मा	पुरुष	महिला
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.	६८.४५	७६.१	६१.८१
		अजिरकोट गा.पा.	७२.४५	८०.८१	६४.६६
		भिमसेनथापा गा.पा.	६७.४५	७७.३४	५९.३३
		चुननुब्री गा.पा.	३९.१६	४८.९८	३०.२७
		धार्चे गा.पा.	६२.५५	७१.०३	५४.८८
		गण्डकी गा.पा.	७२.०५	७९.३४	६५.३५
		गोरखा न.पा.	८०.८	८८.३	७४.४८
		पालुडटार न.पा.	७५.४१	८३.५४	६८.५३
		शहिद लखन गा.पा.	७१.१८	७९.७३	६३.७९
		सिरानचोक गा.पा.	७१.३८	८१.२७	६२.६४
		वारपाक सलीकोट गा.पा.	६९.१९	७६.६२	६२.७८
		संस्थागत	९३.४३	९५.७२	८८.०५

		जम्मा	७२.३७	८०.५३	६५.२२
२	मनाङ	चामे गा.पा.	८६.२८	९०.४१	८०.६७
		नार्पा भूमी गा.पा.	५६.२३	७०.१२	४५.५४
		नार्सो गा.पा.	७७.९६	८५.५५	७०.५१
		मनाङ डिस्ट्याड गा.पा.	६७.९२	७७.४९	५७.६७
		संस्थागत	९९.७२	९९.८४	९८.७
		जम्मा	७८.३६	८६.७४	६७.३४
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्तीक्षेत्र गा.पा.	६०.२१	६९.९२	५०.५२
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.	४५.६	५९.३४	३३.१८
		घरपझोड गा.पा.	८१.५४	८७.८२	७४.५९
		लोमन्थाङ गा.पा.	४७.१५	५७.९९	३८.५
		थासाङ गा.पा.	७७.७४	८३.१४	७२.१५
		संस्थागत	९८.५२	९९.०७	९७.०७
		जम्मा	८०.७४	८८.३४	७३.४२
४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.	७९.२३	८६.८२	७२.२३
		बेनी न.पा.	८३.२४	९१.१	७६.४१
		धवलागिरी गा.पा.	७६.२२	८३.२३	६९.६८
		मालिका गा.पा.	७७.८९	८६.२	७०.२१
		मंगला गा.पा.	८०.८६	८७.६८	७४.९१
		रघुगंगा गा.पा.	८३.४९	९०.०८	७६.६७
		संस्थागत	९३.५	९५.५२	७५.५५
		जम्मा	७९.७.	८७.७१	७२.१८
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	७९.२३	८६.८२	७२.२३
		माछापुच्छ्रे गा.पा.	८०.२६	८६.८५	७४.०७
		मादी गा.पा.	७७.४३	८६.०३	६८.९६
		पोखरा महानरपालिका	८८.७२	९४.१८	८३.७२
		रुपा गा.पा.	८२.४८	९०.९५	७४.७८
		संस्थागत	९६.०९	९६.७५	९३.६
		जम्मा	८७.७३	९३.४१	८२.३९
६	लमजुङ	बेशीसहर न. पा.	८१.१३	८८.७६	७४.५६
		दोर्दी गा.पा.	७४.४९	८१.७४	६७.७६
		दुधपोखरी गा.पा.	६९.७२	७८.९	६१.१

		क्व्होलासोथार गा.पा.	६७.६५	७७.१४	५८.७९
		मध्य नेपाल न.पा.	७८.९४	८७.८२	७१.५९
		मर्स्याङ्दी गा.पा.	७२.२१	८०.७६	६४.१५
		राईनास न.पा.	७६.०७	८४.४९	६८.७१
		सुन्दरबजार न.पा.	८१.४	८९.४७	७४.६२
		संस्थागत	९६.७६	९७.३५	९३.४८
		जम्मा	७७.४९	८५.६४	७०.२३
७	तनहुँ	आँबुखैरेनी गा.पा.	८२.०९	८८.०४	७६.७७
		बन्दीपुर गा.पा.	७९.५५	८७.८५	७२.०७
		भानु न.पा.	७७.५४	८७.१६	६९.६२
		भिमाद न.पा.	७९.७४	८८.१४	७२.८३
		व्यास न.पा.	८५.२८	९१.६१	८०.०४
		देवघाट गा.पा.	७५.४२	८४.२	६७.४८
		घिरिङ गा.पा.	७२.९८	८१.५६	६५.८६
		म्याग्दे गा.पा.	८२.१६	८९.४	७६.०६
		ऋषिङ गा.पा.	७१.५९	८०.८६	६३.८४
		शुक्लागण्डकी न.पा.	८६.७७	९२.५७	८१.८४
		संस्थागत	९६.८१	९७.६१	८९.५८
		जम्मा	८१.६	८९.०२	७५.२१
		८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	८१.९७
बुलिङटार गा.पा.	७२.८९			८१.६	६४.९३
वौदीकाली गा.पा.	७५.५४			८३.४	६९.०८
देउचुली न.पा.	८४.३१			८९.६६	७९.६४
गैडाकोट न.पा.	८४.८३			९०.६६	७९.५८
हुप्सेकोट गा.पा.	७६.१८			८३.८८	६९.८८
कावासोती न.पा.	८४.७			९०.६	७९.६६
मध्यविन्दु न.पा.	७९.९			८६.७४	७४.२५
संस्थागत	९७.१२			९७.९५	९२.०८
जम्मा	८२.३५			८८.७१	७६.८२
९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.	७६.२४	८६.६४	६७.७३
		अर्जुनचौपारी गा. पा.	७९.२१	८८.५८	७१.३६
		भीरकोट न. पा.	८२.८७	९०.७५	७६.४६
		विरुवा गा. पा.	७९.०९	८८.९४	७०.४८

		चापाकोट न. पा.	७९.८७	८७.९३	७३.३५
		गल्याङ्ग न. पा.	८३.४२	९०.५८	७७.५२
		हरिनास गा. पा.	७८.२१	८७.५२	७०.७५
		कालीगण्डकी गा. पा.	८२.१५	८९.४६	७६.२५
		फेदीखोला गा. पा.	८०.७	९०.१४	७२.८४
		पुतलीबजार न. पा.	८२.८१	९०.६९	७६.१७
		वालिङ न. पा.	८३.३८	९०.७७	७७.०८
		संस्थागत	९५.४	९७.२२	९७.२४
		जम्मा	८१.६७	८९.८१	७४.८४
१०	पर्वत	विहादी गा. पा.	७९.६७	८७.१४	७३.१४
		जलजला गा. पा.	७९.९४	८७.५	७३.१७
		कुश्मा न. पा.	८१.५६	८९.२४	७४.९२
		महाशिला गा. पा.	८१.७७	८९.७	७४.८४
		मोदी गा. पा.	७७.६१	८६.२७	७०.०७
		पैयुँ गा. पा.	८१.२१	८८.४	७५.०८
		फलेवास न. पा.	७८.२१	८७.६	७०.५
		संस्थागत	९६.७३	९६.६२	९८.१५
		जम्मा	८०.१२	८८.१४	७३.११
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.	८१.४९	८६.७६	७६.९९
		बागलुङ न. पा.	८३.५३	९१.२२	७६.९९
		बरेङ गा. पा.	७६.९	८५.१७	७०.०८
		ढोरपाटन न. पा.	७९.९८	८६.९६	७४.१
		गल्कोट न. पा.	८०.५२	८७.५१	७४.४७
		जैमिनी न. पा.	७८.८४	८७.०७	७२.११
		काठेखोला गा. पा.	७८.४१	८६.४७	७१.६७
		निसिखोला गा. पा.	७१.९६	७९.७८	६५.६१
		तमानखोला गा. पा.	७५.५३	८२.१९	६९.९९
		ताराखोला गा. पा.	८२.१४	८८.३४	७६.३६
		संस्थागत	९६.४३	९७.१४	९२.९६
		जम्मा	७९.९७	८७.२७	७३.७४

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

अनुसूची ५: प्रदेशका पालिकाबाट रोजगारीको लागि विदेशमा बसाइँ सरी गएकाको जनसङ्ख्या विवरण

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	जनसंख्या		
			जम्मा	पुरुष	महिला
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.	१११०	१०२९	८१
		अजिरकोट गा.पा.	६७६	६२०	५६
		भिमसेनथापा गा.पा.	१११६	१०१९	९७
		चुननुव्री गा.पा.	१८१	१३५	४६
		धार्चे गा.पा.	८६३	७२३	१४०
		गण्डकी गा.पा.	९८६	८५५	१०१
		गोरखा न.पा.	३२५८	२९८८	२७०
		पालुङटार न.पा.	२८६८	२६६१	२०७
		शहिद लखन गा.पा.	१९३३	१७९८	१३५
		सिरानचोक गा.पा.	१३४१	११८९	१५२
		वारपाक सलीकोट गा.पा.	१६५२	१५०५	१४७
		जम्मा	१५९५४	१४५२२	१४३२
२	मनाङ	चामे गा.पा.	३१	२१	१०
		नार्पा भूमी गा.पा.	३३	२३	१०
		नासों गा.पा.	८४	६०	२४
		मनाङ डिस्याङ गा.पा.	२९	१७	१२
		जम्मा	१७७	१२१	५६
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्तीक्षेत्र गा.पा.	७६	५४	२२
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.	१७	११	६
		घरपझोङ गा.पा.	७०	४५	२५
		लोमन्थाङ गा.पा.	१९२	१३२	६०
		थासाङ गा.पा.	५३	४०	१३
		जम्मा	४०८	२८२	१२६
४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.	९४३	८०२	१४१
		बेनी न.पा.	२६१६	२३४५	२७१
		धवलागिरी गा.पा.	७०७	६२०	८७
		मालिका गा.पा.	१५०३	१३१५	१८८
		मंगला गा.पा.	१३६२	१२३५	१२७
		रघुगंगा गा.पा.	११९५	१०५९	१३६
		जम्मा	८३२६	७३७६	९५०
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	१२५१	११३७	११४

		माछापुच्छ्रे गा.पा.	१३१३	११५२	१६१
		मादी गा.पा.	१२३१	१०८३	१४८
		पोखरा महानरपालिका	३४४८०	२९७८८	४६९२
		रूपा गा.पा.	९१९	८५२	६७
		जम्मा	३९१९४	३४०१२	५१८२
६	लमजुङ	बेशीसहर न. पा.	२८७२	२६६३	२०९
		दोर्दी गा.पा.	१३४२	११९६	१४६
		दुधपोखरी गा.पा.	८४४	७९२	५२
		क्व्होलासोथार गा.पा.	७५८	६७७	८१
		मध्य नेपाल न.पा.	१९६८	१८५७	१११
		मर्स्याङ्दी गा.पा.	१४३७	१३०९	१२८
		राईनास न.पा.	१३१८	१२२६	९२
		सुन्दरबजार न.पा.	२०१५	१९०१	११४
		जम्मा	१२५५४	११६२१	९३३
		७	तनहुँ	आँबुखैरेनी गा.पा.	१३७०
बन्दीपुर गा.पा.	१२७८			११८७	९१
भानु न.पा.	३९०७			३६८०	२२७
भिमाद न.पा.	२९९६			२९०७	८९
व्यास न.पा.	७५२१			७०८३	४३८
देवघाट गा.पा.	६३४			५९६	३८
घिरिङ गा.पा.	१३१३			१२८५	२८
म्याग्दे गा.पा.	२२०८			२०९१	११७
ऋषिङ गा.पा.	१७४७			१६७८	६९
शुक्लागण्डकी न.पा.	५२४९			४८९७	३५२
जम्मा	२८२२३			२६६९९	१५२४
८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)			विनयी त्रिवेणी गा.पा.	२९७४
		बुलिङटार गा.पा.	१०५९	१०२८	३१
		बौदीकाली गा.पा.	१०६०	१०३५	२५
		देउचुली न.पा.	४७३८	४३२६	४१२
		गैडाकोट न.पा.	५७१२	४९६८	७४४
		हुप्सेकोट गा.पा.	२८३२	२७०३	१२९
		कावासोती न.पा.	७०९०	६६०२	४८८
		मध्यविन्दु न.पा.	५६२९	५२५८	३७१
		जम्मा	३१०९४	२८६५८	२४३६
९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.	१२८९	१२०४	८५

		अर्जुनचौपारी गा. पा.	१२०९	११३९	७०
		भीरकोट न. पा.	२५२४	२३७४	१५०
		विरुवा गा. पा.	१५५०	१४३५	११५
		चापाकोट न. पा.	२१२९	२०४६	८३
		गल्याङ्ग न. पा.	२६९१	२५३६	१५५
		हरिनास गा. पा.	१६१७	१५५०	६७
		कालीगण्डकी गा. पा.	१७४६	१६२३	१२३
		फेदीखोला गा. पा.	९७६	९०६	७०
		पुतलीबजार न. पा.	३७८१	३५४५	२३६
		वालिङ न. पा.	५०२५	४७२८	२९७
		जम्मा	२४५३७	२३०८६	१४५१
१०	पर्वत	विहादी गा. पा.	१३०९	१२३८	७१
		जलजला गा. पा.	१७९३	१६०२	१९१
		कुशमा न. पा.	२८२५	२५१५	३१०
		महाशिला गा. पा.	७००	६६७	३३
		मोदी गा. पा.	१६६५	१५३१	१३४
		पैयुँ गा. पा.	१३३२	१२७८	५४
		फलेवास न. पा.	१९३१	१७८०	१५१
		जम्मा	११५५५	१०६११	९४४
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.	२८५८	२५९९	२५९
		बागलुङ न. पा.	४९२६	४२९०	६३६
		बरेङ गा. पा.	१४१६	१३३३	८३
		ढोरपाटन न. पा.	२३५९	२२५८	१०१
		गल्कोट न. पा.	४२६१	३२०७	१०५४
		जैमिनी न. पा.	२७६०	२५९४	१६६
		काठेखोला गा. पा.	२३६०	२०५१	३०९
		निसिखोला गा. पा.	१८२३	१७२८	९५
		तमानखोला गा. पा.	७१८	६८७	३१
		ताराखोला गा. पा.	८४९	७४४	१०५
जम्मा	२४३३०	२१४९१	२८३९		
कुल	१९६३५२	१७८४७९	१७८७३		

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

अनुसूची ६: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम लिएको जनसङ्ख्या (१८ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर)

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	जनसङ्ख्या		
			१८ वर्ष भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	तालिम लिएको	प्रतिशत
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.	१५००५	९२२	६.१४
		अजिरकोट गा.पा.	९३६१	४१६	४.४४
		भिमसेनथापा गा.पा.	१२३९४	७११	५.७४
		चुननुव्री गा.पा.	४३०७	२५०	५.८
		धार्चे गा.पा.	९२६७	३७६	४.०६
		गण्डकी गा.पा.	१५४५९	९४४	६.११
		गोरखा न.पा.	३६५२७	२२७५	६.२३
		पालुङटार न.पा.	२६६६२	१६१६	६.०६
		शहिद लखन गा.पा.	१७१७२	१३४३	७.८२
		सिरानचोक गा.पा.	१४७०५	६७६	४.६
		वारपाक सलीकोट गा.पा.	१५६४४	३३०	२.११
		जम्मा	१७६५०३	९८५९	५.५९
२	मनाङ	चामे गा.पा.	१००८	३४९	३४.६२
		नार्पा भूमी गा.पा.	३३१	२५	७.५५
		नासो गा.पा.	१३५०	१३७	१०.१५
		मनाङ डिस्याड गा.पा.	१३१६	२५५	१९.३८
		जम्मा	४००५	७६६	१९.१३
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्तीक्षेत्र गा.पा.	१७६४	१६४	९.३
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.	११३४	१५३	१३.४९
		घरपझोड गा.पा.	२७३१	४३१	१५.७८
		लोमन्थाङ गा.पा.	१२८१	२९	२.२६
		थासाङ गा.पा.	२११७	२७६	१३.०४
		जम्मा	९०२७	१०५३	११.६७
४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.	९२५५	७११	७.६८
		बेनी न.पा.	२२१५१	१६४०	७.४
		धवलागिरी गा.पा.	८११९	२२२	२.७३
		मालिका गा.पा.	११७५९	४९६	४.२२
		मंगला गा.पा.	१००६२	४९५	४.९२
		रघुगंगा गा.पा.	१०१४४	५९१	५.८३

		जम्मा	७१४९०	४१५५	५.८१
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	१५६३९	१०४८	६.७
		माछापुच्छ्रे गा.पा.	१६२६७	१९१२	११.७५
		मादी गा.पा.	११८१९	६७५	५.७१
		पोखरा महानरपालिका	३७१२३५	२८२१४	७.६
		रुपा गा.पा.	१०८०८	७५१	६.९५
		जम्मा	४२५७६८	३२६००	७.६६
६	लमजुङ	बेशीसहर न. पा.	२७२४९	१७५३	६.४३
		दोर्दी गा.पा.	११८२८	७०८	५.९९
		दुधपोखरी गा.पा.	६४०७	६४२	१०.०२
		क्वहोलासोथार गा.पा.	५८४९	५७३	९.८
		मध्य नेपाल न.पा.	१५८२४	१२२२	७.७२
		मसुर्याङ्दी गा.पा.	१२५१९	८२८	६.६१
		राईनास न.पा.	१२६७९	९२५	७.३
		सुन्दरबजार न.पा.	१९३८०	२१११	१०.८९
		जम्मा	१११७३५	८७६२	७.८४
७	तनहुँ	आँबुखैरेनी गा.पा.	१५४५९	१४८०	९.५७
		बन्दीपुर गा.पा.	१३१६७	८९४	६.७९
		भानु न.पा.	३०७९७	१७५९	५.७१
		भिमाद न.पा.	२०२७९	११११	५.४८
		व्यास न.पा.	५४६७५	२४२५	४.४४
		देवघाट गा.पा.	१०२७५	३१८	३.०९
		घिरिङ गा.पा.	९८४२	३०३	३.०८
		म्याग्दे गा.पा.	१६५२१	७३१	४.४२
		ऋषिङ गा.पा.	१२५६४	३३१	२.६३
		शुक्लागण्डकी न.पा.	३८९१६	२३१६	५.९५
		जम्मा	२२२४९५	११६६८	५.२४
८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	२५९६२	२०३६	७.८४
		बुलिङटार गा.पा.	१०१२२	४६१	४.५५
		बौदीकाली गा.पा.	७८५५	४१४	५.२७
		देउचुली न.पा.	३९६९७	२२६५	५.७१
		गैडाकोट न.पा.	५६०१२	५३०३	९.४७
		हुप्सेकोट गा.पा.	१७६१४	७१२	४.०४
		कावासोती न.पा.	६००७४	५२६०	८.७६
		मध्यविन्दु न.पा.	४२१६३	२४५४	५.८२
जम्मा	२५९४९९	१८९०५	७.२९		

९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.	९४६८	७८८	८.३२
		अर्जुनचौपारी गा. पा.	९८९१	४१२	४.१७
		भीरकोट न. पा.	१६०१३	१३६५	८.५२
		विरुवा गा. पा.	१०६४२	७९१	७.४३
		चापाकोट न. पा.	१६१५७	१०१७	६.२९
		गल्याङ्ग न. पा.	२१९७१	१३१५	५.९९
		हरिनास गा. पा.	९५५५	९९५	१०.४१
		कालीगण्डकी गा. पा.	१२९३३	९१०	७.०४
		फेदीखोला गा. पा.	७८९६	५५५	७.०३
		पुतलीबजार न. पा.	३०५३६	२२३६	७.३२
		वालिङ न. पा.	३६०६२	२००८	५.५७
		जम्मा	१८११२४	१२३९२	६.८४
१०	पर्वत	विहादी गा. पा.	७४७६	३९२	५.२४
		जलजला गा. पा.	१४५७७	६१३	४.२१
		कुशमा न. पा.	२६३२४	३०२०	११.४७
		महाशिला गा. पा.	५७००	४५३	७.९५
		मोदी गा. पा.	१३२६४	११५०	८.६७
		पैयुँ गा. पा.	८७५८	३४२	३.९१
		फलेवास न. पा.	१४४४८	८५८	५.९४
		जम्मा	९०५४७	६८२८	७.५४
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.	१७९५७	६२१	३.४६
		बागलुङ न. पा.	३९१४३	२३४८	६
		बरेङ गा. पा.	७५८१	३६३	४.७९
		ढोरपाटन न. पा.	१७५५९	५२३	२.९८
		गल्कोट न. पा.	२०८५८	९५१	४.५६
		जैमिनी न. पा.	१७२२९	७०१	४.०७
		कठिखोला गा. पा.	१५६८२	६५०	४.१४
		निसिखोला गा. पा.	१३८७८	५४५	३.९३
		तमानखोला गा. पा.	६३६८	३१५	४.९५
		ताराखोला गा. पा.	६८५२	९८१	१४.३२
		जम्मा	१६३१०७	७९९८	४.९
कुलजम्मा- गण्डकी प्रदेश			१७१५३००	११४९८६	६.७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं ।

अनुसूची ७: गण्डकी प्रदेशमा स्थानीय तह अनुसार औद्योगिक प्रतिष्ठान र संलग्न जनशक्ति सङ्ख्या

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	प्रतिष्ठान संख्या	संलग्न जनशक्ति		
				जम्मा	पुरुष	महिला
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.	८८२	२२९०	१२६७	१०२३
		अजिरकोट गा.पा.	७१३	१५७९	९२५	६५४
		भिमसेनथापा गा.पा.	७१	१७३८	९२२	८१६
		चुननुब्री गा.पा.	२१७	९६५	५६०	४०५
		धार्चे गा.पा.	५३४	९६९	४९१	४७८
		गण्डकी गा.पा.	८४९	२५९६	१३१४	१२८२
		गोरखा न.पा.	३०५९	१०२२५	५९१८	४३०७
		पालुङटार न.पा.	१४७४	४०२९	२१९५	१८३४
		शहिद लखन गा.पा.	८५८	२५६०	१३२३	१२३७
		सिरानचोक गा.पा.	८४२	१८३२	१०२९	८०३
		वारपाक सलीकोट गा.पा.	८३४	१६४०	८८७	७५३
		जम्मा	१०९७२	३०४२३	१६८३१	१३५९२
२	मनाङ	चामे गा.पा.	१४३	४५०	२४७	२०३
		नार्पा भूमी गा.पा.	४४	१०४	६३	४१
		नार्सो गा.पा.	१२३	४७३	२४०	२३३
		मनाङ डिस्याङ गा.पा.	१७७	६६८	४२९	२३९
		जम्मा	४८७	१६९५	९७९	७१६
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्तीक्षेत्र गा.पा.	१६६	५६३	३०५	२५८
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.	८७	२३४	१२३	१११
		घरपझोड गा.पा.	२९६	१३५४	८७७	४७७
		लोमन्थाङ गा.पा.	९४	२६६	१२२	१४४
		थासाङ गा.पा.	१३२	६८९	३५०	३३९
		जम्मा	६७८	२४९६	१२७७	१०२९

		जम्मा	७७५	३१०६	१७७७	१३२९
४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.	६०९	२२९६	१२६३	१०३३
		बेनी न.पा.	१९६६	७२६१	३८७३	३३८८
		धवलागिरी गा.पा.	६७४	२०४४	१०७३	९७१
		मालिका गा.पा.	६७३	१९१७	८३५	१०८२
		मंगला गा.पा.	६१५	१५५९	७४४	८१५
		रघुगंगा गा.पा.	५२४	१५७५	७१०	८६५
		जम्मा	५०६३	१६६५२	८४९८	८१५४
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	१२५१	३६१०	२०२५	१५८५
		माछापुच्छ्रे गा.पा.	६२५	१८१६	९४४	८७२
		मादी गा.पा.	३६२	१०५३	५५७	४९६
		पोखरा महानरपालिका	२८२१५	१०४४६९	६१८७२	४२५९७
		रुपा गा.पा.	२९२	८७०	५०३	३६७
		जम्मा	३०७४५	१११८१८	६५९०१	४५९१७
		६	लमजुङ	बेशीसहर न. पा.	१७७२	१२४६६
दोर्दी गा.पा.	४५९			११८६	६३९	५४७
दुधपोखरी गा.पा.	३१९			८०२	३८९	४१३
क्व्होलासोथार गा.पा.	३१६			८६८	४७०	३९८
मध्य नेपाल न.पा.	१११५			२९४५	१६३७	१३०८
मस्र्याङ्दी गा.पा.	५९९			१६८९	८८८	८०१
राईनास न.पा.	५६२			१५७१	८६३	७०८
सुन्दरबजार न.पा.	१२६९			७८६८	३८९५	३९७३
जम्मा	६४११			२९३९५	१५३५३	१४०४२
७	तनहुँ			आँबुखैरेनी गा.पा.	१०३७	३३४९
		बन्दीपुर गा.पा.	११८२	३२०२	१६९६	१५०६
		भानु न.पा.	१३५२	३११२	१५९९	१५१३
		भिमाद न.पा.	१०११	२६३८	१३२७	१३११
		व्यास न.पा.	३४०८	१०४१९	५६३१	४७८८
		देवघाट गा.पा.	३५३	११२७	६६३	६६४
		घिरिङ गा.पा.	२९६	७६०	३८१	३७९
		म्याग्दे गा.पा.	७५३	१८३२	१०८५	७४७

		ऋषिड गा.पा.	५६९	१२५७	६७२	५८५
		शुक्लागण्डकी न.पा.	२४७२	८९९०	४८४३	४१४७
		जम्मा	१२४३३	३६६८६	१९६५२	१७०३४
८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	११००	३१२७	१७८२	१३४५
		बुलिडटार गा.पा.	५२३	११३५	५७६	५५६
		बौदीकाली गा.पा.	५६५	११५३	६१४	५३९
		देवचुली न.पा.	२०५४	६५५३	३७८९	२७६४
		गैडाकोट न.पा.	२८५४	९९३७	६०४४	३८९३
		हुप्सेकोट गा.पा.	८६२	१८३२	८६९	९६३
		कावासोती न.पा.	३१६५	१०२०७	५७९४	४४१३
		मध्यविन्दु न.पा.	१६२२	४४५२	२५८२	१८७०
		जम्मा	१२७४५	३८३९६	२२०५३	१६३४३
९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.	३७९	९२३	४६३	४६०
		अर्जुनचौपारी गा. पा.	४०२	८७८	४६८	४१०
		भीरकोट न. पा.	६९३	२०१४	१०४०	९७४
		विरुवा गा. पा.	३२९	१३००	६००	७००
		चापाकोट न. पा.	६१९	१८१९	१०१२	८०७
		गल्याङ्ग न. पा.	१०८६	२६९९	१४४२	१२५७
		हरिनास गा. पा.	२९६	७९२	४०१	३९१
		कालीगण्डकी गा. पा.	६३५	१५०६	८३६	६७०
		फेदीखोला गा. पा.	२३८	७७२	३८०	३९२
		पुतलीबजार न. पा.	१२९६	४०३३	२१८८	१८४५
		वालिङ न. पा.	१४३७	४२१०	२१८९	२०२१
		जम्मा	७४१०	२०९४६	११०१९	९९२७
१०	पर्वत	विहादी गा. पा.	२७८	८६३	४६३	४००
		जलजला गा. पा.	८५८	२४५७	१३३९	१११८
		कुश्मा न. पा.	१४६१	४०४६	२३४९	१६९७
		महाशिला गा. पा.	२०४	६०६	३३०	२७६
		मोदी गा. पा.	७०६	१८०३	८९३	९१०

		पैयुँ गा. पा.	५४६	१४१६	७७४	६४२
		फलेवास न. पा.	६६७	१७९२	१०३४	७५८
		जम्मा	४७२०	१२९८३	७१८२	५८०१
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.	१०४१	२२६९	१२४२	१०२७
		बागलुङ न. पा.	२९०७	९३२०	५१५१	४१६९
		बरेङ गा. पा.	२४०	६६२	३५१	३११
		ढोरपाटन न. पा.	८३६	२३३१	१२१९	१११२
		गल्कोट न. पा.	११३७	४१५९	२२५७	१९०२
		जैमिनी न. पा.	१०१६	४७९६	२३०४	२४९२
		काठेखोला गा. पा.	६६६	३९३९	१९३३	२००६
		निसिखोला गा. पा.	४६८	१०७८	६१०	४६८
		तमानखोला गा. पा.	२४८	६१२	३२६	२८६
		ताराखोला गा. पा.	३६४	१२०६	७६२	४४४
		जम्मा	८९२३	३०३७२	१६१५५	१४२१७
		गण्डकी प्रदेशको जम्मा		१००६८४	३३२४७२	१८५४००

स्रोत: राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, काठमाडौं

अनुसूची ८: जिल्ला र पालिका अनुसार TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार र सङ्ख्या

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	पालिकाको नाम	TVET शिक्षण संस्थाहरूको प्रकार अनुसार सङ्ख्या				
			आंगिक	टेक्स (TECS)	साझेदारी	निजी	प्राविधिक धार(९-१२)
१	गोरखा	आरुघाट गा.पा.					१
		अजिरकोट गा.पा.		१	१		
		भिमसेनथापा गा.पा.		२			
		चुननुब्री गा.पा.					
		धार्चे गा.पा.					
		गण्डकी गा.पा.		२			१
		गोरखा न.पा.		१			३
		पालुडटार न.पा.	१		१		१
		शहिद लखन गा.पा.		२			
		सिरानचोक गा.पा.		१			
		वारपाक सुलीकोट	१				

		जम्मा	२	९	२	३	३
२	मनाङ	चामे गा.पा.					१
		नार्पा भूमी गा.पा.					
		नासौं गा.पा.					
		मनाङ डिस्याङ गा.पा.					
		जम्मा					१
३	मुस्ताङ	वारागुड मुक्ती क्षेत्र गा.पा.					
		लो-घेकर दामोदरकुण्ड गा.पा.					
		घरपझोड गा.पा.					१
		लोमन्थाङ गा.पा.					
		थासाङ गा.पा.	१				१
		जम्मा	१				२
		४	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गा.पा.			
बेनी न.पा.						१	१
धवलागिरी गा.पा.							१
मालिका गा.पा.				१			
मंगला गा.पा.							१
रघुगंगा गा.पा.							१
जम्मा				१		१	५
५	कास्की	अन्नपूर्ण गा.पा.	१				१
		माछापुच्छ्रे गा.पा.		१			
		मादी गा.पा.					
		पोखरा महानगरपालिका	१	३	१	५	५
		रूपा गा.पा.		२			
		जम्मा	२	६	१	५	६
६	लमजुङ	बेशीसहर न. पा.				१	१
		दोर्दी गा.पा.					
		दुधपोखरी गा.पा.					
		क्व्होलासोथार		१			१

		गा.पा.					
		मध्य नेपाल न.पा.			१		१
		मसुर्याङ्दी गा.पा.	१				
		राईनास न.पा.	१				२
		सुन्दरबजार न.पा.		४			
		जम्मा	२	५	२	१	५
७	तनहुँ	आँबुखैरेनी गा.पा.		१			१
		बन्दीपुर गा.पा.		१		१	
		भानु न.पा.		३			
		भिमाद न.पा.	१				
		व्यास न.पा.		३		२	१
		देवघाट गा.पा.					
		घिरिङ गा.पा.	१	१			
		म्याग्दे गा.पा.		१			
		ऋषिङ गा.पा.		१			
		शुक्ला गण्डकी न.पा.				१	१
		जम्मा	२	११		४	३
८	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गा.पा.					१
		बुलिङटार गा.पा.		१			१
		वौदीकाली गा.पा.					१
		देउचुली न.पा.		१			२
		गैडाकोट न.पा.				१	१
		हुप्सेकोट गा.पा.			१		
		कावासोती न.पा.		२		१	
		मध्यविन्दु न.पा.					२
		जम्मा		४	१	२	८
९	स्याङ्जा	आँधीखोला गा. पा.		१			१
		अर्जुनचौपारी गा. पा.					१
		भीरकोट न. पा.		१			
		विरुवा गा. पा.		१			१
		चापाकोट न. पा.	१				
		गल्याङ्ग न. पा.		२			१

		हरिनास गा. पा.				१	
		कालीगण्डकी गा. पा.		१	१		
		फेदीखोला गा. पा.		१			
		पुतलीबजार न. पा.		१			
		वालिङ न. पा.	१	१	१	१	
		जम्मा	२	९	२	९	
१०	पर्वत	विहादी गा. पा.		१			
		जलजला गा. पा.					
		कुश्मा न. पा.		२			
		महाशिला गा. पा.		१			
		मोदी गा. पा.				१	
		पैयुँ गा. पा.					
		फलेवास न. पा.				१	
		जम्मा		४			२
११	बागलुङ	बडीगाड गा. पा.				१	
		बागलुङ न. पा.	१	२		१	३
		बरेङ गा. पा.					१
		ढोरपाटन न. पा.					१
		गल्कोट न. पा.					१
		जैमिनी न. पा.					१
		काठेखोला गा. पा.					१
		निसिखोला गा. पा.					
		तमानखोला गा. पा.					
		ताराखोला गा. पा.					१
		जम्मा	१	२		१	१०
कुल जम्मा			१२	५१	७	२१	

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची ९: डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसार सङ्ख्या र भर्ना क्षमता

क्र. सं.	कार्यक्रम	कार्यक्रम सङ्ख्या	भर्ना क्षमता
१.	नर्सिङ	४	१६०
२.	फार्मेसी	९	३६०

३.	जनरल मेडिसिन	११	४४०
४.	ल्याव टेक्नोलोजी	८	२४०
५.	रेडियोग्राफी	५	१५०
६.	डेन्टल	१	४०
७.	अपथालिमिक साइन्स	१	४०
८.	फिजियोथेरापी	१	४०
९.	होटल म्यानेजमेन्ट	२	८०
१०.	कृषि/पशु विज्ञान	१०	४००
११.	कृषि/वाली विज्ञान	१८	७२०
१२.	सिभिल ईन्जिनियरिङ	२२	१०५६
१३.	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	४	१८४
१४.	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	२	९६
१५.	जियोमेटिक्स इन्जिनियरिङ	३	१४४
१६.	सिभिल इन्जिनियरिङ (हाईड्रो)	३	१३६
१७.	आइ. टी इन्जिनियरिङ	२	९६
१८.	अटोमोवाइल इन्जिनियरिङ	२	९६
१९.	व्युटि एण्ड कस्मेटोलोजी	१	४०
२०.	वन विज्ञान	६	२४०

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची १०: प्रि-डिप्लोमा तहको कार्यक्रम अनुसारको सङ्ख्या र भर्ना क्षमता

क्र. सं.	कार्यक्रम	कार्यक्रम सङ्ख्या	भर्ना क्षमता
१.	कुलिनरी आर्ट	१	४०
२.	होटल म्यानेजमेन्ट	२	८०
३.	कृषि/पशु विज्ञान	८	३२०
४.	कृषि/वाली विज्ञान	२१	८००
५.	सिभिल इन्जिनियरिङ	६	२४०
६.	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	४	१६०
७.	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	३	१२०

८.	सर्भे इन्जिनियरिङ	१	४०
९.	अटोमोवाइल इन्जिनियरिङ	१	४०
१०.	वन विज्ञान	१	४०
११.	सामाजिक परिचालक	१	४०

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची ११: पालिका अनुसार आङ्गिक शैक्षिक संस्थाहरू

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	जिल्ला	स्थानीय तह	सञ्चालित विषय	तह
१.	गोरखा बहुप्राविधिक शिक्षालय	गोरखा	पालुङटार न.पा.	Civil Engineering, Electrical Engineering , Geometric Engineering, and hydropower Engineering	Diploma
२.	ग्रामिण तालिम केन्द्र	लम्जुङ	मसुर्याङ्दी गा.पा.९	Plant Science	Pre-Diploma
३.	राईनास बहु प्राविधिक शिक्षालय	लम्जुङ	राईनास न.पा.	Forestry and Plant Science	Diploma
४.	तनहुँ प्राविधिक शिक्षालय	तनहुँ	भिमाद न.पा.-६ बाघटार	Plant Science	Diploma
५.	पोखरा प्राविधिक शिक्षालय	कास्की	पोखरा म.न.पा.-११	Hotel Management and Automobile Engineering	Diploma
				Hotel Management	Pre-Diploma
६.	धवलागिरी प्राविधिक शिक्षालय	मुस्ताङ	थासाङ गाउँपालिका	Hotel Management	Diploma
				Culinary Art, Hotel Management,, Plant Science and Livestock Production/ Animal Health	Pre-Diploma
७.	धौलागिरी बहुप्राविधिक शिक्षालय	बागलुङ	बागलुङ नगरपालिका	Plant Science, Animal Science and Civil Engineering	Diploma
८.	किसान बहुप्राविधिक शिक्षालय	स्याङ्जा	चापाकोट नगरपालिका	Plant Science, Animal Science, Civil Engineering and Information Technology	Diploma

९.	कालीगण्डकी बहुप्राविधिक शिक्षालय	तनहुँ	घिरिङ गाउँपालिका-१	Forestry and Pharmacy	Diploma
				Forestry	Pre-Diploma
१०.	आँधिखोला बहुप्राविधिक शिक्षालय	स्याङ्जा	वालिङ नगरपालिका	Civil Engineering and Information Technology	Diploma
११.	बारपाक बहुप्राविधिक शिक्षालय	गोरखा	बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका	Plant Science and Animal Science	Diploma
१२.	अन्नपूर्ण बहुप्राविधिक शिक्षालय	कास्की	अन्नपूर्ण गाउँपालिका-३	Plant Science and Animal Science	Diploma

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची १२: पालिका अनुसार टेक्स शैक्षिक संस्थाहरू

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	जिल्ला	स्थानीय तह	संचालित विषय	तह
१.	बराह मावि	कास्की	माछापुच्छ्रे गापा-६	Animal Science	Diploma
				Vet. JTA and Plant JTA	Pre -Diploma
२.	विश्वशान्ति मावि	कास्की	रूपा गाउँपालिका-५	Civil Engineering	Diploma
३.	शहिदस्मृति मावि	कास्की	पोखरा महानगरपालिका १४	Geometric Engineering	Diploma
४.	आनन्दज्योति मावि	कास्की	पोखरा महानगरपालिका ३१	Plant Science	Pre -Diploma
५.	सरस्वती टिका मावि	कास्की	पोखरा महानगरपालिका ३३	Civil Engineering	Diploma
६.	रामकोट मावि	कास्की	रूपा गाउँपालिका-७	Plant Science	Pre -Diploma
				Plant Science	Pre -Diploma
७.	पवित्रा मावि	तनहुँ	बन्दिपुर गा.पा. १	Civil Engineering	Diploma
				Civil Engineering	Pre -Diploma
८.	जनजुक्त शाही मावि	तनहुँ	व्यास नगरपालिका ५	Animal Science	Diploma
९.	उदय मावि	तनहुँ	व्यास नगरपालिका ५	Civil	Pre -Diploma

				Engineering	
१०.	जनगणपति मावि	तनहुँ	म्याग्दे गाउँपालिका ३	Animal Science	Diploma
				Livestock Production/Animal Health	Pre -Diploma
११.	त्रिभुवन मावि	तनहुँ	भानु नगरपालिका ११	Plant Science and Animal Science	Diploma
१२.	भानु संस्कृत मावि	तनहुँ	भानु नगरपालिका ४	Plant Science	Pre -Diploma
१३.	चन्द्रज्योति मावि	तनहुँ	घिरिङ गाउँपालिका ३	Civil Engineering	Diploma
				Civil Engineering	Pre -Diploma
१४.	मित्रता मावि	तनहुँ	आँबुखैरेनी गाउँपालिका	Plant Science	Diploma
				Plant Science	Pre – Diploma
१५.	निर्मल मावि	तनहुँ	व्यास नगरपालिका १	Civil Engineering	Diploma
१६.	होमराज लोहनी शारदा शिक्षा सदन मावि	तनहुँ	भानु नगरपालिका २	Civil Engineering	Diploma
				Civil Engineering	Pre – Diploma
१७.	शिव सरस्वती मावि	तनहुँ	ऋषिङ गाउँपालिका ८	Livestock Production/Animal Health	Pre – Diploma
१८.	बरचुली मावि	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	देवचुली नगरपालिका १७	Animal Science	Diploma
				Livestock Production/Animal Health	Pre – Diploma
१९.	जनता मावि	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	कावासोती नगरपालिका ३	Civil Engineering	Diploma
२०.	शहिद स्मृति सामुदायिक मावि	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	कावासोती नगरपालिका ३	Plant Science, , Forestry	Diploma
				Plant Science,	Pre – Diploma
२१.	शिव मावि	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	बुलिङटार गाउँपालिका ६	Civil Engineering	Pre – Diploma

२२.	रणविर जनहित मावि	स्याङ्जा	वालिङ न.पा. १ स्याङ्जा	Electrical Engineering	Diploma
				Electrical Engineering	Pre Diploma
२३.	भाग्योदय मावि	स्याङ्जा	भिरकोट नगरपालिका ६	Plant Science	Pre Diploma
२४.	सिद्धार्थ मावि	स्याङ्जा	फेदिखोला गाउँपालिका २	Computer Engineering	Diploma
२५.	महेन्द्र दर्शन मावि	स्याङ्जा	गल्याङ नगरपालिका २	Civil Engineering	Diploma
२६.	सार्वजनिक मावि	स्याङ्जा	गल्याङ नगरपालिका १	Plant Science	Diploma
२७.	प्रधुम्न पनेरु मावि	स्याङ्जा	आँधीखोला गाउँपालिका ५	Plant Science	Pre Diploma
२८.	बीरेन्द्र मावि	स्याङ्जा	कालिगण्डकी गाउँपालिका ५	Electrical Engineering	Pre Diploma
२९.	त्रिभुवन आदर्श मावि	स्याङ्जा	पुतलीबजार नगरपालिका	Civil Engineering	Diploma
३०.	भुरुङ्चौकी मावि	स्याङ्जा	बिरुवा गाउँपालिका	Civil Engineering	Pre Diploma
३१.	बिरेन्द्र मावि	पर्वत	कुशमा न.पा. १०	Plant Science and Animal Science	Pre Diploma
३२.	नेपाल तारा मावि	पर्वत	बिहादी गाउँपालिका ३	Plant Science	Pre Diploma
३३.	महेन्द्रज्योति मावि	पर्वत	महाशिला गाउँपालिका ५	Plant Science	Pre Diploma
३४.	पूर्णेश्वर मावि	पर्वत	कुशमा नगरपालिका १०	Civil Engineering	Diploma
३५.	सर्वोदय मावि	लम्जुङ	सुन्दरबजार न.पा. ६	Computer Engineering	Diploma
				Computer Engineering	Pre Diploma
३६.	विद्याज्योति मावि	लम्जुङ	सुन्दरबजार नगरपालिका	Civil Engineering	Diploma
३७.	आदर्श बाल मावि	लम्जुङ	सुन्दरबजार नगरपालिका ६	Plant Science	Diploma
३८.	भक्ति नमूना मावि	लम्जुङ	सुन्दरबजार नगरपालिका ९	Civil Engineering	Diploma
३९.	जनज्योति मावि	लम्जुङ	क्व्होलासोथार गाउँपालिका १	Plant Science	Pre Diploma

					Diploma
४०.	भैरवआश्रम मावि	गोरखा	गण्डकी गा.पा ३	Computer Engineering	Pre – Diploma
४१.	हिमालय मावि	गोरखा	अजिरकोट गाउँपालिका ७	Civil Engineering	Diploma
४२.	भगवती हिमालय मावि	गोरखा	शहिद लखन गाउँपालिका ६	Automobile Engineering	Pre – Diploma
४३.	ताङ्लिचोक मावि	गोरखा	गण्डकी गाउँपालिका २	Plant Science	Pre – Diploma
४४.	प्रभात मावि	गोरखा	भिमसेन थापा गाउँपालिका ४	Plant Science	Diploma
				Plant Science	Pre – Diploma
४५.	सरस्वती मावि	गोरखा	गोरखा नगरपालिका ८	Forestry	Diploma
४६.	चम्पावती मावि	गोरखा	सिरानचोक गाउँपालिका ३	Plant Science	Pre – Diploma
४७.	जनशक्ति मावि	गोरखा	शहिद लखन गाउँपालिका ९	Civil Engineering	Diploma
४८.	सरस्वती मावि	गोरखा	भिमसेन थापा गाउँपालिका	Civil Engineering	Diploma
४९.	धवलागिरी बहिरा मावि	बागलुङ	बागलुङ न.पा.	Computer Engineering	Diploma
५०.	त्रिभुवन मावि	बागलुङ	बागलुङ न.पा.	Plant Science	Pre – Diploma
५१.	किसानी मावि	म्याग्दी	मालिका गापा ७	Animal Science, Plant Science	Diploma
				Plant Science	Pre – Diploma

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची १३: पालिका अनुसार साझेदारी शैक्षिक संस्थाहरू

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	जिल्ला	स्थानीय तह	सञ्चालित विषय	तह
१.	गण्डकी बहुप्राविधिक शिक्षालय	कास्की	पोखरा महानगरपालिका २९	Automobile Engineering, Civil Engineering, Forestry, Geomatics Engineering, General Medicine	Diploma

				and Pharmacy	
२.	वालिङ स्कुलर्स फाउण्डेशन	स्याङ्जा	वालिङ न.पा ९	Civil Engineering (Specialization Hydropower Engineering) and Pharmacy	Diploma
३.	आलमदेवी बहुप्राविधिक शिक्षालय	स्याङ्जा	कालिगण्डकी गापा ७	Civil Engineering	Diploma
४.	व्यावसायिक शिक्षा तथा प्रविधि प्रतिष्ठान	गोरखा	पालुङटार न.पा. १०	Plant Science and Livestock production Animal Science	Diploma
				Vet Science and Plant Science	Pre- Diploma
५.	नमूना प्राविधिक शिक्षा प्रतिष्ठान	गोरखा	अजिरकोट गा.पा.	Plant Science and Forestry	Diploma
६.	हुप्सेकोट प्राविधिक शिक्षालय	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	हुप्सेकोट गा.पा.	Plant Science and Animal Science	Diploma
७.	मध्यनेपाल बहुप्राविधिक शिक्षालय	लम्जुङ	मध्यनेपाल न.पा.	Civil Engineering	Diploma

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची १४: पालिका अनुसार निजी शैक्षिक संस्थाहरू

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	जिल्ला	स्थानीय तह	सञ्चालित विषय	तह
१.	पोखरा इन्जिनियरिङ कलेज	कास्की	पोखरा- सृजनाचोक	सिभिल इन्जिनियरिङ, कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	Diploma
				सिभिल इन्जिनियरिङ	Pre- Diploma
२.	फिस्टेल नर्सिङ क्याम्पस	कास्की	पोखरा- गौरापाटन	नर्सिङ	Diploma

३.	फेवासिटी ईन्स्टिच्युट अफ मेडिकल साइन्स	कास्की	नागढुंगा-पोखरा	नर्सिङ	Diploma
४.	कान्तिपुर ईन्स्टिच्युट अफ हेल्थ साइन्स	कास्की	पोखरा	फार्मसी, डेन्टल साइन्स, रेडियोग्राफी, मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	Diploma
५.	रिजनल कलेज अफ हेल्थ साइन्स एण्ड टेक्नोलोजी	कास्की	पोखरा	रेडियोग्राफी, मेडिक ल्याब टेक्नोलोजी, फार्मसी फुड टेक्नोलोजी	Diploma
६.	चरक ईन्स्टिच्युट अफ हेल्थ साइन्स	कास्की	काहुँ भन्ज्यांग- पोखरा	फार्मसी, नर्सिङ, सामान्य चिकित्सा	Diploma
७.	पोखरा प्राविधिक तालिम तथा अनुसन्धान केन्द्र	कास्की	रानीपौवा-पोखरा	सामान्य चिकित्सा, मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	Diploma
८.	गण्डकी टेक्निकल ईन्स्टिच्युट	कास्की	पोखरा	सामान्य चिकित्सा, मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी, व्युटी एण्ड कस्मेटोलेजी, फार्मसी	Diploma
				लाईभस्टक प्रोडक्सन एनिमल हेल्थ	Pre- Diploma
९.	कालिका मेडिकल एण्ड टेक्निकल ईन्स्टिच्युट	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	गैंडाकोट	नर्सिङ, सामान्य चिकित्सा, मेडिकल व्याव टेक्नोलोजी, रेडियोग्राफी, फिजियोथेरापी, फार्मसी, सिभिल इन्जिनियरिङ	Diploma
				सिभिल इन्जिनियरिङ	Pre- Diploma
१०.	कालिगण्डकी प्राविधिक शिक्षालय	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	कावासोती	सामान्य चिकित्सा, मेडिकल व्याव टेक्नोलोजी, रेडियोग्राफी	Diploma
				वाली विज्ञान, सिभिल इन्जिनियरिङ	Pre- Diploma
११.	धवलागिरी प्राविधिक शिक्षा प्रतिष्ठान	बागलुङ	द्वारेगौडा-१, बागलुङ	सामान्य चिकित्सा, मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजि, फार्मसी	Diploma

				बाली विज्ञान, भेटेरिनरी साइन्स, सर्भे इन्जिनियरिङ,	
१२.	ग्राफिक्स कम्प्युटर इन्जिनियरिङ सेन्टर	म्याग्दी	वेनी	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ	Pre- Diploma
१३.	गोरखा साइन्स टेक्निकल एजुकेशन सहकारी लि.	गोरखा	गोरखा	मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	Diploma
१४.	यती टेक्निकल एजुकेशन एण्ड मल्टिपल कलेज	गोरखा	गोरखा	बाली विज्ञान, भेटेरिनरी साइन्स, सर्भे इन्जिनियरिङ, ईलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ	Pre- Diploma
१५.	गोरखा प्राविधिक प्रशिक्षण केन्द्र प्रा.लि,	गोरखा	गोरखा	सामान्य चिकित्सा	Diploma
१६.	भानुभक्त मल्टिपल टेक्निकल कलेज, व्यास-१ दमौली तनहुँ	तनहुँ	व्यास-१ दमौली	लाइभस्टक प्रोडक्सन/एनिमल हेल्थ	Pre- Diploma
१७.	पायोनियर्स हायर एजुकेशन, वालिङ-१० स्याङ्जा	स्याङ्जा	वालिङ-१०	सामान्य चिकित्सा	Diploma
				लाइभस्टक प्रोडक्सन/एनिमल हेल्थ	Pre- Diploma
१८.	बन्दीपुर टेक्निकल इन्स्टिच्युट	तनहुँ	बन्दीपुर	सामान्य चिकित्सा	Diploma
१९.	पश्चिमाञ्चल प्राविधिक शिक्षालय	तनहुँ	शुक्लागण्डकी, दुलेगौडा	सामान्य चिकित्सा, मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	Diploma
				सामाजिक परिचालक	Pre- Diploma
२०.	गण्डकी टेक्निकल ट्रेनिङ सेन्टर	तनहुँ	व्यास-दमौली	सामान्य चिकित्सा	Diploma

२१.	नेपाली सेना व्यावसायिक कृषि तथा पशु तालिम केन्द्र	लमजुङ	वेशिशहर	लाइभस्टक प्रोडक्सन/एनिमल हेल्थ र बाली विज्ञान	Pre- Diploma
-----	--	-------	---------	---	--------------

स्रोत: प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पोखरा, २०८१

अनुसूची १५: पालिका अनुसार स्थानीय तहमा रहेका प्राविधिक धार (९-१२) मा संचालित शिक्षण संस्थाहरूको विवरण

क्र. सं.	जिल्लाको नाम	स्थानीय तहको नाम	प्राविधिक धार (९-१२)मा संचालित शिक्षण संस्थाहरूको विवरण		
			शिक्षण संस्थाको नाम	प्रकार	संचालित कार्यक्रम
१.	मनाङ	चामे गाउँपालिका	लोकप्रिय मा.वि. चामे	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
२.	मुस्ताङ	थासाङ गाउँपालिका	जनआर्दश मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
३.	मुस्ताङ	घरपझोड गाउँपालिका	जनहित मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
४.	म्याग्दी	वेनी नगरपालिका	गलेश्वर मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
५.	म्याग्दी	रघुगंगा गाउँपालिका	मुक्तिधाम मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
६.	म्याग्दी	मंगला गाउँपालिका	मंगला मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
७.	म्याग्दी	अन्नपूर्ण गाउँपालिका	प्रभा मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ
८.	म्याग्दी	धवलागिरी गाउँपालिका	ताकम मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ
९.	बागलुङ	गलकोट नगरपालिका	गलकोट मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
१०.	बागलुङ	काँठिखोला गाउँपालिका	भिमसेन मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ.
११.	बागलुङ	जैमिनी नगरपालिका	शान्ति मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
१२.	बागलुङ	बागलुङ नगरपालिका	धौलागिरी बहिरा मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
१३.	बागलुङ	बागलुङ नगरपालिका	धौलागिरी विरेन्द्र मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
१४.	बागलुङ	बागलुङ नगरपालिका	ज्ञानेन्द्र मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
१५.	बागलुङ	ताराखोला गाउँपालिका	नेपाल मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
१६.	बागलुङ	बरेङ गाउँपालिका	पुरुषोदय मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
१७.	बागलुङ	बडिगाड गाउँपालिका	त्रिभुवन मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
१८.	बागलुङ	ढोरपाटन नगरपालिका	उत्तर गंगा मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
१९.	गोरखा	गण्डकी गाउँपालिका	ज्ञानमार्ग मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
२०.	गोरखा	पालुङटार नगरपालिका	त्रिवेणी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
२१.	गोरखा	आरुघाट गाउँपालिका-२	भवानी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
२२.	कास्की	पोखरा महानगरपालिका-२२	ब्रम्हरुपा मा.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ

२३.	कास्की	पोखरा महानगरपालिका-२२	शुक्रराज मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
२४.	कास्की	पोखरा महानगरपालिका-२२	महेन्द्र मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
२५.	कास्की	पोखरा महानगरपालिका-२२	जनप्रिय मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
२६.	कास्की	अन्नपूर्ण गाँउपालिका	वीरेठाँटी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
२७.	कास्की	पोखरा मनगरपालिका	अम्बिका मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
२८.	लमजुङ	राईनास नगरपालिका	शैलापुत्री मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान
२९.	लमजुङ	वेसीशहर नगरपालिका	जनविकास मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
३०.	लमजुङ	मध्यनेपाल नगरपालिका	इशानेश्वर मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
३१.	लमजुङ	राइनास गाउँपालिका	शिशुविद्याश्रम मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
३२.	लमजुङ	क्व्होलासोथार गाउँपालिका	सूर्योदय मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
३३.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	देवचुली नगरपालिका	पृथ्वी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
३४.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	मध्यविन्दु नगरपालिका	नवजागरण मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
३५.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	मध्यविन्दु नगरपालिका	जनता मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ
३६.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	गैडाकोट गाउँपालिका	रत्नराज्यलक्ष्मी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
३७.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	बौदीकाली गाउँपालिका	डेडगाँउ मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
३८.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	देवचुली नगरपालिका	देवचुली मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
३९.	नवलपरासी नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	विनयी त्रिवेणी गाउँपालिका	भानुदय मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
४०.	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	वुलिङटार गाउँपालिका	जनजागृति मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान

४१.	पर्वत	फलेवास नगरपालिका	माटेदेवल जनसहयोगी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
४२.	पर्वत	मोदी गाउँपालिका	नवजागृति मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
४३.	स्याङजा	बालिङ नगरपालिका	पूर्णाभूत भवानी मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
४४.	स्याङजा	आँधीखोला गाउँपालिका	त्रिशहिद नमुना मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
४५.	स्याङजा	गल्याङ नगरपालिका	भानुभक्त आचार्य मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
४६.	स्याङजा	अर्जुनचौपारी गाउँपालिका	पञ्चकन्या मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
४७.	स्याङजा	हरिनास गाउँपालिका	महिमा मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	बाली विज्ञान
४८.	स्याङजा	विरुवा गाउँपालिका	नवज्योति मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर
४९.	तनहुँ	व्यास नगरपालिका	सत्यवती मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	कम्प्युटर इन्जिनियरिङ
५०.	तनहुँ	आँबुखैरेनी गाउँपालिका	रामशाह मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	सिभिल इन्जिनियरिङ
५१.	तनहुँ	शुक्लागण्डकी नगरपालिका	पञ्चमुनीदेव मा.वि.	प्राविधिक धार(९-१२)	पशु विज्ञान

स्रोत: सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, शैक्षिक योजना तथा विज्ञान प्रविधि महाशाखा, २०८१

अनुसूची १६: पेसागत रूपमा तालिम प्रदान गर्न अनुमति प्राप्त गरेका तालिमहरूको विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१.	Assistant Beautician	२१	३.४
२.	Junior Building Electrician	१९	३.१
३.	Mason	१७	२.८
४.	Assistant Plumber	१६	२.६
५.	Mobile Phone Repairer	१६	२.६
६.	General Cook	१३	२.१
७.	Beautician	१२	२.०
८.	Caregiver	१२	२.०
९.	Computer Hardware Technician	१२	२.०
१०.	Off Season Vege table Producer	१२	२.०
११.	Waiter/Waitress	१२	२.०
१२.	Baker	१०	१.६

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१३.	Building Electrician	१०	१.६
१४.	House Keeping Cleaner	१०	१.६
१५.	Tailor Master	१०	१.६
१६.	Fashion Designer	९	१.५
१७.	General Carpenter	९	१.५
१८.	Hand Embroidary	९	१.५
१९.	Industrial Electrician	९	१.५
२०.	Community Livestock Assistant	८	१.३
२१.	Motor Cycle Mechanic	८	१.३
२२.	Assistant Welder	७	१.१
२३.	Baristha	७	१.१
२४.	Commercial Cooking/Baking	७	१.१
२५.	Security Guard	७	१.१
२६.	Shuttering Carpenter	७	१.१
२७.	Electric Motor Rewinder	६	१.०
२८.	Poultry Farm Worker	६	१.०
२९.	Solar PV Technician	६	१.०
३०.	Assistant Tailor	६	०.८
३१.	Barista	५	०.८
३२.	Computer System Administrator & Developer	५	०.८
३३.	Continental Cook	५	०.८
३४.	Goat Keeper	५	०.८
३५.	Indian Cook	५	०.८
३६.	Mushroom Producer	५	०.८

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
३७.	Plumber	५	०.८
३८.	Room Attendant	५	०.८
३९.	Village Animal Health Worker	५	०.८
४०.	Bar Tender	४	०.७
४१.	Community Agriculture Assistant	४	०.७
४२.	Electrical Appliance Repairer	४	०.७
४३.	Furniture Maker	४	०.७
४४.	Mobile Phne Repairer	४	०.७
४५.	Montessori	४	०.७
४६.	Professional Mason	४	०.७
४७.	Professional Plumber	४	०.७
४८.	Radio TV Repairer	४	०.७
४९.	Aluminim Fabricator	३	०.५
५०.	Aluminium Fabricator	३	०.५
५१.	Computer Operator	३	०.५
५२.	Computer Operator (Basic Computer Application)	३	०.५
५३.	Dairy Product /Sweets Maker	३	०.५
५४.	Dental Chair Side Assistant	३	०.५
५५.	Electro mechanical Technician	३	०.५
५६.	Fast Food Cook	३	०.५
५७.	Hotel Assistant	३	०.५
५८.	Professional Aluminium Fabricator	३	०.५
५९.	Professional Building Electrician	३	०.५
६०.	Professional Cook	३	०.५

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
६१.	Professional Welder	३	०.५
६२.	Ref & AC Mechanic	३	०.५
६३.	Scaffolder	३	०.५
६४.	Waiter / Waitress	३	०.५
६५.	Welder	३	०.५
६६.	Assistant Barber	२	०.३
६७.	Assistant Cook	२	०.३
६८.	Assistant Furniture Maker	२	०.३
६९.	Auto Mechanic	२	०.३
७०.	Bar Bender/Steel Fixture	२	०.३
७१.	Buidling Electrician	२	०.३
७२.	Building Electrician (L-२)	२	०.३
७३.	Building Painter	२	०.३
७४.	Care Giver	२	०.३
७५.	Cell- Mobile Phone Repair Technician	२	०.३
७६.	Chinese Cook	२	०.३
७७.	Commercial Cook/Baker	२	०.३
७८.	Community Livestock Assistant Technician	२	०.३
७९.	Computer Repair & Maintenance Technician	२	०.३
८०.	Computer Repair and Maintenance Technician	२	०.३
८१.	Computer System Administration & Developer	२	०.३
८२.	Computer System Administrator and Developer	२	०.३

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
८३.	Construction Worker	२	०.३
८४.	Dental Chairside Assistant	२	०.३
८५.	Dental Lab Machinics	२	०.३
८६.	Dental Lab Technician	२	०.३
८७.	Early Childhood Montessori Facilitator	२	०.३
८८.	Enterprise Development Facilitator	२	०.३
८९.	Galiacha Bunker	२	०.३
९०.	General Cook (Commis II)	२	०.३
९१.	House Wiring Electrician	२	०.३
९२.	Housekeeping Cleaner	२	०.३
९३.	Indian Cuisine Cook	२	०.३
९४.	Junior Auto Mechanic	२	०.३
९५.	Junior Fishery Technician	२	०.३
९६.	Junior House Painter	२	०.३
९७.	Light Vehicle Driver	२	०.३
९८.	Montessorian	२	०.३
९९.	Off Season Vege Producer	२	०.३
१००.	Physical Rehabilitation Assistant	२	०.३
१०१.	Plasterer	२	०.३
१०२.	Professional Telecom Technician	२	०.३
१०३.	Ref and AC Mechanic	२	०.३
१०४.	Tailor	२	०.३
१०५.	Tailor (L-2)	२	०.३
१०६.	Telecom Lineman	२	०.३

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१०७.	Tile and Marble Fitter	२	०.३
१०८.	Vege table Processor	२	०.३
१०९.	Village Animal Helth Worker	२	०.३
११०.	ACP Insulator	१	०.२
१११.	Assiatant Tailor	१	०.२
११२.	Assistaint Waiter/Waitress	१	०.२
११३.	Assistant Massage Therapy	१	०.२
११४.	Assistant Plant Superintendend	१	०.२
११५.	Assistant Studio Photographer	१	०.२
११६.	Assistant Tailoring	१	०.२
११७.	Assistant Waiter/Waitress	१	०.२
११८.	Auto Machinic	१	०.२
११९.	Auto Mechanic(Light Vehicle Machanic)	१	०.२
१२०.	Auto Painter	१	०.२
१२१.	B.Comp.Application-10	१	०.२
१२२.	Back Hoe Loader Operator	१	०.२
१२३.	Bar Bender	१	०.२
१२४.	Bar Bender/Steel Fixer	१	०.२
१२५.	Basic Computer Application	१	०.२
१२६.	Basic Plumbing/Carpentry	१	०.२
१२७.	Beads,Pearls and Crystal's Items Maker	१	०.२
१२८.	Bee Keeper	१	०.२
१२९.	Boiler Operator	१	०.२

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१३०.	Cell-Mobile Phone Repair Technician (L-2)	१	०.२
१३१.	Coffee Plantation Worker	१	०.२
१३२.	Community Agriculture Assistant	१	०.२
१३३.	Community Livestock Assistant	१	०.२
१३४.	Community Agriculture Assitant	१	०.२
१३५.	Community Facilitator on Women Development Program	१	०.२
१३६.	Computer Hardware Technician	१	०.२
१३७.	Computer & Secrelarial-10	१	०.२
१३८.	Computer Repair Maintenance Technician	१	०.२
१३९.	Construction Technician	१	०.२
१४०.	Continental Cuisine Cook	१	०.२
१४१.	Electrical- 10	१	०.२
१४२.	Front Office Assistant	१	०.२
१४३.	Funiture Maker	१	०.२
१४४.	Garden Designer	१	०.२
१४५.	General Computer	१	०.२
१४६.	Ginger Farmer	१	०.२
१४७.	Hand Embroidery	१	०.२
१४८.	Harbal Farm Worker	१	०.२
१४९.	House Wiring Helper	१	०.२
१५०.	Industrian Electrician	१	०.२
१५१.	Junior Bulding Electrician	१	०.२
१५२.	Junior Fisher Technician	१	०.२

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१५३.	Junior plumber	१	०.२
१५४.	Junnior Building Electrician	१	०.२
१५५.	Lathe setter Operator	१	०.२
१५६.	Mason Revised	१	०.२
१५७.	Monteshworian	१	०.२
१५८.	Mushroom Grower	१	०.२
१५९.	Nursery & Garden Assistant	१	०.२
१६०.	Photography	१	०.२
१६१.	Phychosocial Counselor	१	०.२
१६२.	Physiotheraphy	१	०.२
१६३.	Plumbing	१	०.२
१६४.	Power Tiller Repairer	१	०.२
१६५.	Prarambhik Jyotish	१	०.२
१६६.	Professinal Aluminium Fabricator	१	०.२
१६७.	Professional welder	१	०.२
१६८.	Psychosocial Counselor	१	०.२
१६९.	Radio, T.V. Repair-8	१	०.२
१७०.	Room Attendent	१	०.२
१७१.	Saffolder	१	०.२
१७२.	Sahayak Purohit	१	०.२
१७३.	Security Gurad	१	०.२
१७४.	Solar PV technician	१	०.२
१७५.	Stainless Steel Fabricator	१	०.२
१७६.	Steel Funiture Maker	१	०.२
१७७.	Structural Fabricator	१	०.२

क्र. सं.	कार्यक्रमहरू	कुल स्वीकृत कार्यक्रम	प्रतिशत
१७८.	Structural Febricator L-2	१	०.२
१७९.	Tailor (L2)	१	०.२
१८०.	Tailoring	१	०.२
१८१.	Telecom Technician	१	०.२
१८२.	Telecome Outside/External Plant Technician	१	०.२
१८३.	Tharu Handicraft Maker	१	०.२
१८४.	Tharu-Handicraft Maker	१	०.२
१८५.	Tie and Marble Fitter	१	०.२
१८६.	Trekking Guide	१	०.२
१८७.	Web Designer	१	०.२
जम्मा		६१०	१००

स्रोत: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवम् तालिम प्रशासनिक तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, २०८१

अनुसूची १७: क्षेत्रगत रूपमा सिप परीक्षण गर्ने आवेदकको विवरण

क्र. सं.	सिप परीक्षण क्षेत्र	आवेदक सङ्ख्या	प्रतिशत
१.	Agriculture	१९४६	९.२
२.	Automobile Engineering	२०८	१.०
३.	Business	२७६	१.३
४.	Computer	४५६	२.२
५.	Construction	२३५८	११.१
६.	Electrical Engineering	३६२७	१७.४
७.	Electronics	९४३	४.४
८.	Forestry	६	०.०६
९.	Handicraft	१७	०.१०
१०.	Health	३२	०.२०
११.	Hospitality Industry	३२६७	१५.४
१२.	Human Service	५५	०.३०
१३.	Library and Information Science	२२	०.१०

१४.	Mechanical Engineering	३६४	१.७
१५.	Mountaineering	४	०.०४
१६.	Photography	२	०.०१
१७.	Printing	१	०.००५
१८.	Renewable Energy	२०	०.१
१९.	Security Service	१६४	०.८
२०.	Service	२६१४	१२.३
२१.	Tailoring/Garment	४३३५	२०.४
२२.	Textile	१	.०
२३.	Others	५२४	२.५
२४.	Total	२१२४३	१००.०

स्रोत: राष्ट्रिय सिप परीक्षण समिति, प्रशासनिक तथ्याङ्क विश्लेषण, National Skill Testing Board-NSTB

अनुसूची १८: पेसा अनुसार सिप परीक्षण भाग लिएका आवेदकहरू

क्र.सं.	पेसागत	आवेदकको संख्या	प्रतिशत
१.	Tailor	३७७३	१७.८
२.	Building Electrician	३०६४	१४.४
३.	Assistant Beautician	२३३९	११.०
४.	Plumber	१५७७	७.४
५.	Commis-III	१३३५	६.३
६.	Off Season Vegetable Producer	९४२	४.४
७.	Mobile Phone Repair Technician	७८१	३.७
८.	Industrial Electrician	५६३	२.७
९.	Early Childhood Development Facilitator	५२४	२.५
१०.	Computer Hardware Technician	४३९	२.१
११.	Hand Embroiderer	४०३	१.९
१२.	Assistant Waiter	३४०	१.६
१३.	Barista	३३२	१.६
१४.	Commis-II	३१९	१.५
१५.	Beautician	२७५	१.३
१६.	Community Livestock Assistant	२६५	१.२
१७.	Scaffolder (Tubular)	२३०	१.१
१८.	House Keeping Cleaner	२२१	१.०
१९.	Waiter	२०१	०.९

क्र.सं.	पेसागत	आवेदकको संख्या	प्रतिशत
२०.	Village Animal Health Worker	१८९	०.९
२१.	Construction Carpenter (Assistant Carpenter)	१८६	०.९
२२.	Bee Keeper	१७२	०.८
२३.	Security Guard	१६४	०.८
२४.	Community Agriculture Assistant	१४२	०.७
२५.	Indian Cook	१४१	०.७
२६.	Continental Cook	१२९	०.६
२७.	Mushroom Grower	१२२	०.६
२८.	Brick Layer Mason	११९	०.६
२९.	Receptionist	११०	०.५
३०.	Baker	१०८	०.५
३१.	Cell/Mobile Phone Repair Technician	१०७	०.५
३२.	Motorcycle Service Mechanic	९७	०.५
३३.	Sales Person	९४	.४
३४.	Aluminum Fabricator	९३	.४
३५.	Building Painter	९२	.४
३६.	Arc Welder	८१	०.४
३७.	Caregiver (Personal & Home Care Aid)	८०	०.४
३८.	Fashion Designer	७४	०.३
३९.	Enterprise Development Facilitator	६९	०.३
४०.	Furniture Maker	६८	०.३
४१.	Arc Welder (१G & १F)	५६	०.३
४२.	Barber	५५	०.३
४३.	Junior Telecom Technician	५०	०.२
४४.	Tailor & Dress Maker	५०	०.२
४५.	Light Vehicle Mechanic	४४	०.२
४६.	Agriculture Junior Technical Assistant	४२	०.२
४७.	Light Vehicle Service Mechanic	३६	०.२
४८.	Welder	३६	०.२
४९.	Civil Construction Technician	३४	०.२
५०.	Refrigeration & Air-condition Junior Mechanic	३४	०.२

क्र.सं.	पेसागत	आवेदकको संख्या	प्रतिशत
५१.	Refrigeration & Air-condition Mechanic	२९	०.१
५२.	Optical Dispenser	२८	०.१
५३.	Commis-I	२७	०.१
५४.	Dress Maker	२७	०.१
५५.	Structural Fabricator	२५	०.१
५६.	Dairy and Sweets Technician	२३	.१
५७.	Library Assistant	२२	.१
५८.	Tile Marble Fixer	२२	.१
५९.	Biogas Technician	२०	.१
६०.	Livestock Junior Technical Assistant	१८	.१
६१.	Local Road Supervisor	१८	.१
६२.	Motorcycle Mechanic	१८	.१
६३.	Tharu Handicraft Maker	१६	.१
६४.	Small Hotel and Lodge Assistant	१५	.१
६५.	Poultry Technician	१४	.१
६६.	Junior Auto Mechanic	१३	.१
६७.	Computer Operator	१२	.१
६८.	Excavator Operator	८	.०
६९.	Garment Fabricator	८	.०
७०.	Shuttering Carpenter	८	.०
७१.	Care Giver	७	.०
७२.	Post Harvest Technician (Vegetable)	७	.०
७३.	Bar Tender	६	.०
७४.	Chinese Cook	६	.०
७५.	Computer Hardware and Network Technician	५	.०
७६.	Bar Bender	४	.०
७७.	Community Forestry Facilitator	४	.०
७८.	Dental Chair-side Assistant	४	.०
७९.	Mountain Guide	४	.०
८०.	Telecom Technician	४	.०
८१.	Junior Technician Agriculture	३	.०

क्र.सं.	पेसागत	आवेदकको संख्या	प्रतिशत
८२.	Senior Enterprise Development Facilitator	३	.०
८३.	Fisheries Technician	२	.०
८४.	Livestock Junior Technician	२	.०
८५.	Nursery Assistant	२	.०
८६.	Studio Photographer	२	.०
८७.	Zoo Keeper	२	.०
८८.	Boiler Operator	१	.०
८९.	Carpet Weaver	१	.०
९०.	Computer Network Technician	१	.०
९१.	Goat Keeper	१	.०
९२.	LCD/LED Television Repair Technician	१	.०
९३.	Mechanical Fitter	१	.०
९४.	Printing Technician	१	.०
९५.	Wood Carver	१	.०
Total		२१,२४३	१००.०

स्रोत: राष्ट्रिय सिप परीक्षण समिति प्रशासनिक तथ्याङ्क विश्लेषण, National Skill Testing Board

अनुसूची १९: जिल्लागत सिप परीक्षणको अवस्था (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१)

जिल्ला	२०७६/२०७७				२०७७/२०७८				२०७८/२०७९				२०७९/२०८०				२०८०/२०८१				कुल जम्मा			
	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा
बागलुङ	१७१	१६०		३३१	४१	११६		१५७	२३७	२७१		५०८	२७४	२८४		५५८	१०८	१४०	२४८	८३१	९७१	०	१८०२	
गोरखा	१८३	१६३		३४६	७६	८९		१६५	४०५	३२९		७३४	४५५	३३०		७८५	१७६	२४४	४२०	१२९५	११५५	०	२४५०	
कास्की	५१९	३२४		८४३	१७४	१७७		३५१	७०७	३६१	१	१०६९	८००	६३२		१४३२	१८४	२९७	४८१	२३८४	१७९१	१	४१७६	
लमजुङ	२२५	१७७		४०२	१४५	७५		२२०	३०८	२१४		५२२	२९६	१९१		४८७	६३	९५	१५८	१०३७	७५२	०	१७८९	
मनाङ		१		१					३	१		४	१			१	१	२	३	५	४	०	९	
मुस्ताङ	५	४		९	२			२	१३	८		२१	१३	२९		४२	४	७	११	३७	४८	०	८५	
म्याग्दी	१४९	९६		२४५	२६	४८		७४	८४	६०		१४४	१३९	१३२		२७१	९८	६८	१६६	४९६	४०४	०	९००	
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	२	२		४	१	४३		४४	५२	५९		१११	२०१	१५०		३५१	२०९	३२८	५३७	४६५	५८२	०	१०४७	
पर्वत	१३९	१३५		२७४	३७	८८		१२५	१६६	१९०		३५६	२१३	२५०		४६३	५७	१३१	१८८	६१२	७९४	०	१४०६	
स्याङ्जा	३२०	२१५		५३५	११७	१६८		२८५	४३६	४४७		८८३	५४३	५५७		११००	११३	१७२	२८५	१५२९	१५५९	०	३०८८	
तनहुँ	६८१	४२४		११०५	१८५	२५५		४४०	७१६	५०३		१२१९	७६२	४४०		१२०२	१८७	३३८	५२५	२५३१	१९६०	०	४४९१	
गण्डकी	२३९	१७०		४०९	८०४	९		१८६	३१२	२४४		५५७	३६९७	५		६६९२	१२००	२	२	२	०	१	३	
नेपाल	३१३	२५२		५६६	१०५	३		१९३	३१७	२६५		५८२	३५०४	३२४		६७४८३	१६९२	२२१	३९०	१२३८	११६८		२४०७	
	४३	८७	१७	७	८८५४	४२	३	९९	०२	०६	४	२	२	४०	१	६७४८३	५	०२	२७	६६	७७	२५	६८	

स्रोत: राष्ट्रिय सिप परीक्षण समिति प्रशासनिक तथ्याङ्क विश्लेषण, National Skill Testing Board

अनुसूची २०: उच्च र व्यावसायिक तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पेसागत विवरण

क्र.सं.	पेसा तथा व्यवसाय	कामदार सङ्ख्या	कुल कर्मचारीको प्रतिशत
१	House Keeping	११५	६.७
२	Waiter	८६	५.०
३	Accountant	६९	४.०
४	Driver	६७	३.९
५	General Cook	६६	३.९
६	Engineer	६१	३.६
७	Chef	५४	३.२
८	Receptionist	५२	३.०
९	Labour	५१	३.०
१०	Manager	३७	२.२
११	Electrician	३४	२.०
१२	Security Guard	३४	२.०
१३	Cleaner	३२	१.९
१४	Sales and Market	२८	१.६
१५	Helper	२३	१.३
१७	Sub Engineer	२३	१.३
१८	Store Keeper	२२	१.३
२०	Kitchen Helper	२१	१.२
२१	Mason	२०	१.२
२२	Operator	२०	१.२
२३	General Mechanic	१९	१.१
२४	Food and Beverage	१८	१.१
२५	Technician	१८	१.१
२६	Maintenance Technician	१७	१.०
२७	Electric Engineer	१६	०.९
२८	Welder	१५	०.९
२९	Front Office Associate	१४	०.८
३१	Marketing	१४	०.८
३२	Gardener	१३	०.८
३३	Mechanical Engineer	१३	०.८
३४	Plumber	१३	०.८
३५	Doctor	१२	०.७
३६	Supervisor	१२	०.७
३७	Front Desk Officer	१०	०.६
३८	Front Office	१०	०.६
३९	Staff Nurse	९	०.५
४०	Assistant Cook	८	०.५
४१	Cashier	८	०.५
४२	Human Resource Manager	८	०.५

क्र.सं.	पेसा तथा व्यवसाय	कामदार सङ्ख्या	कुल कर्मचारीको प्रतिशत
४३	Incharge	८	०.५
४४	Project Manager	८	०.५
४५	Room Attendant	८	०.५
४६	Service Boy	८	०.५
४७	Waitress	८	०.५
४८	Barista	७	०.४
४९	Car Wash	७	०.४
५०	Gate Operator	७	०.४
५१	Machine Operator	७	०.४
५२	CMA	६	०.४
५४	Director	६	०.४
५५	Lab Assistant	६	०.४
५६	Lab Technician	६	०.४
५७	Managing Director	६	०.४
५९	Bartender	५	०.३
६०	Electrical Sub Engineer	५	०.३
६१	General Administration	५	०.३
६२	Office Assistant	५	०.३
६३	Site Incharge	५	०.३
६४	Transport	५	०.३
६५	अन्य पेसा	४२१	२४.६
	सबै पेसाहरू	१७११	१००

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

अनुसूची २१: अत्याधिक रूपमा अभाव भइरहने पेसा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	माग भएका पेसाहरू	वर्तमान माग	२ देखि ५ वर्ष सम्मको अनुमानित माग
१	Brick Technician (Firing)	४०	२००
२	Waiter	५५	१२२
३	Cook	५८	९३
४	Mechanical Engineer	२६	७०
५	Hose Keeping	२७	४६
६	Labour	१९	४४
७	Staff Nurse	३	४४
८	Fabrication Fitter	१५	४०
९	Welder	१६	३८
१०	Electrician	१५	३६

११	Electrical Engineer	१२	३४
१२	Fire Fighter	१०	३०
१३	Engineer	१६	२९
१४	Accountant	१०	२७
१५	Chef	१०	२३
१६	Plumber	४	२०
१७	Power House Operator	०	२०
१८	Lab Techincian	३	१९
१९	Food and Beverage	५	१४
२०	Barista	१३	१३
२१	Bar Attendant	११	१२
२२	Manager	७	१२
२३	Security Guard	४	१२
२४	Electrical Engineer	५	११
२५	Supervisor	७	११
२६	Chicken Dressing	५	१०
२७	Doctor	०	१०
२८	Meat Cutter	५	१०
२९	Sausage Production	५	१०
३०	Veterinary Tech	३	१०
३१	Water Expert	५	१०
३२	Fabricator	४	९
३३	Kitchen Helper	४	९
३४	Heavy Equipment Operator	०	८
३५	Maintenance	६	८
३६	Multi Skilled Technician	५	८
३७	Receptionist	५	८
३८	Front Desk Officers	४	७
३९	Information Technology	३	७
४०	Room Boy	४	७
४१	Sales and Marketing	२	७
४२	Pharmacy	०	६
४३	Restaurant Bar and Coffee Shop	२	६

४४	Service Worker	६	६
४५	Certified Electrician	४	५
४६	Driver	४	५
४७	Finance	२	५
४८	Food Technician	३	५
४९	Restaurant Specialist	२	५
५०	Safety Officer	०	५
५१	Worker	१	५
५२	Cook Man	२	४
५३	Dish Washer	२	४
५४	Head Technician	२	४
५५	HR Manager	२	४
५६	Mechanic	३	४
५७	Mechanical	२	४
५८	Overseer	४	८
६०	Overseer (Electrical)	३	४
६१	Overseer (Mechanical)	४	४
६२	Refrigerator Maintenance	३	४
६३	Store and Purchase	२	४
६४	AC Technician	२	३
६५	Baker	१	३
६६	Bakery and Pastry Chef	२	३
६७	Cattle Man	१	३
६८	Cook (Tanduri)	१	३
६९	Front Office	१	३
७०	Front Office Manager	२	३
७१	Graphic Designer	१	३
७२	Helper	१	३
७३	Hotel Manager	१	३
७४	Korean Teacher	२	३
७५	Night Auditor	२	३
७६	Office Helper	२	३
७७	Overseer	२	३

७८	Project Manager	१	३
७९	Account Chief	१	२
८०	Bellboy	१	२
८१	Biotechnician	१	२
८२	Civil Engineer	१	२
८३	Cleaner	१	२
८४	Computer Assistant	१	२
८५	Computer IT	२	२
८६	Continent Cook	१	२
८७	Cook Helper	२	२
८८	Designing	१	२
८९	Farmworker	२	२
९०	Front Office Assistant	२	२
९१	Ielts Teachers	२	२
९२	Kitchen Workers	१	२
९३	Laundry Service	१	२
९४	Length Machine Operator	१	२
९५	Machine Operators	१	२
९६	Machinery Technician	१	२
९७	Marketing Head	१	२
९८	Nature Guide	२	२
९९	Night Guard (locally from ward)	१	२
१००	Operation Manager	१	२
१०१	Packaging	१	२
१०२	Pool Guard	२	२
१०३	Room Service (locally from ward 26)	१	२
१०४	Service and Receptionist	२	२
१०५	Service and Utility	१	२
१०६	Service Waiter	२	२
१०७	Spa Technician	२	२
१०८	Stockman	२	२
१०९	Storekeepers	१	२
११०	Wine Technician	१	२

१११	Commissioning Engineer	०	१
११२	Gro (guest relationship officer)	१	१
११३	Marketing	१	१
११४	Medicine Distributer	१	१
११५	Multiskilled Technician	१	१
११६	Pallet Operator	१	१
११७	Pull Attended	१	१
११८	Quality Controller	१	१
११९	Veterinary Assistant	१	१
१२०	Veterinary Specialist	१	१
१२१	Vlogger	१	१
१२२	Carpenter	२	०
१२३	Scda Trainer	०	०
१२४	Software Developer	०	०
१२५	Technician at Lift and Swimming Pool	१	०
	Total	५८२	१३७९

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

अनुसूची २२: गण्डकी प्रदेशमा विभिन्न पेसा तथा व्यवसायमा कार्यरत कर्मचारी सङ्ख्याको विवरण

क्र. सं.	पेसा तथा व्यावसाय	कामदार संख्या	कुल कर्मचारीको प्रतिशत
१	House Keeping	११५	६.७
२	Waiter	८६	५.०
३	Accountant	६९	४.०
४	Driver	६७	३.९
५	General cook	६६	३.९
६	Engineer	६१	३.६
७	Chef	५४	३.२
८	Receptionist	५२	३.०
९	Labour	५१	३.०
१०	Manager	३७	२.२
११	Electrician	३४	२.२
१२	Security Guard	३४	२.०

क्र. सं.	पेसा तथा व्यावसाय	कामदार संख्या	कुल कर्मचारीको प्रतिशत
१३	Cleaner	३२	१.९
१४	Sales and market	२८	१.६
१५	Helper	२३	१.३
१७	Sub engineer	२३	१.३
१८	Store Keeper	२२	१.३
२०	Kitchen helper	२१	१.२
२१	Mason	२०	१.२
२२	Operator	२०	१.२
२३	General Mechanic	१९	१.१
२४	Food and Beverage	१८	१.१
२५	Technician	१८	१.१
२६	Maintenance Technician	१७	१.०
२७	Electric Engineer	१६	०.९
२८	Welder	१५	०.९
२९	Front Office Associate	१४	०.८
३१	Marketing	१४	०.८
३२	Gardener	१३	०.८
३३	Mechanical Engineer	१३	०.८
३४	Plumber	१३	०.८
३५	Doctor	१२	०.७
३६	Supervisor	१२	०.७
३७	Front desk officer	१०	०.६
३८	Front office	१०	०.६
३९	Staff nurse	९	०.५
४०	Assistant cook	८	०.५
४१	Cashier	८	०.५
४२	Human Resource Manager	८	०.५
४३	Incharge	८	०.५
४४	Project manager	८	०.५
४५	Room attendant	८	०.५
४६	Service Boy	८	०.५

क्र. सं.	पेसा तथा व्यावसाय	कामदार संख्या	कुल कर्मचारीको प्रतिशत
४७	Waitress	८	०.५
४८	Barista	७	०.४
४९	Car wash	७	०.४
५०	Gate Operator	७	०.४
५१	Machine Operator	७	०.४
५२	CMA	६	०.४
५४	Director	६	०.४
५५	Lab Assistant	६	०.४
५६	Lab Technician	६	०.४
५७	Managing Director	६	०.४
५९	Bar Tender	५	०.३
६०	Electrical Sub Engineer	५	०.३
६१	General Administration	५	०.३
६२	Office Assistant	५	०.३
६३	Site Incharge	५	०.३
६४	Transport	५	०.३
६५	अन्य पेसा	४२१	२४.६
	सबै पेसाहरू	१७११	१००

स्रोत: प्रादेशिक उद्योग व्यवसाय सर्वेक्षण, सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश २०८१

गण्डकी प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय
पोखरा, कास्की